

НЯКОИ СПОМЕНИ НА
ПРОФ. ПРОТОПРЕЗВИТЕР
БЛАГОЙ ЧИФЛЯНОВ



I

Баща ми, Димитър Константинов Чафлянов /моят учител в прогимназията, Иван Симеонов, смени фамилното ми име Чафлянов на Чифлянов/, бил роден през 1888 г. в село Горенци Костурско /гърците го нарекли Корисос/, Егейска Македония, а майка ми Хариклия бе от село Сапанджа, Никейско, /където имп. Константин Велики е свикал Първия вселенски събор в 325 г./, Мала Азия. Семейството ѝ се преместило в Истанбул /Цариград/.

Тате рано емигрирал в Истамбул. Работил в Руската болница, която се намирала в квартала Харбие. Там срещнал мама. Когато се сгодили била на 16 години, а татко? Първата работа на тате била да я заведе в Ортакьой, за да ѝ покаже Българския екзарх Йосиф, който се разхождал в градината на старата Екзархия. После я завел в село Горенци, където станала сватбата и три години я оставил там. Тогава се родили сестрите ми Калиопа /Опи/+, Констандинка+ и Мария+. Последните две починали рано от испанския грип. След третата година мама помолила татко да я вземе със себе си в Цариград. Там се родихме ние: Трифон+ /1915 г./, аз /1923 г./, Александра+ /1925 г./ и Златка+ /1927 г. / - кръсчетата означават починал.

Преди Първата световна война татко се преместил на работа в новоизградената българска болница "Евлогий Георгиев" на Хюриет тепеси. През време на войната бил между 3000-те българи от Турция, които заминали за България, за да се бият, в замяна на 3000-те турци от България, които заминали за Турция, за да се бият на нейна страна. В България турските поданици от Турция били направени български поданици, сякаш са родени из градовете на България. Като се върнали в Турция повечето от тях хвърлили българските си паспорти. Тате запазил българското си поданство. Така ние станахме български поданици. Трифон починал на три годишна възраст.

Аз се родих на 8 януари 1923 г. в квартала Булгар чаршъс в Шишли. Татко беше напуснал болницата и имаше мандра от биволици в Алибейкьой, между Босфора и Черно море. Кехая му беше руснакът Павло. Веднаж Павло отишъл да се кара със съседен кехая, а оня, пиан, го застрелял. Така чифликът останал без управител. Вероятно след смъртта на дядо Дине татко взел баба ми Риса, в Цариград и тя живя у нас до края на живота си. Всяка неделя и празник баба ще ме хване за ръка, за да я водя в екзархийския параклис "Св. Иван Рилски".

Новата екзархия се намирал на стотина метра от нашия дом. Там служеше о. Константин Белчев+. Той бе образец свещеник от Македония, а жена му всички я знаеха като попадия. Имаха три деца: Борис, Вера и Любчо. През 1924 г. екзархийският заместник, митрополит Мелетий (1913 -1924) починал. Замести го дядо /д./ Борис Охридски /1924 - 1936/. Със своята бяла брада, като д. Господ по иконите, той бе почитан от всички - свои и чужди, докато бе пратен в Рилския манастир+. Неговото място зае Главиницкия епископ Климент /1936- 1942/. Той бе от гръцки произход по татко и майка. Когато баща му починал, майка му се омъжила за българин. Той и сестра му Фотини били изпратени на българско училище. Епископ Климент, завършил цариградската семинария, постриган бил в монашество, специализирал на Запад, а когато аз се родих бил архимандрит и той

ме е кръстил. Кръщелното ми свидетелство е подписано от него. Всички в колонията го познаваха като скромен, дружелюбен, добър духовник, опитен канцеларист и сладкогласен певец. Въпреки че наследи проблемите, останали от д. Борис, справяше се отлично. Веднаж ме взе със себе си, когато тръгна из града да плаща заемите, които д. Борис бе взел от много хора. След заминаването на д. Борис за България, д. Климент се премести от бащината си къща, която се намираше на 15 метра от нас, в новата екзархия със сестра си, Фотини и дъщеря ѝ Марчето. Рядко служеше. Обикновено пееше на клироса с певица Каиков. Когато Каиков се пенсионира и замина за България, изпратиха ни за певец г-н. Никола Фурнаджиев.+ Диригент на нашия хор бе моят учител, г-н Димитър Бойчев+.



Майка ми Хариклия

В желязната църква във Фенер, "Св Стефан," служеше о. Иоаким Мустрев от Охрид. Пееше му бай Георги+ от квартала Еюп, съкварталец на семейството на Митко Динев+ в края на Златния рог. През 1938 г. някой видял отаца да излиза от един дом на ул. Абаноз и за да спрат скандала, пенсионирали го и го изпратили в София.

Гробищата ни с храма "Св.Димитър" се намираха в квартала Ферикьой. Теренът срещу турските гробища бил закупен през 1922 г. Двамата ни енорийски свещеници се редуваха там през седмица, всяка събота. Малкият храм бе закупен с дарението на г-н Димитър Спиров+ в помен на 63-мата българи загоричани, убити от гръцките андарты на 25 март 1905 г. Цариградските гърци унищожиха търговията му. Той фалира и замина за България. Чух, че България му дала пенсия, за да живее. След много години го срещам из софийските улици.

На шест годишна възраст родителите ми ме записаха във френската прогимназия "Нотр дам дьо Лурд", в Бомонти. Учеха ни монахини. Следващата

година не ме приеха, защото бях на 7 годишна възраст. Насочиха ни към колежа "Сент Жан д'Арк". Баща ми ме записа в българската прогимназия "Екзарх Йосиф I" в Пера въпреки, че се намираще твърде далеч от нас, където ходех с трамвай, докато френският колеж беше на 50 метра.

Училището ни бе образцово. Учителите ни идваха от България. Учениците идваха от четирите краища на града. Всички класове до седми клас бяха пълни. Директор по това време бе г-н Катерински+, а ни учеха Стойнов+, Бойчев+, Симеонов+ и Симеонова+, Паралингова+, Мартинова+, Александрова+ /сестра на Тодор Александров+/, както и турски учители. Завърших прогимназията с успех "добър".



Сватба в Цариград пред храма „Св. Стефан“. Аз съм на първия ред от ляво-с народната носия. Точно над мен – на третия ред с бялата шапка е сестра ми Опи. От дясната страна на Опи е майка ми, а над нея баща ми.

Бях осем годишен, когато баща ми загуби всичко, което притежаваше. Станал гарант на един приятел при купуването на голямо стадо овце. След известно време, той преминал със стадата си турско-гръцката граница и оставил татко да плаща за стадото. Татко нямал готови пари за плащане, защото току що купил храна за зимата на биволиците си. Знаел това турчинът, който му продавал храната. Един ден той му казал: "Ще ти продадат биволиците и ще пострада името ти. Я да сторим следното: ще ми подпишеш документ, че си ми продал всичко, което притежаваш, а напролет, когато изплатиш дълга на оня мошеник, ще скъсаме документа. Така името ти ще остане чисто". Татко ми подписал въпросния документ, без да се посъветва с никого. Дори не казал на мама. На другия ден той яхнал белия си кон и заминал за чифлика. От далеч видял, че там го чака турчинът. Изненадал се, защото оня никога не ходел в чифлика без него. "Хайър ола, чорбаджи Димитри,

рекъл му той, защо си дошъл, нали вчера ми продаде чифлика?” Тате помислил, че той се шегува. Когато разбрал, че говори сериозно, тръгна по турските съдилища цели три години да съди турчани, които притежаваше солиден документ за собственост. От тогава не вярвам на приятели, на обещания и на адвокати.

Бяхме вече сиромаси. В училището ме включиха към дружеството “Радост”, което се грижеше за бедните ученици. При тая обстановка завърших прогимназията. Хвърлихме шапките си, като викахме: “Няма да стъпим вече в училище-мъчилище”.

През лятото постъпих на работа като чирак в една малка бакалница на улицата срещу екзархията. Бях 13 годишен. Тичах да нося поръчките на живеещите наоколо. Поръчат един лимон и през задния вход на кооперацията, защото през предния с асансьора не ни разрешаваха, скачах по стъпалата на 8 или 9 етаж, предавах го, а ханъмката или госпожата забравила да поръча хляб, тичах до магазина, грабвах хляба и пак при нея. Така през целия ден за някоя лира на месец и филия хляб с кашкавал за обед. Така мина лятото на 1936 г.



Аз, сестра ми Златка (по-малката), баба ми Риса
и сестра ми Александра.

Дойде есента. Всичките ми приятели от махалата, синове на богати семейства - турци, ромеи, арменци, евреи и др. се записаха да учат във френски колежи. Аз останах бакалски чирак. Беднотията и умората ме бяха преобразили, но тате нямаше пари за колеж. Сигурно д. Климент е забелязал мъката ми, та един ден, след литургията, ме попита какво смятам да правя. Казах му, че искам да ходя във френски колеж, но че татко няма възможност да плаща, защото едва носи храна, като нарамва гюм с мляко и го продава по къщите в махалата.

Един от следващите дни д. Климент ме заведе във френския колеж “Сент Жан д`Арк”. Влязохме при директора и ме представи, като му разказа положението и желанието ми, но че имам само една лира на месец, която получавам от екзархията за службата ми в олтара. Щели да ми увеличат заплатата с още една лира, ако ме приемат за две лири на месец в училището. Старецът, иезуит, дълго ме гледа и реши да ме приемат. Целунах му ръка и излязох щастлив.

На другия ден напуснах чиракълъка и постъпих в колежа. Беше сряда. Включиха ме в подготвителната паралелка. Седемнадесет души от разни народности и аз, българинът. Изпитваха ни всеки ден по всичко. Пишеха ни бележки от нула до десет. Събираха тези бележки всяка събота, тогава директорът идваше в клас и ни извикваше по бал. Бях последен, защото имах бележки от сряда. Засрамах се, плаках и си обещах да стигна първото място. Четях по цели ноци. Скоро стигнах първото място. За него се борехме с един арменец. Така мина подготвителният курс. Вече говорех френски.

През лятото на 1937 г. в екзархийския параклис дойде Митко Динев, облечен в униформата на Софийската духовна семинария. Той беше завършил българската прогимназия една година след мен. Беше съученик на Леа Иванова, джаз певицата, която, без да получи диплома, замина за София и се прочу из цяла България. Митко застана на клира и пя. Беше научил източното пеене при чичо си Петър Динев, учител по източно пеене в семинарията.

През цялата изтекла година общувах с богати ученици и почнах да мисля за бъдещето си. Те щяха да наследят предприятията на родителите си, а аз? Тъкмо тогава дойде Митко и насочи мислите ми към България. Той имаше чичо си в София, а аз няхах никого, но семинарията беше пълен пансион и не се нуждаех от попечител. В същия ден реших да напусна френския колеж и да постъпя в Софийската духовна семинария.

Върнах се у дома и казах решението на татко. Той се изненада. Успехите ми в колежа го радваха, за това не се съгласи да го напусна. Аз настоях остро. Мама дойде и като разбра причината за свадата ни, отсече: “Утре ще отида при д. Климент да го помоля да те прати в София”. На другия ден тя ми каза, че е отишла при д. Климент, каза му за решението ми, а той ѝ бил обещал, че ще се заеме с този въпрос.

Бях на 14 годишна възраст. През цялото лято чаках д. Климент да ме заговори по въпроса за семинарията, но той не казваше нищо. Аз вярвах на мама. Тя никога не ме беше лъгала. Сега разбирам колко много ме обичаше, за да ме излъже с надеждата, че нещата ще се оправят или ще ми мине меракът.

Настана септември 1937 година. Трябваше да замина за приемните изпити. Най-после реших да говоря с д. Климент. Попитах го: “Мама дойде ли при вас?” Той се изненада от въпроса ми и рече: “Не!”. Оставих го и избягах като луд. Тичах до дома. Плаках целия ден. Толкова много желях да ходя в България, която обикнах от разказите на татко ми, от църквата и училището. А сега?

Есента реших да продължа в редовния клас на френския колеж. Класът нарасна до 80 ученици и тъй като нямаше класна стая, която да ни побере, настаняха ни в театъра на училището. Продължих да бъда в предните редици по успех. Новият ни учител, иезуит, беше дошъл от софийския френски колеж, не

обичаше българите. Имал проблеми с българчетата. Веднаж го заварих да казва на група ученици, че младежта там е невъзпитана. Почувствах се обиден и му възразих остро. Нали обичах всичко българско, не можеше младежта да бъде невъзпитана.

На следващата събота бях повикан петдесети. Не станах. Директорът повтори името ми. Рекох: "Тази книжка не може да бъде моя". Той каза: "Вземете я сега, а после ще проверим." Така скъсах с учителя и с училището. Чаках края на годината, за да се заема сам да уреждам бъдещето си. После щях да осъзная, че френският колеж ми даде френския език, възпитанието, трудолюбието и амбицията. На 8 август 1938 г. тръгнах за България. Пътувах с дякониса Виолета, съпругата на дякон Витан Кечев+. Тя отиваше при майка си, за да роди първото си дете - Катето.

През нощта, срещу осми, легнах да спя. Леглото ми бе срещу иконостаса ни със сребърната икона на св. Димитър на кон, единствената ценност, която беше останала от богатите години. Не можех да заспя. Все гледам към иконата и се моля св. Димитър да ме пази в "чужбина". Изведнаж виждам нещо невероятно: конят със св. Димитър излиза от иконостаса и скача през главата ми. Викнах от уплаха. После виждам конникът да се връща обратно и да влиза на старото си място. Цялата нощ не мигнах. Сутринта не казах нищо на нашите от страх да не ме задържат.

Нещо подобно ми се случи за втори и последен път в живота ми, когато през 1949 г. след като турците ме екстернираха. Софийската митрополия нареди да заместя свещеника в Кремиковци, който отишъл да погребее баща си. Бяха Коледните празници. Бях на 27 годишна възраст. Монахините на Кремиковския манастир "Св. Георги" ме посрещнаха мило, заведоха ме до определената за мен килия да спя. Срещу леглото ми бумтеше малка печка. Лежа и гледам към печката. Изведнаж, вратичката на печката се отваря и от там излиза един момък, завървява към мене и застава до главата ми. Аз съм скован от страх. Момъкът се връща бавно, влиза през вратичката в печката и вратата се затваря. До сутринта не мигнах. Когато монахините ми потропаха на вратата и ме завариха готов за служба, разказах им за случилото се невероятно явление. Те с голяма радост спокойно ми казаха, че момъкът бе светията на манастира - св. Георги, който ми се яви, за да ми каже, че всичко в живота ми ще се уреди.

На 8 август се сбогувах с мама, баба и двете ми сестрички. Те плачеха, а аз се радвах. Тате ме заведе на гарата Сиркеджи, качи ме на влака, слезе и застана под прозореца. Очите му ме гледаха особено. Ако не беше убеден, че това е пътят на бъдещето ми, щеше да ме грабне и да ме върне у дома. Влакът тръгна бавно. Татко дигна ръка за сбогом. Много ме обичаше. Бях единственият му син. Може би отново изживяваше трагедията, която изживя при загубата на чифлика си, а после и на първата си дъщеря, Опи, която бе сгодена за Ставро Шкипов /съселянин на татко/ и който се съгласи да се ожени за нея, ако му даде всичките си имоти в село Горенци /Гърция/. Сигурно си рече дълбоко в душата си: "С една глупост съсипах живота на децата си". Знаех, че на връщане ще плаче горко, както и аз плаках, когато и последното, което бе мое, изчезна от погледа ми. Беше нощ. Над Мраморно море бе изгряла луната. До тоя миг не си давах сметка къде отивам и какво ме чака. Виолета ме утешаваше. Тя е радостна и щастлива. Връща се у дома, при свои и приятели, след като цяла година бе скучаела в една непозната страна и чужди хора.

Влакът спира и тръгва из турска и гръцка Тракия, докато към сутринта се зададе България.

Свиленград! Дванадесет пъти ще преминавам през този граничен град. Помня първия път: радост изпълва душата ми. Български знамена, полицаи, войници, офицери, навсякъде българи. Народът нахлу във влака и се бореше за място. Дадох моето на един възрастен селянин, облечен в аба. Той седна, без да ми благодари, запали лулата си и почна да бълва пушак. "Господине, рекох му тихо и любезно, госпожата е неразположена и може да ѝ прилошее". "Я се махни, даскале!", викна ми той. И тогава изтрезнях. Това бе първият глас, който чух в България от идеализираните българи. Нататък щях да опозная по-добре моя народ, за който бленувах от дете.

Влакът тръгна към София с шум и трясък. Спираше по спирките. Навсякъде влизаха хора, караха се, бутаха се. Една горещина ужасна, а не си носехме вода. В Пловдив слязох за вода. Влязах в ресторанта и поисках вода. Служителят ме погледна озадачен, но ми наля чаша вода и ми я подаде. Пих жадно и изкарах един лев, за да я платя. Той ми каза: "Прибери си лева, ние не продаваме вода". В Турция плащахме за всяка чаша вода по един грош. Това беше ново за мен. Благодарих и си тръгнах.

Стигнахме София. Една малка гаричка и около нея все малки и стари къщички. "Та това ли е нашата столица!" си рекох. Посрещнаха ни близките на Виолета и ни заведоха у тях. Минахме Лъвовия мост и през един пазар, срещу голяма църква /"Св.Кирил и Методий"/, влязохме в една малка къща. Настаниха ни в кухнята. Срещу мен чешма. Водата тече без спир върху една огромна диня, каквато не бях виждал в Цариград. Пошушнах на Виолета. "Какво иска момчето?" попита майка ѝ. "Вода", рече Виолета. Тя грабна една чаша, наля вода от кухненската чешма и ми я подаде. "Ще ми даде Теркос", рекох си аз. Когато взех чашата с вода, почувствах, че тя е студена. Отпих, хубава вода! Кухненската вода в Цариград идва от Тракийското езеро Теркос и е топла и блудкава. Пият я само бедняците и тия, които не отиват да си наляят вода за пиене от чешми, изградени от богати благодетели. "Отзад ли имате буз /леда/?" попитах Виолета. Когато говорех използвах и турски думи, защото не ги знаех на български. Тя се засмя и ми обясни, че тук водата идва от планините и е студена и пивка. Така получих втория си урок за водата.

На другата сутрин майката на Виолета ме заведе в семинарията. Трамваят минаваше посред града, та можах да си оправя мнението за столицата. С малко трамвайче минахме сред гора и пред нас се откри стена, която обхващаше училищните сгради, подобна на Цариградската семинария. Самата сграда на семинарията в Цариград не помня, защото беше изгоряла. Казвах, че след преместването на семинарията в Пловдив, турците са настанили в нея проститутките на града, а те, за да се върнат отново в града на прочутия Абаноз, подпалили зданието.

Епископ Евлогий+ беше ректор на Софийската семинария, с който д. Климент кореспондираше по моя въпрос, но той вече беше назначен за Главен секретар на Св. Синод и неговото място бе заел епископ Харитон+. На път за него, срещнахме бай Тодор Мерджанов, дългогодишния клисар на храма "Св. Стефан" във Фенер. Той

водеше големия си син, Коста, който беше кандидат за постъпване в семинарията. Каза ни, че сега е клисар на храма "Св. Спас" в София. Той ме заведе при дядо Харитон. Целунахме му ръка. Бай Тодор му каза, че ще ме вземе в дома си.

Върнахме се у Виолеткини, взех си багажа и се прибрахме у Мерджанови. Те живееха на ул. Нишка. Качихме се на тавана – една малка спалня и една малка кухня. Те бяха четирима: бай Тодор+, жена му Елени+ и двамата им сина – Коста+ и Стоянчо+ /бъдещият архимандрит Синесий, който хвърли расото и се ожени/. Родителите спяха на широкото легло, а ние, тримата, на постеля, на пода. Бях доволен. Свои хора, покрив над главата ми и храна до влизането ми в семинарията.

В деня на приемните изпити се явихме с Коста. Писмените изпити Коста беше преписал от мен. Зачакахме резултатите. Коста бе приет, а аз – не. Изтичах към ректората. Там беше д. Харитон и му казах, че не намерих името си в списъка на приетите ученици. Той отвори една голяма книга, намери моята страница и ми каза: "Скъсали са те по математика", а Коста ми бе казал, че е преписал задачите от мен. "Приемете го. Изглежда, че е добро момче", чух да се казва от страни. Обърнах се да видя кой бе казал това, видях един цивилен мъж с брада. Щях да го срещна след много години в Богословския факултет на Софийския университет и щях да разбера, че той бе професорът по догматика Димитър Дюлгерев+. "Ще видим", каза д. Харитон и ме отпрати. Писах писмо на д. Климент, в което му описах положението си. Той ми отговори: "Ще се връщаш ли или ще си търсиш работа там". Значи безнадеждно положение.

На 1 септември, Симеоновден, отидох в Св. Синод да търся д. Евлогий. Казаха ми, че се черкува в храма "Св. Александър Невски". Преминах площада, влязох във величествения храм, но къде да търся д. Евлогий. И ето срещу мен о. Иоаким Мустрев, пенсионирания свещеник на храма "Св. Стефан" във Фенер. Той ми посочи от къде да вляза в олтара и че там ще го намеря. Влязох в олтара през южния параклис и виждам, че там седат Видинският митрополит Неофит+, наместник председател на Св. Синод и д. Евлогий+. Службата свърши и те тръгнаха да си ходят. Д. Евлогий ми даде знак да ги последвам. На площада ме представи на д. Неофит, а той ме попита: "Как се казваш?" Рекох му "Благой". "Благой чий?", а аз "Чифлянов", рекох. Успокои ме, като ми каза, че нещата ще се оправят и на 15 септември да постъпя в семинарията. После разбрах, че кандидат студентите от чужбина не били длъжни да държат приемни изпити. Приеха ме и ми дадоха стипендията на Злата Кереева от Одрин /Бог да я прости/. Прескочих една от хилядите прегради, които щяха да се появят в живота ми.

На 15 септември 1938 г. постъпих в семинарията. Първата спалня ни побираше. Сутринта в 5.30 часа ни събуждаха със звънец. Тръгвахме по тъмно към училището, където в 6 часа почваше сутришното занимание. В 7 часа биеше камбаната за утренията. После закусахме в трапезарията. Връщаме се в училището, където почваха учебните занятия. Обядвахме и бяхме свободни до двете вечерни занимания. В 7 часа биеше камбаната за вечернята, след това вечеряхме и в 9 часа задължително спане. Всички трябваше да мълчат. Възпитателите /Бабалъков+, Свраков+, Милушев+/, следяха и наказваха нарушителите. Не ни разрешаваха да излизаме навън от зградата, освен някоя събота, ако ректорът разреши. Някои, с риск да бъдат изключени от семинарията, през нощта прескачаха оградата. През

шестте ми години, аз не извърших този грях. Бях доволен и щастлив между стените. Бяха ме включили към I б клас, където учехме френски език, докато в I а клас учеха немски. В нашия клас имаше няколко амбициозни момчета. Аз бях между тях.

Не ми беше лесно. Докато всички знаеха литературния български език, аз знаех тъй наречения македонски диалект, който се говореше у дома. Г-н Попантонов+ веднаж ме вдигна да говоря за ерозия и денудация. “Когато пада дъжд, водата ИЗЯЖДА камъните. Това се казва “ерозия”. “С кокалите ли?”, ме попита той и всички прихнаха да се смеят. Един от съучениците ми се обади: “Той е от Цариград”. Тогава г-н Попантонов ми се извини и беше винаги внимателен към мен. По математика учехме алгебра, както във френския колеж. Г-н Александър+ ме вдигна на дъската да реша една задача. В миг му я реших. “Такива ви искам всички”, рече той, а аз му казах: “Аз съм тук по Божия милост, защото бях скъсан по математика на приемния изпит.” Той ме гледа дълго и рече: “Случват се и такива работи”.

Четех без спир и винаги бях първенец на класа. Макариополския епископ Николай+, който, след една стачка на учениците против архимандрит Иринеи`+, замени в ректорството д. Харитон, обичаше в края на годината да събира всички класове пред училището и да съобщава гласно първенците на класовете и техния успех. В пети курс събщи, че имам пълна шестица. Пълна шестица имаше и друг ученик от четвърти клас, бъдещият Драговитийски епископ Йоан,+ който през 2005 г. почина като игумен на Рилския манастир. През малките ваканции всички си отиваха по домовете. Само аз няхах дом в България. Приеха ме на гости емигриралото от цариград семейство Белчеви. Чаках лятната ваканция, за да си отида у дома и тя дойде.

Виза, билет за влака и отново бях в любимия Цариград. Татко ми отвори вратата. Радостта ми бе неопишуема. Всички бяха живи и здрави. Потърсих старите приятели. Всички се бяха разпръснали. Само семейство Де Роки ми бяха останали верни. Взеха ме във вилата си в първия остров Къналъ на Принцовите острови. Г-жа Варитими се надяваше, че ще мога да въздействам на Сотири, техния син и мой съученик от френския колеж, за да продължи учението си, но беше лято. Сутрин плаж, а вечер танци, той нямаше време за моите съвети. В началото забравих България, но още преди септември затъгувах за училището и съучениците си. Бързах да завърша и да се грижа за семейството ни.

На 8 септември 1939 г. тръгнах за София. Втората световна война бе започнала, но тя не се чувстваше в Турция и България, защото те бяха неутрални държави. Малките ваканции прекарвах в Рилския манастир. Игумен беше строгият архимандрит Натанаил, който ме ценеше. Следващото лято решихме с Митко Динев да се върнем в Цариград с параход. Качихме се в един съветски пътнически параход от Варна, който водеше туристи между Одеса, Варна и Цариград. Когато слязохме от парахода, разбрахме, че сме се спасили от голяма беда. Германия обявила война на СССР и можеше да нападне и нашия параход. Той остана през време на цялата война във водите на Босфора.

Заварих семейството си в лошо положение. Баща ми беше много болен. Извиках арменския лекар. Прегледа го и ни каза: “Не съм Христос!” Телефонирах за бърза помощ и го откарах в българската болница “Евлогий Георгиев”. През

нощта почина. Беше 17 август 1940 г. Беше 52 годишен. Закарахме го в българските гробища, където се извърши опелото и ни дадоха гроб до лявата пътека на църквата. Кой плати за всичко това, не помня, защото в джоба на самото му намерих само пет гроша /пет стотинки/. А сега кой ще се грижи за тези четири жени: баба, мама и двете ми сестрички, които ходеха в прогимназията ни "Екзарх Йосиф I?" Реших да не се връщам в София, и да постъпя някаде на работа, за да се грижа за тях. Като разбра намерението ми, д. Климент ми каза, че той ще се грижи за тях. Повярвах му и тръгнах за България.

Бях трети курс на семинарията /1940 – 1941 г./. Залових се още по-усилено да чета, като че ли от това зависеше да завърша по-скоро. През Великденската ваканция д. Климент ми написа писмо, в което ми съобщаваше за смъртта на баба ми. Получих го в Рилския манастир. Плаках целия ден за нея и за нашата съдба.

Лятото се готвех да замина за дома, но д. Николай, ректорът, настоя да не отсъствам от хора, че ще ходим в освободената част на Македония. Ходихме 110 души в Скопие, Битоля, Охрид и други градове, за да изнасяме концерти. След това тръгнах за дома.

През това лято срещнах за първи път Пенка Байкушева. Дядо Климент взел в Цариград трите деца на Захарина и Никола Ганчеви /със смененото им от турците име - Байкушеви/ от Лозенград. Те бяха интернирани от турците като много българи от Лозенград в Мала Азия. Пенка прибрал в екзархията при сестра си, брат ѝ Стефан назначил на работа в българската болница, а най-малкия, Анести дал на о. Астарджиев+ и жена му, които бяха без деца. Голямият брат, Ганчо, бил заминал за България, гр. Бургас, завършил железничарското училище и беше началник на влаковете. През 2006 г. почина на 96 годишна възраст в София, при малкия си син, Зарьо. Жена му, Димитринка и голямият му син, Никола, бяха починали преди него.

Есента тръгнах за София. Постъпих четвърти курс на семинарията /1941 – 1942 г./. Животът в България стана по-труден, храната бе бедна, учебните занятия нормални. Четях усилено. Завърших годината успешно. Лятото на 1942 г. се завърнах в Цариград. Преди тръгването ми за София, д. Климент почина в дома на братовчедка си Мери. Тя извикала лекар, който не знаел, че той има захарна болест, пуснал му кръв и той починал. Като научих това, отидох у Мерини да го видя. Беше проснат на пода, плувнал в кръв. Беше ми като втор баща, а и цялата колония го обичаше за добрите му дела.

България обяви война на САЩ. Под тоя претекст, управляющия българската епархия в САЩ, еп. Андрей, пристигнал в София. Св. Синод не знаел, че той е в София. Баба Андрейчева, осиновителката му, ми разказа, че той тръгнал към Синода и бил пред вратата, когато наместник председателят на Св. Синод, д. Неофит, го видял и изненадан, извикал : "Ти какво правиш тук?" Еп. Андрей обяснил, че България обяви война на САЩ и понеже бил български поданик, напуснал Америка. Тя ми каза още, че Синодалните старци го мразели и когато д. Климент починал, го изпратили в Цариград, за да извърши опелото му, а след това му съобщили, че е назначен за екзархийски заместник там /1942 –1945/. Бях пети курс в семинарията. Писахме си с д. Андрей няколко писма. В първото писмо му бях писал: "Сигурно вече скучаете в Истанбул?", а той ми отговори: "Владика

никога не скучае” Нашите ми писаха, че д. Андрей, след опелото на д. Климент, избързал да изпъди Фотини+, Марчето и Пенка от бъл. Екзархия. Колонията се възмутила. Марчето се омъжила за Генчо, когото вуйчо ѝ не желаше за зет и се преместили в една къща на Бомонти джаддеси. Генчо изпъдил Пенка и тя заминала за България при големия си брат в Бургас. Той и семейството му живеело във фондовите жилища – хол и кухня, а те имали двама сина – Николчо+ и Зарьо. Пенка разбрала, че е сбъркала, но нямало къде да отиде. Сигурно д. Андрей разбрал, че колонията няма да му прости за тая жестокост или пък защото осиновителката му, баба Андрейчева, се е нуждаела от безплатна слугиня, написал писмо на Пенка да иде при нея. Тя заминала за София при голямо, богато семейство. Всички я обикнали. Лятото на 1943 г. бях отново в Цариград. Материалното положение на семейството ни се беше подобрило, след като мама и двете ми сестри почнаха да работят. Сестрите ми бяха напуснали училище.

Есента, заминах за София, взех със себе си и Анести, брата на Пенка, който напусна италианската гимназия и кандидатства за семинарията. Пенка идваше на свиждане и аз я виждах всяка седмица, засмяна, мила, внимателна. Скоро почнаха американските бомбардировки. Разпуснаха всички класове. Първо Анести, после и аз отидохме в Рилския манастир. На 10 януари 1944 г. стана голямата бомбардировка над София. Еп. Андрей пристигнал в София, качил на един военен камион, бабата и Пенка с голям багаж ги докара в манастира, а той замина за Цариград.

Чаках матурата и дипломирането си. Скоро ни съобщиха, че матура няма да има и че всеки, който няма двойки, е дипломиран. Тогава възникна пред мен проблемът как да замина за Турция. Паспортът ми беше останал в семинарията, а и годността му беше изтекла. Всеки месец, на 28-ми, в манастира пристигаха царица Йоанна+ със свитата си за панахидата на починалия на тая дата Цар Борис III. Пеех в хора. След службите я изчаках пред царската килия и ѝ дадох писмо, в което я молах да ми помогне да замина за дома и семейството си. Не получих отговор на молбата ми. На следващият, 28 юни 1944 г. царицата и свитата ѝ пристигнаха пак. Пред храма видях княз Кирил+ и го занимах с моя проблем. Той извика един генерал и му възложи проблема за изходната ми виза. След няколко дни, ми се обадиха по телефона от София, за да ми кажат, че проблема ми е разрешен. Като стигнаха нещата до там, изведох Пенка от манастира и ѝ предложих да се омъжи за мен. Тя прие. Заминах за София за турска виза. Получих я. Пенка беше турска поданица и нямаше нужда от турска виза. Ректорът ми даде удостоверение за завършване на семинарията. Върнах се в манастира и се сгодихме.

Към края на юни, в манастира пристигна Неврокопският митрополит Борис+. Помолих го да ме ръкоположи за дякон. Каза ми да пратя телеграма до София, Св.Синод да му разреши да извърши ръкоположението. Попита ме дали имам расо. Обясних му, че през 1935 г. Кемал Ататюрк постанови никой да не излиза на улицата с каквато и да е униформа освен военните. В расо могат да ходят само Вселенският патриарх и католическият нунций Анджело Ронкали /бъдещият папа Йоан XXIII/+. Последният се отказа от тая привилегия, като казал: “Не съм маймуна да ме гледат по улиците”. Шивачът на манастира беше донесъл новоушития подрасник на д. Борис. “Облечи го!”, рече ми той. Облякох го и той каза “Таман ти е. Той е твой.”

Прати дякон Йордан Мицов+ в Благоевград да му донесе тесното му расо, което носел в Будапеща, когаго бил енорийски свещеник. Имах вече и расо. Д. Борис получи разрешение да ме ръкоположи. На 31 юли 1944 г. се венчахме в село Рила, защото тогава венчавки не се извършваха в манастира "Св.Иван Рилски". Венча ни свещеник Христо Мит. Младенов. Кумуваха ни Митко Динев+ и Мими Михалкова, жена на Кольо Михалков+, евакуирани в манастира. Присъстваше и Ламбо Темчев от Цариград, който от няколко години следваше медицина в София. След венчавката се върнахме с влакчето в манастира. Дядо Натанаил+ ни бе отпуснал едно агне и всичко необходимо за официалния обед, от манастира, както и спалня в хотела. Трапезата в хотела благослови д. Борис.

Междувременно възникна проблемът: може ли да спя с жена си и на другия ден да бъда ръкоположен. Всички монаси се занимаваха с тоя проблем. Едни казваха, че няма венчавка, без да бъде консумирана. Други не се съгласяваха с това. Д. Борис реши проблема: "Децата ще спят заедно първата нощ, а втората нощ ще спят отделно и на другия ден, Илинден /2 август/, ще го ръкоположа". Така и стана.

На 3 август 1944 г. тръгнахме с рейс за София. Изпратиха ни всички монаси и приятели. В София от дирекция на полицията получих един пасаван и заминахме. Нашите не знаеха, че съм назначен за дякон на ексархийското заместванство и че мизерният живот завърши. С Пенка, мама и сестрите ми прекараха живота си мирно и спокойно, а аз нямах никакви проблеми, ни в личния, ни в служебния ми живот. Настанихме се в една по-широка къща срещу Генчо и Марето в Бомонти джаддеси.

На другия ден се явих пред д. Андрей. Той ме прие с радост. Служихме в болничния параклис "Св. Климент Охридски" на храмовия му празник и всички ме поздравиха за отличното ми служение. Хората ме познаваха от бебе, младежите ми бяха приятели от детинство, гласът ми беше приятен, служех благолепно, познавах проблемите на църковния ни живот в Цариград. Веднага почнах работа с младежта. Организирах екскурзии из Босфора, Принцовите острови и близките малоазийски курорти. Докато преди, нашите хора не пускаха дъщерите си да ходят с някой българин от Македония /каквито бяха всички/ и нашите момчета тръгваха с някои гъркини, с които се оженваха. Сега настоях пред родителите да ги пуснат на тези екскурзии. Така през тези години имахме доста сватби между нашенци. Нямахме списък на колониата ни. Тръгнах от дом на дом и направих списък на всички. Бяха около 1500 души.

Най-важният проблем беше отношението на д. Андрей към двамата свещеници: отците Борис Астарджиев+и Роман Петров.+ Още в България г-н Петър Динев+ме запозна с него, като ми каза: "Ти си мирен човек. Гледай да оправиш отношенията им". Тема на гостуванията ми по домовете на нашите хора, бе отношението между владиката и поповете. По време на д. Климент бе пенсиониран о. Мустрев. Замести го о. Астарджиев във Фенер. През време на д. Андрей о. Белчев+ не можа да понесе характера на владиката, пенсионира се и замина при дъщеря си в София. Замести го о. Роман Петров в Шишли. По същата причина дякон Витан Кечев+даде оставката си и замина за София. Аз го заместих, защото ръкоположеният от еп. Андрей дякон Кирил Антонов не бе утвърден от Св. Синод. Не заварих и певеца.

Мирната цариградска църква бе изчезнала.

Годежа на сестра ми Александра



От ляво на дясно: жена ми Пенка, зет ме Димитър и сестрите ми Александра и Златка,
На втория ред: майката на Пенка със сина ни, майката на Димитър, и моята майка.

Още в първата седмица на моето служение, д. Андрей ми каза: “Може ли о. Кирил да служи, а ти да пееш?” “Разбира се, че може, д. владико”. “Ах, ти си ангел”, ще рече той. Друг път ще ми каже: “Няма защо да пускаш брада. Моите свещеници в Америка нямат бради,” докато дякон Кирил имаше брада. Цариград не беше Америка и народът обичаше свещениците да ходят с брада. Знаех това, но изпълнявах съветите му. Дякон Кирил ми беше приятел от детинство и тези малки играчки на владиката, не ме смуцаваха, а ми даваха възможност от една страна да докажа своето послушание към него, а от друга, приятелството ми към неговия любимец. Отидох при свещениците, които вече живееха в едно здание в Шишли и ги попитах: “Как се получиха тези лоши отношения между вас и владиката?” Отец Астарджиев ми каза, че отношенията между неговото семейство и владиката, бяха

много добри, докато е живеел далеч във Фенер. След като го преместил от свещеническата квартира в екзархията и всеки ден се събирали на приказки, станало ясно, че той е германофил, а владиката американофил. Една вечер се скарали на тая тема и о. Борис написал доклад до България. Когато владиката бил в София, някой му дал доклада на попа. От тогава той се мъчел с позволени и непозволени средства да го уволни. Отец Роман ми каза, че още при пристигането си, владиката поискал от него да не общува с о. Борис. "Как е възможно такова нещо, рече той, човекът нищо лошо не ми е сторил и аз не само общувам с него, а той е единственият ми приятел в тази чужда страна".

Казах на о. Борис, че не беше редно да пише доклад срещу владиката си на политическа тема, когато всички знаят, че той е американофил. Сбъркал е. Ще трябва да отидат двамата при него, да му целунат ръка и му поискат прошка. Това ще разреши и проблема на о. Роман. Те се засмяха и ми казаха: "Той не е човек, а животно", но ми обещаха, че ще изпълнят съвета ми. Отидох при д. Андрей и между другото му казах: "Всичко ще се оправи. Ще дойдат свещениците и ще ви искат прошка". Той ме погледна със змийските си очи и извика: "И ти ли си с тях?". Така той ме причисли към враговете си. След някой ден, нареди на служителите да сложат телена мрежа пред вратата на свещеническия дом. Параклисът, в който те служеха, се намираше на 10 метра от домовете ни. Сега трябваше да излизат от задната врата на екзархийския комплекс, да минават през три улици, за да стигнат до официалната врата на двора, да преминават целия двор, за да стигнат вратата на параклиса. Не само те, но и всички ние вече не можехме да ползваме двора, от където отивахме по домовете си. О. Борис взе една брадва и свали плета. Владиката гледаше всичко това от прозореца на своя конак. След малко, слезе при мене в канцеларията и ми продиктува едно писмо до Св. Синод, в което пишеше, че о. Борис щеше да го убие с брадва. Накрая ме накара да се подпиша под това писмо. Аз се изненадах и му казах, че не мога да се подпиша под това писмо, защото писаното в него не е истина. Той грабна писмото и изчезна.

На другия ден влезе в канцеларията ми и с усмивка ми каза: "Ние с тебе, отче Благое, ще ходим в Америка, ако ти не ходиш с тия попове". Отец Кирил му бе казал, че всяка вечер ходим в градината на Бомонти. След Благовещение /7 април/, на 11 април 1945 г. ни се роди син. Отците нямаха деца и му се радваха. Като ми каза за Америка, която познавахме само от американските филми, поколебах се и той изтръгна от устата ми, че вече няма да ходя с тях. Вечерта на вратата ни се потропа. Знаехме кой е. Замълчахме известно време, но накрая отворихме вратата и тръгнахме за градината. Нищо не казахме на отците. Сутринта, току що бях влязъл в канцеларията, като вихър влезе владиката и извика: "Въпреки обещанието си, снощи пак си бил с тях". "Много бързо ви докладва вашият доносник. Хората нищо лошо не са ми сторили, а всяка неделя и празник трябва да служи с тях. Що за християнин сте вие?", казах. Избяга. Разболях се. Имах 40 градуса температура. На вратата се почука. Градинарът, Петро, бе дошъл да ми каже, че владиката иска да ме види. Облякох се и тръгнах с него, д. Андрей ме чакаше нетърпеливо в канцеларията. Поведо ме в олтара на параклиса. Взех от закачалката расото ми, подаде ми го и рече: "Светият олтар не е гардеробна". Взех си го и му благодарих. Не му възразих, че закачалките от детските ми години бяха за расата на

духовниците. После вдигна св. Евангелие, което винаги стоеше покрито върху мебела от дясната страна на св. престол, подаде ми го и рече: "Това е св. Евангелие, а не боклук, трябва да се прибере вътре". Погледнах го удивен. Това човек ли е или самият дявол." За това ли ме извикахте от дома ми, където лежах болен с 40 градуса температура," казах. Пак избяга. Вече бях разбрал как един владика не сучае.

През зимата на 1944/1945 г. се получи писмо от Св. Синод. Екзарх Стефан+ ни съобщаваше, че в Цариград ще пристигне архиерейска делегация, към която бе причислен и епископ Андрей, да води преговори с Вселенската патриаршия, във връзка с вдигането на схизмата. Пристигна само представителят на Дирекцията на изповеданията, който донесе официалните книжа. Неврокопският митрополит Борис и Великотърновският митрополит Софроний се забавиха. Тая нощ заваля сняг. Д. Андрей влезе в канцеларията ми и ми каза: "Тръгваме". Попитах го: "За къде?" Рече: "За Вселенската патриаршия". За първи път поръча такси. Изненада ме, защото винаги пътуваше с трамвай и то, за ужас на колонията, във втора класа, където пътуваха само бедняците. Минахме през Златния рог в старата част на града. Във Фенер таксито зави в една малка уличка и пред нас се показаха високи стени и една трикрилна порта. Средното крило бе заключено, понеже на него бил обесен патриарх Григорий V по време на гръцкото въстание. Влязохме през дясното странично крило. Пред нас се откри пуст двор, където някога се е издигала патриаршията. Тя изгоряла и турците не давали разрешение да се строи ново здание. На ляво се отиваше към патриаршеската катедрала "Св. Георги", а на дясно към жилището на патриарха и канцелариите. Тръгнахме на дясно. Прие ни Великият протосингел архимандрит /бъдещият Лаодикийски митрополит/. Д. Андрей му говори на български, а аз му превеждах на гръцки. Той му връчи писмото на екзарх Стефан и преведените от мен документи. Срещата бе кратка, но приятелска. Тръгнахме си доволни. Това бе единственото нещо във връзка с вдигането на схизмата, което извърши д. Андрей, а после се хвалел в Америка, че той е вдигнал схизмата.

След няколко дни пристигнаха и двамата архиереи. Настанихме ги в екзархийския дом. Д. Борис ме задържа в канцеларията си. Изрази ми радостта си, че отново се виждаме и ми каза: "Ти си от Цариград и познаваш най-добре тукашната обстановка. Макар да си млад /бях 23 годишен/, ще можеш да ни посъветваш какво да правим". Не очаквах това, но трябваше да му отговоря. "Първо, няма да излизате вън от екзархията до деня на отиването ви в патриаршията, защото сега сте под похлупака на турската тайна полиция. Второ, няма да приемате никого и няма да споделяте целта на идването си, защото всяка ваша дума ще стигне до печата и ще се коментира отрицателно. Ние с епископа вече отидохме и предадохме молбата на Св. Синод, така че патриаршията е уведомена за всичко, което БПЦ иска. Естествено, че ще трябва да поискате да бъдете приети от патриарха". "Това ще извършим още сега", рече д. Борис. "За всичко друго ще ви казвам при нужда" рекох аз и слезох в канцеларията си. Отговорът на патриаршията дойде скоро. Няма да се спра на подробностите, защото ги има в докладите на архиереите, които ми диктуваше д. Борис и аз ги преписвах на пишуща машина.

В определения ден и час, след молитва в параклиса, тръгнахме за Фенер. Качиха ни в жилището на патриарха. Въведоха ни в една малка канцелария, патриарх Вениамин, старец, болен и немощен, седи зад бюрото си, а срещу него Синодалните старци, начело с Халкидонския митрополит Максимос, фактическият управител на патриаршията, на когото дължим бързото вдигане на българската схизма. Целуваме ръка на патриарха, а владиците ни разменят свети целувания с гръцките архиереи. Всички бяха на ясно какво се иска от Българската екзархия: да се вдигне схизмата възоснова на решенията, взети в Иерусалим през 1932-1936 г., когато д. Борис е водел преговорите. Самият прием, благоразположението на гръцките архиереи и водените братски разговори ни даваха надеждата, че всичко ще свърши добре. Знаехме мнението на патриарх Вениамин. Докато бе митрополит, той посетил нашия храм "Св. Стефан" и в градината рекъл: "То схизма ине пизма. И писти ине мия" /схизмата е инат. Вярата е една/.

Прибрахме се в екзархията доволни. Проблема остана у гърците: трима от техните синодални архиереи се противопоставиха на предложението на Халкидонския митрополит, техният Синод да вдигне схизмата. Те настояха да се свикат представители на всички православни църкви, които да вземат решението. Сега мисля, че зад тях сигурно е стояла някоя държава, която искала да забави и усложни въпроса. Вече турските и гръцките вестници бяха пълни с интриги, но Халкидонският митрополит, Максимос изключи от състава на гръцкият Синод тримата и избра трима верни нему владици, които гласуваха за неговото предложение. Може би той е бил верен на брат си, който бил член на ЕАМ и воюваше срещу гръцкото правителство. Проблем при подготовката на Томоса за автокефалията на Българската православна църква беше въпросът за мирото. Гърците искаха да запишат в Томоса задължението на БПЦ да получава миро от Вселенската патриаршия. Д. Борис помоли Халкидонския митрополит да не вписват това в Томоса, като изтъкна, че някои ще изтълкуват това, че ни е дадена ограничена автокефалия, като обеща, че ще получаваме миро от тях. Те повярваха на думите му и не го вписаха в Томоса. Подписването и връчването на Томоса стана тържествено. Автокефалията на БПЦ бе призната от Вселенската патриаршия и едновременно от всички Православни църкви на 22 февруари 1945 г.

Архиереите ни се заеха с лични проблеми. По молба на еп. Андрей, д. Борис и д. Софроний написаха писмо до екзарх Стефан и Св. Синод, в което помолиха, той да бъде въведен в митрополитско достойнство. Молбата им остана без последствие. Д. Борис ми каза: "Сбъркахме. Тебе ти трябва не тясно расо за улицата, а широко расо за служение и официални случаи. Като се върна ще ти пратя едно." И скоро ми изпрати едно по генералният ни консул Лазар Поповски. След 38 години, в Торонто, един сирийски архимандрит – клептоман, влезе в църквата "Св. Троица" да краде ценности. От съседните къщи са го забелязали и извикали полиция, а той, за да се измъкне облякъл това расо и избягал. Чухме, че бил съден за много кражби и след това се самоубил. Помолих архим. Пантелеимон Пулос от Гърция, мой специализант, да ми изпрати широко гръцко расо, което още нося и с което искам да бъда погребан.

Водихме гостите из Цариград. Когато влязохме в Мъсър чаршъс и наблюдавахме магазините със златни бижута, ми направи впечатление, че д. Борис

не им обръща внимание. “Видяхте ли златото” попитах. Той спокойно ми възрази: “Това не е злато, а играчки”. “Злато е, злато” казах. Тогава лицето му се преобрази и викна: “Ама това злато ли е? Стига един от тези магазини да е у нас, още същия ден нашите управници щяха да приберат собственика, за да оберат златото”. Изпратихме двамата митрополити за България доволни от свършената работа, от богатия и красив град и от нормалния живот в Турция.

През есента на 1945 г. екзарх Стефан, придружен от д. Борис, както и от Главния секретар на Св. Синод архим. Дамаскин+ и протосингела на екзархията архим. Методи+ дойде в Цариград да направи визита на патриарх Вениамин. Още при пристигането им д. Борис ми каза, че Св. Синод взел решение да бъде ръкоположен за свещеник, като награда за заслугите ми при вдигането на схизмата. Двамата наши свещеници, отците Борис Астарджиев и Роман Петров, вече не служеха. Една сутрин, турски полицаи нахлуха през задната врата на екзархията. Срегнах ги, когато влизаха в двора. Попитаха ме в коя стая живее о. Борис и аз им я посочих. Видях как с викове го събудиха, почнаха да претърсват стаята, как един грабна десетината му златни лири, които той държеше разхвърлени на нощното си шкафче, прибраха и няколко писма. Отведоха го като разбойник. По начина на неговото екстерниране по-късно разбрах, че е дело на д. Андрей. Влязох в стаята на о. Роман. Той още спеше. Събудих го и му казах какво стана. Него не го потърсиха. Скоро и той напусна жилището си и чух, че работи при някого, който се занимава с продажба на кокошки. Нали беше от Чехия, познаваше тоя занаят. После чух, че и него са го екстернирали, вероятно като му изтече датата на разрешение за пребиваване в Турция, което получавахме всяка година. На мястото на о. Астарджиев назначиха пенсионирания през 1938 г. турски поданик, свещеникът Иоаким Мустрев.. Вероятно с моето ръкоположение искаха да изпълнят второто вакантно място в Шишли.

Делегатите и ние отидохме в патриаршията. Екзарх Стефан целуна ръката на патриарха. След общи приказки се спряха върху въпроса за общата служба. Екзархът щеше да първенствува, защото болестта на патриарха не му даваше възможност да служи. Върнахме се в екзархията доволни. След обед д. екзарх ме извика в канцеларията си и почна да ми диктува словото, което щеше да произнесе на службата. Като свърши, слязох да го препиша на пишущата машина. Качих се горе, за да го прегледа. Прочете го и го зашари с поправки. Слезох отново да го препиша. Така, с часове аз преписвам, той поправя, докато и двамата се уморихме. Сутринта тръгнахме за патриаршията. Храмът вече беше претърпан. Влязохме в св олтар, за да се облечем. На д. екзарх дадоха най-скъпите одежди, везани със златна сърма. Когато дойде време да се опаше, поясът не можа да обхване корема му. Дадох му свещенически пояс, който обикновено е с дълги връзки. След тоя проблем възникна друг. Архимандритите ни си поставиха нагръдните си кръстове. Началникът на протокола им каза, да ги свалят, защото в патриаршията духовници в презвитерски сан нямат правото да слагат кръст. Архим. Методий+ свали кръста си като каза: “В чужд манастир с наш устав не влизаме”. Архим. Дамаскин+ не свали кръста си, като каза: “Той ми е даден от Църквата”. Гърците не решиха да настояват.

Службата бе тържествена. Гърците служеха на гръцки, а ние на църковнославянски. Пееха най-добрите певци в града. Като дойде ред на

проповедта, д. екзарх се качи на високия патриаршески трон, а аз заставах до него. Той почна да произнася словото със силния си глас. Погледнах към преведеното на гръцки, нищо от онова, което бяхме писали предния ден. Той произнася едно, а аз чета на гръцки друго. Така до края. Когато се върнахме в екзархията и той се качваше към апартамента си, даде ми знак да го последвам: “Е, как мина словото?” попита ме той. “Ваше Блаженство, удивихте ме с вашата памет”, казах му аз. Влязохме в канцеларията му, той падна на колене с вдигнати ръце пред голямата икона на Спасителя, като каза: “Слава на Бога за всичко”.

Изредиха се дни с посещения, обеди и вечери. Събота вечерта извършихме велика вечерня в параклиса на екзархията. На другия ден щяхме да служим в храма “Св. Стефан” във Фенер и да бъда ръкоположен за свещеник. Забелязах, че екзархът е нервен. Той напусна сам олтара и тръгна за апартамента си. Д. Борис ми подшушна да го настигна и поискам благословието му, за да се подготвя за неделната служба. Настигнах го в горната площадка на стълбите, поклоних му се и рекох: “Ваше Блаженство, прося благословието ви да се подготвя за утрешното ми ръкоположение”. Той викна начумерено: “Тук ще храним турски хафията. Ръкоположение няма да има”. Той си тръгна и аз заслизах надолу. Там стоеше д. Борис. Чухте всичко, казах и тръгнах към олтара да прибера одеждите и да покрия св. престол. Той влезе в олтара и ми каза: “Недей да се тревожиш, всичко ще се уреди”. “Защо да се тревожа? Аз не пожелах да бъда ръкоположен, вие сте взели това решение”, казах спокойно.

Вечерта в неделя, бяхме канени на вечеря у генералния консул, г-н Лазар Поповски. Бях в канцеларията си, когато влезе д. Борис, а след него и д. екзарх. “Тръгваме”, рече екзархът. “Аз няма да дойда. Свърших си задълженията”, рече д. Борис. “Владико, викна екзарх Стефан, където отивам аз и ти си длъжен да дойдеш”. Разправата се увеличи, виковете на екзарха се засилиха. В стаята влязоха двамата архимандрити и като разбраха за какво става дума, почнаха да молят д. Борис да тръгне с тях. Екзарх Стефан и архимандритите излязоха. Д. Борис остана при мен и ме попита дали съм казал на военното ни аташе, Асен Лекарски, че в предния прием при генералния консул е бил и някой си турчин. Аз не знаех за кого става дума и му казах, че никой не ме е питал кои бяха на трапезата и никому нищо не съм казал, пък не ми е и работа да казвам кой къде е бил. Тогава д. Борис ми каза: “Недей да дойдеш при консула” и тръгна да настигне екзарха.

Сам стоя и си мисля: “Какво искаше да ми каже екзархът с думите. “Тук ще храним турски хафията?” Млад бях и още не знаех много неща. Могат ли свещениците да бъдат турски хафията без да знаят турски език и да бъдат екстернирани от турците. Аз се родих и живях 26 години в Турция, но нямах никаква връзка с турски чиновници. Но стана дума за консула и военното аташе. Знаех за отношенията на тези добри хора. Генералният консул Лазар Поповски и военното аташе, Асен Лекарски, от известно време бяха във война. Докато преди, Лекарски беше наредил синът на Поповски, Любчо, да отслужи военната си служба в канцеларията му, в последствие го беше уволнил и го беше изпратил в България, за да я отслужи там. Двете семейства бяха изключително благородни и много внимателни към мен, но когато дяволът влезе между тях, почна една трагедия, която завърши с езекутирането на консула, а по-късно, в Черно море, аташето спасил

един давец се и сам се удавил. След някой час, в канцеларията ми влезе г-н Поповски и ме попита: "Защо не ми каза, че никому нищо не си казал за оня прием, а д. Андрей пред екзарха ми каза, че ти си казал на Лекарски за оня турчин". "Че от къде да знам какво сте говорили с Екзарха и д. Андрей, та да се оправдая пред вас. Защо вие не попитат д.Андрей, от къде той знае това? Нима, въпреки вашето досегашно отношение към мен, не знаете, че като духовник и преводач с никого не споделям каквото и да било." Смути се, извини се и ми каза, че е дошъл да ме вземе за вечерята. Аз бях така разтревожен от тази невероятна интрига, че се извиних и се пребрах у дома.

На другия ден изпратихме делегацията за България. На гара Сиркеджи екзарх Стефан ме извика в купето си насаме. Извини се за това, което се случи и ми каза, че като се върне в София ще изпрати официално писмо на патриарха да ме ръкоположат в свещенически сан. Изрече цял куп похвали за мен и ми даде 50 лири.

Върнахме се към скучното всекидневие. След изпъждането на двамата свещеници, владиката нареди аз и о.Кирил да вземем техните стаи. Една нощ, чух шум от сгромолясане, който идеше от параклиса под нас и всичко утихна. Сутринта влязох в олтара да видя какво се е случило. Голямата икона на Спасителя, закачена на дървената стена, над св. престол, паднала, ударила дарохранителницата, разпиляла по пода сухото причастие. Не знаех какво да сторя.Тръгнах да търся владиката. Тъкмо тогава той влизаше от централната врата на екзархията и с бързи крачки завървя към стълбището за горния етаж. Ни добро утро, ни благословение, ни поглед. "Дядо владико, рекох му аз, нещо ужасно се е случило". "Какво е то?" запита ме той студено. Обясних му станалото и че не зная какво да сторя. Той ми рече: "Вземи метлата и ги измети" и бързо изчезна. Гледах изумен зад тоя "суперблагочестив" владика, да измета с мръсната метла светото причастие! Влязох в олтара, събрах с омитите си пръсти разпиляното сухо причастие и го прибрах в дарохранителницата. После закачих иконата на Спасителя на мястото ѝ. Почнах да мисля: "Какво ли означаваше това падане на иконата, закачена тук през време на екзарх Йосиф I, когато обърнали зимната градина на пашата в християнски параклис?".

Сутринта на следващия ден влязох в стаята на служителите. Засмяни ми казват: "Шефа изчезна". "Как изчезна?" питам ги аз. "Ами просто изчезна без да се сбогува с никого". После разбрах, че е заминал с военен параход за Америка. Радостта ни бе неопишуема. Зарадва се цялата колония. В Ню Йорк разказвал, че екзарх Стефан му дал разрешение да се върне в Америка, а Св. Синод не го призна цели 15 години за управляющ Американската епархия.

Скоро о. Кирил Антонов получи писмо от д. Андрей, да тръгне за Америка. Обръсна се и тръгна с параход. Там го ръкоположил за свещеник и го назначил за енорийски свещеник в Медисон, Илиноис. След 1982 г. се срещнахме в Торонто. Разказа ми патилата си. Разбрали, че са сбъркали, жена му, арменка+, си изплакала очите и че ако имали пари за билети, щели да се върнат в Цариград. Благодарение на занаята си, плочкаджия, материално се оправил. После преминал към схизмата на Кирил Йончев+ и напуснал своя благодетел. Вече беше пенсионер в Америка. А ако беше останал в Цариград, след моето екстерниране и след смъртта на Мустрев, щяха да го ръкоположат за свещеник и да го назначат за екзархийски наместник,

защото бе турски поданик, и щеше да живее в екзархийския палат. През 2015 г. научих че отдавна е починал. Бог да го прости.

След заминаването на д. Андрей, за екзархийски наместник бе назначен единственият свещеник с турско поданство в Цариград, о. Иоаким Мустрев. Ако д. Екзарх ме беше ръкопопожил за свещеник, Мустрев не щеше да бъде пратен в Цариград и всички събития, които следват, щяха да бъдат по-други, но Божията воля е решила да бъде още жив, за да помагам на БПЦ.

Скоро се получи писмо от екзарх Стефан за моето ръкоположение. То стана на 18 май 1946 г. в храма "Св. Стефан" от Неокесарийския митрополит Хрисостомос, ректор на Халкинското богословско училище. Той ме попита на какъв език желая да ми прочете посветителните молитви, на гръцки или църковнославянски. Аз му казах: "Ако това не ви затруднява, нека бъдат на църковнославянски". Така и стана. След службата имах кръщавка. Извърших я леко, като да бях свещеник от десет години.

Аз служех в екзархийския параклис в Шишли, където и живеех, а о. Мустрев – в храма "Св. Стефан" във Фенер и живееше в метоха. Почна да ми се оплаква от жилището си и търсеше помощта ми, за да се премести в екзархията. Пречката бе Тома Николов, който бе дългогодишен секретар на екзархията и властваше там, а те имаха стари сметки с попа. Но нали все гледам да помагам на всеки, използвах отиването на Томата в отпуска и рекох на Мустрев: "Нали си екзархийски наместник? Пренасяй се по-скоро в екзархията". Същия ден той премести куфарите си в Шишли, но зае не свещеническа стая а жилището на екзарх Йосиф, на д. Мелетий, на д. Борис, на д. Климент и на д. Андрей и почна да нарежда. Изпълнявах всичко, което ми нареждаше. Тома научи, че с моята помощ се е преместил в Шишли и ми отмъщаваше. Млад бях и изпълнявах каквото ми нареждаха, защото обичах служението си. По-късно ще разбера, че съм извършил най-голямата си грешка.

Макар че бях в най-добри отношения с патриаршията и всички там ми бяха приятели, никога не поканих гръцки архиерей да служи в наша църква. Продължих да споменавам името само на екзарха. През това време почина патриарх Вениамин. Погребяха го скромно. За патриарх избраха Халкидонския митрополит Максимос. Преди да бъде избран, срещнах го в Кадъкьой /Халкидон/ "Къде си бил?" ме попита той. Рекох му: "В енорията ми". "Коя е твоята енория?" ме попита той. "Вашата епархия е една трета от моята енория" рекох и дълго се смяхме. Като стана патриарх почнаха големите му проблеми. Брат му в Гърция воюваше срещу гръцкото правителство. Скоро чухме, че патриархът се "разболял", дал си оставката и заминал за Швейцария, за да се "лекува". Мисля, че съм писал за него статия в църковен вестник /1972 г. бр.15/. За патриарх бе избран Атинагорас, митрополит на Северна и Южна Америка. След смъртта му /07.07. 1972 г./, писах в църковен вестник и за него голяма статия, оценена от еп. Партений Левкийски+ като връх на моето писателство. Тази статия, в гръцки превод, бе поместена, след падането на военното правителство в Гърция във връзка с десетгодишнината от смъртта му. След смъртта на д. Атинагорас, писах и за избора и интронизацията на патриарх Димитриос /църк. вестник, 1973 г., бр. 6 /.

Ще продължа със събитията след заминаването на екзарх Стефан за България.

След Втората световна война, турците върнаха от Анадола всички интернирани от тях българи. Само родителите на Пенка ги нямаше. Пратих им телеграма: "Вие сте свободни, защо се бавите?" Оказа се, че собственикът на хотела, в който те живееха и работеха, за да не загуби тия честни и добри работници, влязъл във връзка с началника на полицията и го накарал да не им връчва заповедта, с която ги освобождаваха. Те отишли с моята телеграма при него и поискали обяснение. Той им казал, че могат да заминат, но не за Лозенград, въпреки, че къщата и нивите им бяха там, а за Цариград. Преселванията бяха направени с цел да прочистат Тракия от българското население.

Говорих с директора на нашата болница и той назначи дядо Никола за портиер на болницата, така те заеха квартирата на портиера. Малка къщичка до голямата желязна ограда и врата. Стефан, брата на Пенка, беше войник. След службата се върна в Цариград. Мястото на служителя в нашето училище бе свободно. Говорих с директора на училището, г-н Иван Симеонов, и той го назначи на това свободно място. По-късно го свързах с една от дъщерите на семейство Бачеви+, Нада, и той се ожени за нея в Кадъкьой. Моята сестра, Александра, се сгоди с Митко+, син на семейство Петкови+ в Кадъкьой. Така всичко в нашето семейство изглеждаше да е стигнало до мечтаното щастие.

Генералният консул, г-н. Лазар Поповски, беше заминал за България да засвидетелствува верността си към властта. Заместваше го г-н Карагъзов. Той организира посрещането на генералния консул на гара Сиркеджи. Отидох и аз. Влакът пристигна, но не и Поповски. Една ханъмка от турското посолство в София ни каза, че са пътували с консула до Свиленград. Там са го арестували и са го отвели. Тръгнахме си с наведени глави. По-късно, от г-жа Поповска, която беше дошла в Цариград, за да си прибере багажа, научих, че са го задържали в софийския затвор известно време и го освободили. После пак го арестували и го екзекутирали като английски шпионин. Като се поучи от случая Поповски, Карагъзов изчезна. В последствие разбрахме, че е заминал за Америка и че там се е оженил.

Новият генерален консул се наричаше Попаврамов, адвокат от Търново. Беше благороден и честен човек. Един ден той ни извика нас, двамата свещеници. Отидохме в консулството, което се намираще още в Пера. При влизането в стаята му видях, че с него седи един човек с брада. "Запознайте се, рече консултът, отецът се казва архимандрит Горазд". Оня каза: "Извинявам се, че ви посрещам без расо. Чувствам се като гол". "Така е в Турция", рекохме. "Екзархът го праща за екзархийски наместник, но за сега, докато уреди въпросите си с турците, ще работи като аташе по печата в Анкара", обясни консултът. Новодошлият ни даде официалното писмо на екзарх Стефан, в което ни съобщаваше, че той е екзархийският наместник. След половин час разговори, се сбогувахме и си тръгнахме. Мустрев ме попита: "Какво впечатление ти направи тоя човек?" "Мирен човек ми изглежда", рекох. Едва в България ще чуя за „славата“ му и разбере, че Мустрев го е познавал много добре. Прибрах се у дома и забравих човека. През ум не ми мина, че тоя човек ще бъде използван по-късно в България, за да разрушат моя живот. Един ден архим. Горазд отново се появи в Цариград. Скарал се с посланика Върбан Ангелов. Той бил изпратен за екзархийски наместник в Цариград, а не за аташе в Анкара. Посланикът му казал, че не знае за какво е пратен, но че писмото

му за назначение е за аташе по печата в посолството. Така, без разрешение от посланика, прибрал си багажа и пристигна в Цариград. Сигурно посланикът е докладвал случая в София и ще е поискал уволнението му, още повече, че в един прием на турското външно министерство, министърът го попитал с насмешка: "Къде ви е брадатото аташе?". Архим. Горазд+ се настани в един апартамент в Шишли, близо до екзархията. Под него живееше един изтъкнат митрополит със служителката си. Когато ми се обади по телефона, той вече се е бил запознал с митрополита, та дори му гостувал. От патриаршията узнах, че те знаят всичко това и дори ми казаха, че неговото пребиваване там е неподходящо. Не мина много време, собственикът на кооперацията го помоли да напусне апартамента. Той го напусна и се настани в екзархията, като поиска малката спалня с канцеларията на екзарха. На Нова Година се наложи да извърши молебена с нас двамата. Взе пишущата машина и почна да пише писма. Скоро той докара един млад човек от Пловдив, когото ни представи за свой племенник, за да следва в Университета.

Още преди идването на о. Горазд, от България почнаха да идват емигранти. В началото не ни създаваха грижи. След отвлечането на самолета от София и убийството на пилотите му, нещата станаха по-трудни. Консултът ми се обади по телефона, за да ме помоли да отида в болницата ни "Евлогий Георгиев". Заварих го зад един камион. Обясни ми, че в камиона лежат убитите от самолета и че ме е извикал, за да им прочета една молитва, защото там /в България/ никой няма да стори това. Извърших заупокойна молитва и камионът тръгна за България. Следващата неделя служех в екзархийския параклис. Емигрантите от самолета дойдоха, положиха венец от цветя на иконата на Спасителя и искаха да говорят с мен. Аз им казах, че ще бъде по-добре ако говорят с екзархийския наместник, о. Мустрев, който служеше във Ферикьой. Намерили го и поискали следващата неделя да се извърши панахида за Никола Петков+. Мустрев оведоми консула, а консултът наредил в неделя да не сме в екзархията. Предната врата на двора да бъде заключена, а ние да отидем във Ферикьой и да извършим литургията в храма "Св. Димитър". Събота, вечерта, Мустрев извика служителя бай Станчо и му казал да заключи вратата на екзархийския двор и да не я отключва на следващия ден, защото ние ще отидем на гробищата и ще извършим литургия и панихида за д. Климент. Бай Станчо му казал, че той вече е заключил вратата на двора. Аз знаех времето, когато бай Станчо заключва всяка вечер вратата, взех ключа, докато бай Станчо бе при Мустрев, отключих вратата и върнах ключа на мястото му, като си рекох: "Църква не се заключва в неделен ден", пък и задната врата на двора бе от години отключена, защото ключалката бе счупена. Ако емигрантите заварят предната врата заключена, скандалът на булеварда в Шишли ще бъде голям. Сутринта излязохме с о. Мустрев от задната врата до свещеническият дом и отидохме във Ферикьой. Емигрантите влезли в параклиса, запалили всички свещи на настоятелството, без да ги платят и като разбрали, че свещениците отишли на гробищата, накарали семинариста Мирчев+ да изпее "Вечная память". Като разбрах, че Мирчев бил семинарист, повиках го и се помъчих да го убедя, че сме в Турция, където положението на екзархията от времето на екзарх Антим и екзарх Йосиф е трудно и не бива да манифестираме връзката ни с България, каквато бе практиката на всички чужди църкви и да не бързат да вършат щуротии, че ще унищожат църковния ни

живот. След като ме екстернираха, турците им показали рогата си, като интернирали българските емигранти в Анадола. В Канада, Мирчев+ разказваше, като голям герой, как са "превзели" екзархията. Пратил и писмо на емиграционните власти в Канада, да не ми дават лендед емигрантство, че съм голям комунист. Това знаела жена му+, която беше цял ангел и веднаж пред мен му каза: "Ти си лош човек". В този ден екзархията за първи път била изпълнена от вестникари и полицаи. На другия ден вестниците бяха сензационно изпълнени от случилото се в екзархията. Консултът пристигна да иска обяснения. Мустрев извика бай Станчо и той каза, че е получил заповедта, вратата била заключена, но когато видял как емигрантите влизат през нея, останал изумен. Тайната остана у мен до сега.

На 8 август 1948 г. консултът ни извика в консулството. Съобщи ни, че е получил писмо от София за пенсионирането на о. Мустрев, за отзоваването на архим. Горазд и за назначаването ми за екзархийски наместник. Инстинктът ми подсказа, че нещо лошо ще се случи. Казах на о.Мустрев, да ме изчака навън, защото искам да говоря с консула. Помолих консула да не пенсионира о. Мустрев, защото той е турски поданик и може да извърши нещо непоправимо. Той ми каза, че не може да стори нищо, а изпълнява заповед от София. Вън казах това на Мустрев. Валеше пороен дъжд. Качихме се на трамвай и се прибрахме. Той съсипан, а аз угнетен. В екзархията служителите ме попитаха какво да правят с о.Мустрев. Аз им наредих да вършат това, което вършеха до тогава. Дните до Великден 1949 г. се изнизаха без никаква радост.

През това време разбрах, че посланикът, Върбан Ангелов, е отзован и е назначен нов посланик. Сменили и нашия консул, който беше родственик на външния министър. Архим. Горазд не замина, а писа писма до нашите власти, че остава в Турция, като политически емигрант. Племенникът му отказа да остане. Преди да пусне писмата, се е срещнал с Неделчо Манев, /бащата на д-р Чавдар Драгойчев, който бе търговски представител в консулството/. Той убедил Горазд, че ако се върне в България, ще уволнят Върбан Ангелов, а него ще го изпратат в Цариград. Слушах го и се чудех на наивността му. Той скъса писмата и замина безвъзвратно за София, като ми остави започналите с неговото идване политически трудности.

Мустрев не мръдна от екзархията. Без да ме пита, зае стаите на о. Горазд. В църковните салони заемаше тронове на владиците. Ясно ми беше, че върши нещо с турците, но не знаех точно какво. Един ден, българ Ахмет, чудовището, от което трепереха всички българи, ме повика. Отидох. Той ми каза: "Защо разпространяваш комунистическа литература?" Бях поръчал да ми пратят църковни календарчета и бях ги раздал по нашите семейства. Той ми посочи едно от тях. Възразих му: "Та това е църковно календарче". Той ми каза: "Църковно календарче с комунистическа пропаганда", като ми посочи един разказ, в който някой помага на селяните си. Рекох му: "Това ли ви притесни? Утре няма да го има!" Тръгнах из целия град по нашите хора и скъсах тоя лист в календара им, но вече знаех, че Мустрев се е свързал с българ Ахмет.

Настана Великден 1949 г. Смут у народа и страх от бъдещето. Започнах великденската служба в параклиса. В олтара стои о. Мустрев. Задната дясна врата

на олтара се отваря, влизат един по един емигрантите от България, целуват ръката на тоя предател, който до второто си пенсиониране ги предаваше и си излизат. Сам мъкнех църковните предмети за Възкресението. После със сълзи изкарах и св. Литургия. Оставих съдбата си в ръцете на Възкръсналия Христос.

В един от следващите дни ме извикаха да се ява в полицейското управление на Фенер. Отидох. За първи път влизах в участък. Въведоха ме при началника. С изненада разпознах. Н.....бей, който бе наш съсед през време на детството ми. Като ме видя и ме позна, лицето му стана бяло като вар. Побърза да ми каже: "Вие сте български поданик и нямате право да управлявате турско учреждение, каквато е екзархията. В случай, че извършите богослужение, ще бъдете екстерниран от Турция. Излязох от стаята замаян. Съобщих казаното ми на консула. Той ще е докладвал в София. Същата вечер отидох в дома на .Н..... бей. Той ме прегърна и ми рече: "Като видях кой е повиканият, едва не припаднах". "Какво се е случило?" го попитах аз. "Твоят колега е написал писмо до валията, в което се казва: "Как е възможно българският поданик Благой Чифлянов да управлява едно турско учреждение? През това време в стаята влезе ханъмката му, която много ме обичаше и като узна какво ми се е случило, рече: "Бей, направи нещо за това наше дете /те бяха бездетни/". "Нищо не може да се направи. Заповедта е подписана от най-високо място," рече той.

Новият посланик и новият консул свикаха църковното настоятелство в екзархията. Разказах им за случилото се. Посланикът нареди да повикат Мустрев. Той дойде и седна между нас. Бай Георги+, който му беше дълги години певец и добър приятел, не можа да се въздържи и му викна: "Верно ли е, че ти си писал писмо до валията против о. Благой?" Изненадан от разкритието на предателството му, след като се изчерви няколко пъти, Мустрев рече: "Защитих се!". "От тоя млад човек ли се защити, отче, рече посланикът, какво ти е виновен той, че тези, които те назначиха в дълбоки старини, сега отново те пенсионираха?" Мустрев рече: "Да отидем с о. Благой при валията и да го помолим да отмени тая заповед". "Валия не отменя своя заповед" рекох. Не знаех кореспонденцията между България и Турция, но знаех, че от сега нататък свещеник с българско поданство не ще може да обслужва цариградските българи, освен ако се намери някой младеж, турски поданик, който, подготвен или неподготвен, да приеме свещенство.

Не мога да опиша с думи колко далеч беше Мустрев от онова, което наричаме добър и честен човек. През 1938-та година той беше уволнен от Цариград заради посещенията му при цариградските леки жени, но през 1945 г. бе назначен отново, защото бе единствен свещеник, турски поданик и можеше да дойде в Турция, когато екстернираха о. Борис Астарджиев. За да може да векува, писа това писмо на турците, с което унищожаваше не мен, а българската екзархия, която загуби своята самостоятелност и се подчини изцяло на Цариградската патриаршия до степен български архиерей да не може да служи при ръкополагането на българските свещеници и до падението Българският патриарх Максим да благодари в олтара на "Св. Ал. Невски" на Цариградския патриарх Вартоломей, задето разрешил в българските църкви да се служи на български език. Покойният патриарх Атинагорас бе рекъл на патриарх Кирил, че Вселенската патриаршия иска православната диаспора да се подчинява на националните си Църкви, следователно

българската диаспора в Турция е подчинена на БПЦ. Защо Българският патриарх благодари на гръцкия патриарх, че в българските църкви се служи на български?!

В 1963 г. Мустрев умрял. Заместил го Одринският директор на гимназията, дякон Михаил Димитров, когото патриаршията ръкоположи за свещеник за Одрин, преди интернирането му в Анадола. Като го освободили, позволили му да живее в Истанбул. Мустрев не бил в състояние да служи и дълго време го замествал о. Димитров. След три години умрял и той. Ръкоположили шивача Ганчо. Когато в България смениха имената на турците, с български го арестували. Кой знае какво е изживял оная нощ и той, млад и здрав, починал. (Ако бях там, аз щях да бъда починалият). Ръкоположили Венко, сина на Одринския директор. Когато турците чистеха Тракия, от българското население, той и майка му заминали за България. Когато комунистите взели властта в България, той използвал турското си поданство и дойде в Цариград, а през 1975 г., когато низвергнатият, Кирил Йончев, го назначил в гр. Толидо, Охаио, заминал за САЩ. Той почина през 2008 г. За погребението на Венко отиде само верният на ОСА о. Дрангов от Торонто. Мястото на Венко в Цариград взел Коста Костов. След мен и о. Мустрев, той бе най-подготвеният свещеник, защото до ръкоположението му бе диригент на хора. Когато реших да се пенсионирам, му изпратих писмо, питайки го, дали е съгласен да дойде в Канада. Той се съгласи. Една нощ сънувах някой да ми казва: "Цариград без свещеник ли ще оставиш?" Не знаех, че от страх пред един таен агент, който го заплашил, че ще му отнемат турското поданство и ще го пратят в България, о. Коста почнал да воюва с Вселенския патриарх. Той го търпя дълго и накрая му забранили да служи в православна църква в границите на Турция. Бях му писал вече, че БПЦ няма да го назначи в моята църква и го посъветвах да не воюва с Вселенския патриарх, а да насочи към Българския патриарх, по важните въпроси, които цариградският патриарх повдига пред него, но спечелих един враг. Сега служи на турски в неканоничната турска православна църква, създадена през времето на Кемал Ататюрк, непризната от патриаршията.

Ясно беше, че турците са решили да се справят с малцинствата. Ние имахме имотите на старата и новата екзархия, храма "Св. Стефан", гробищата с храма "Св. Димитър", прогимназията "Екзарх Йосиф I" и болницата "Евлогий Георгиев", с празното място на изгорялата цариградска семинария. Всички тези имоти бяха записани на името на екзарх Йосиф. Той бе монах и нямаше наследници. Вакфът признаваше, че са имоти на българската църковна община и не ги закачаше, но ако някое от тях загубеше своето църковно предназначение, минаваше под властта на държавата и тя го присвояваше. Така, когато д. Климент даде под наем семинарското място на един кравар на име Мехмед+и получаваше наема, за да плаща данъка на мястото, след известно време бе повикан в съда, за да отговаря, защо получава тези наеми, които фактически са на държавата. Той се спаси от затвор, като показа разписки, от които се виждаше, че наемите бяха по-малки от данъците на мястото. Но семинарското място беше взето от държавата. Когато комунистическото правителство изпрати нови представители в Турция, те видяха, че в огромното здание на старата екзархия над Босфора, живеят само Тома Николов+ и служителят Петро+, решиха да я преправят на апартаменти, за да живеят там консулските служители. Казахме им историята на семинарското място, но те не ни обърнаха

внимание. България похарчи една огромна сума за строежа и като почнаха да се нанасят, завариха пред вратата полиция, която им каза, че това здание е на Турската държава. Така загубихме едно прекрасно здание над Босфора. Училището съществуваше още. Първо, турците, наравно с нашия директор, поставиха и турски. След свещениците ни, екстернираха Иван Симеонов, който бе и председател на дружеството "Радост". Тогава аз бях касиер на дружеството. Избраха мен за председател. Не зная кого поставиха след мене. Излезе закон, според който всички турски поданици трябваше да вземат основното си образование в турско училище и тогава да посещават чуждите училища. Училището ни остана без ученици, учителите заминаха за България, а зданието рухна и сега е обществен паркинг. След моето екстерниране забранили на българския поданик д-р Лазаров+ да работи и управлява болницата "Евлогий Георгиев", изградена през 1897-1899 г. Той имаше приятели от висшето турско общество, с които играеше покер всяка нощ, дори и нощта когато почина татко ми, та успя да живее в Цариград до смъртта си. Погребан е в нашите гробища. За директори в болницата почнали да назначават турскоподанни бълтарчета, докато при директорството на д-р Благой Левендов, накарали го да подпише, че предава болницата на турците /1988 г./ и сега над портата ѝ стои надписа "Турска болница". Наши останали само новата екзархия в Шишли, желязната църква "Св. Стефан" във Фенер и гробищата с храма "Св. Димитър" във Ферикьой.

Цели три месеца се въртях из града в очакване на присъдата си. Един ден, като се пребрах, разбрах, че жена ми е в болницата. Когато отидах, Пенка ми каза, че преди известно време установила, че е бременна. Много се тревожила и като виждала състоянието ми и като не знаела какво ще последва, не ми е казала. Беше почувствала силни болки, получила кръвоизлив и загубила детето. Прилоша ми. Рекох ѝ: "Защо, бе Пенке, не ми каза? Аз мечтаех за второ момче, за да го кръстим на името на моя покоен брат Трифон". Тя се разплака. Уплаших се да не ѝ се случи нещо лошо, прегърнах я и се помъчих да я утеша. Никога не ѝ говорих по станалото вече нещастие, но никога не забравих причинителя на всичките ни беди.

На другия ден у дома пристигна дядо Никола, бащата на Пенка, да вземе четиригодишния ни син Митко за разходка до нашата болница. Разстоянието между екзархията и болницата бе около 1 км. в път между ниви и ресторанти, в които българската колония честваше на 24 май празника на Св. Св. Кирил и Методий. В дясната страна на пътя турците бяха изградили една нова джамия, срещу която се издигаше къща, а под нея имаше стара бакалница. Дядо Никола влезе с Митко в магазина, а аз останах да ги чакам навън. Загледах се в джамията, а когато се обърнах към къщата, видях една праостара женица да седи пред портата на къщата и ме вика с ръката. Застанах пред нея и зачаках да ми заговори: "Завърти чейрека /пет гроша/ над главата си и ми го дай, рече тя, за да ти кажа нещо важно. Извърших смешното ѝ желание. Тя ми каза: "Ти заминаваш надалеч, но ще минат много, много години и пак ще се върнеш в Истанбул". За миг погледнах да видя дали нашите са излезли от бакалницата и когато отново погледнах към старицата, тя бе изчезнала. В деня на изтичането на годишното разрешение за пребиваването ми в Турция, у дома дойде полицаи и ми съобщи, че не ми се продължава "икамет тескереси" /документ за пребиваване в Турция/ и ще трябва в срок от една седмица

да напусна пределите на Турция. На 8 август 1949 г. заминах за България. След мене останаха майка ми, двете ми сестрички Александра и Златка, жена ми Пенка и синът ми Димитър. Близки ми донесоха традиционните бомбони и локуми, а мама ми приготви две големи кокошки за изпът. В гръцката територия, през която тогава още минаваше влакът, един гръцки офицер, като узна, че съм свещеник, ме посъветва да не влизам в България, защото там колели свещениците. Аз му рекох: “Ще отида да видя дали това, което ми казвате, е вярно”, а той ми каза: “Твоя работа” и си отиде.

Влязох в България. За дванадесети път минавах през Свиленград. Няма вече оная врява, както в царско време. Мъртва тишина на гарата. В купето влязоха двама войника с шмайзери. Единият имаше белег от рязано по лицето /по-късно, когато бях професор в Духовната академия, ще го позная по този белег. Кандидатстваше за студент/. Той ми каза да ги последвам, че началникът иска да ме види. Взех и багажа ми, което ме смути. Не се страхувах, защото на гара Сиркеджи ме изпратиха посланикът и консултът. Посланикът ме бе попитал: “Как се чувствате?”, а аз бях отговорил: “Като пред освобождение”. Ето сега бях влязъл в страната на освобождението и тя ме посрещна със шмайзери. Заведоха ме пред участъка. Войничето ми каза: “Седнете, почивайте”. “Благодаря, рекох, не съм уморен” и почнах да се разхождам нервно около пейката. Бяха ми показали началството. На двадесетина крачки играеше табла с приятел. Погледнах часовника си. Наближаваше време за заминаването на влака. “Моля, кажете на г-н началника, че влакът ще замине” казах аз, а войничето рече: “Нищо, нека замине, вие сте задържан”. Прилоша ми. Седнах на пейката и в миг съм заспал. Събудих се след обед. Духаше ветреца. Листата на тополите шумяха. Помислих, че трябва да предприема нещо, но какво и пред кого? Началникът го нямаше наоколо. Две жени седяха на поляната и плетяха. Приближих се до тях и рекох на тая, която ми се видя по-важна: “Вие плетете неправилно”. През време на тримесечното ми бездействие бяха ми подарили прежда. Никой нямаше време да ми изплете една жилетка. Тогава ме научиха да плета и аз си изплетох една хубава жилетка, която носех. “Погледнете тази жилетка? покажах ѝ я аз. “А! Тя е плетена на машина”, рече ми тя. “Не е на машина, а на ръка. Искате ли да ви покажа тая плетка”. Тя ми даде плетката си и аз почнах да плета и ѝ показвах как да плете. Тя взе плетката и почна да плете, като ахкаше от удоволствие. Отидох до багажа си и взех едната от двете големи кокошки на мама. “От майка ми е, но ще се развали в тая горещина” ѝ казах аз, като ѝ давах кокошката. “Не мога да я приема”, рече тя. “Е, тогава ще я хвърля”, рекох аз и направих движение на хвърляне. В този миг тя викна: “Недейте, ще я взема”. Взех оная жълта апетитна кокошка и влезе в участъка. След малко чух да се върти ръчен телефон, каквито имаше в пощата на Рилския манастир. После, излезе началникът и гузно ме попита: “Ти имаше ли паспорт, който ти бе откраднат?” “Да!”, рекох аз. Преди много години потърсих паспорта си, но не го намерих. Поисках нов паспорт от консулството и те ми издадоха. По-късно намерих стария, който бе един лист /пасаван/ и го скъсах. Та този табладжия нямаше време да погледне номера на новия ми паспорт, за да разбере, че не съм крадецът на паспорта. Ако не беше плетката и кокошката щях да отида в някое мазе в София и кой знае до къде щях да стигна. Даде ми паспорта и ми каза, че съм свободен да си

тръгна. Нямах сили да го попитам с какво и накъде в тая пустош. Гледах да се махна от там и тръгнах за гарата. През нощта имаше влак само до Пловдив. Тръгнах с него. В Пловдив изчаках бургаския влак, който в полунощ пристига и тръгва за София. Като че ли имаше при кого да отида в София. Влязох в Борисовата градина и заспах на една пейка. Мъкнех голям багаж и не знаех къде да го оставя. Бях чужд за всички църкви в София. Реших да отида в семинарията. Милият д. Тихон+ ме прие и ми даде една от учителските стаи да я ползвам до есента, когато почват учебните занятия.

Първо отидох в дома на Врачанския митрополит Паисий+, който, след интернирането на екзарх Стефан, управляваше Софийската епархия и бе наместник председател на Св.Синод. Нищо не знаеше за случилото се с мен. Разказах му нещичко, но забелязах, че умът му е другъде, тръгнах си. Той ме спря и ми даде отрезка от купона му за хляб, но не ме попита дали имам пари да го купя. Из софийските улици срещнах д. Софроний+. И той не знаеше нищо за мен, но ми рече: “Ти сега нямаш нужда от съвети, а от пари” и ми прати 500/стари/лв. от митрополията си. Д. Борис бе убит и нямаше къде другаде да ида.

Бяха ми казали да се обърна към Дирекцията на изповеданията. Директорът, Павел Тагаров+, ме прие. Той знаеше всичко за мен. Просех от него квартира. Той ми каза да отида на другия ден. И почна една трагедия на идване и отиване цял месец без никакъв резултат. Един ден, ядосан от безсилието си да ми помогне, той ми рече: “Извиняваме се, че станахме причина да ти развалим живота. Нямаше как да приемем условието на турците, за да останеш там”. Аз го гледах изумен. Та, продължи той, “Те искаха от нас главният мюфтия в България да бъде турски поданик, за да можеш ти, българският поданик, да управляваш екзархията в Истанбул. Нашите там са 1500 души, докато мухамеданите тук са повече от милион. Не можехме да удовлетвори́м тяхното желание. Така ти пострада”. Значи, когато турците получили предателското писмо на Мустрев и ме спряха да служа, България протестираше, а Турция ѝ отговорила с това условие, което българите не приели. Тогава турците решили да ме екстернират без вина.

След като минах по всички комисии, които раздаваха квартирите в София, загубих надеждата, че ще мога да прибера семейството си, което страдаше най-вече от страха на българите да се приближат до тях. Един ден, из улиците на София, срещнах гавазина на нашето консулство, бай Ангел, който буташе една количка. “Какво правиш, бай Ангеле”, поздравих го аз. “На, събирам кокали от боклуджийските кофи”, рече ми той. Нещастникът, беше по щастлив от мен, защото имаше дом и семейството си. Тъкмо тогава край нас мина един млад човек. Бай Ангел го спря и ми го представи: “Тоя другар утре заминава за Цариград като куриер”. Като чух това, рекох на човека: “Кажете на консула, че вестниците тук са пълни за мизерията на турските бежанци от България, които спят по джамиите. Те са 250 000 души, а аз съм само един и вече цял месец няма къде да се подслоня, пък и семейството ми чака да го извикам”. Но вече знаех в коя страна съм влязъл и кой можеше да бъде куриер в тия времена, за това прибавих: “Но това ще кажете само на консула, никому другиму”. Куриерът повтори думите ми на консула, който беше родственик на министера Владимир Поптомов+, разтичал се преди колонията да узнае моето положение и веднага ми дадох освободената квартира на френското

военно аташе на ул. Дунав до храма "Св. Александър Невски". Но един комунист, който е живял 25 години в Москва, влязъл във връзка с чиновника, който се занимаваше с тия въпроси, въпреки че неговият нов апартамент се градеше на ул. Толбухин до университета, сменил моя апартамент с неговия временен, който се намираше на ул. Велико Търново. Ходих да го видя. Един четиристаен апартамент, в който живееха още две семейства – собствениците Сърбинови, мъж, жена и дъщеря и един офицер Николай, който по-късно срещнах като генерал. Ние заехме двете малки стаи, а бяхме пет души. Едната направих кухня, където спяхме аз, Пенка и Митко, а в другата спяха мама и Златка, моята сестра. Писах на нашите да тръгнат. Александра, която беше сгодена, настоявала да тръгне с тях. Аз им рекох да тръгнат след нейната сватба. Това и сторили, та тя можа да прекара нормално своя живот в Цариград.

Архим. Серафим+, който беше началник на културно-просветното отделение на Св.Синод, ме посъветва да постъпя в Богословския факултет на Софийския университет. "Нима мислите, че мога да следвам в това състояние?", казах аз, а той рече: "Нищо ти няма!" И аз постъпих. За да не закрият по липса на студенти Богословския факултет, Св.Синод взел решение митрополитите да изпратят в университета свещеници, които бяха завършили семинарията, затова курсът бе съставен от свещеници. Миряни бяха Шиваров, Очков+ и някои други. Бях назначен в храма "Св. Петка" под Софийската митрополия. Там служехме двадесетина пенсионери и аз. Старците ме обикнаха. Един ден д. Паисий+ ми каза: "Много те хвалят!". "Добри хора са те, затова ви казват това, което виждат, а има и такива, които, ви пишат това, което никога не са виждали", рекох. Той разбра, че зная за писмото на Мустрев до него и си тръгна.

Сприятелихме се с о. Стефан Енев+, който служеше в храма "Св. Николай Мирликийски" срещу митрополията и той ме поиска за втори свещеник. На 1 февруари 1950 г. ме назначиха там. Отец Енев беше един много добър свещеник. Беше възстановил разрушения през време на бомбардировките храм, който нямаше енории, но църквата се пълнеше от цяла София.

Собствениците на квартирата ни на ул."Велико Търново" ни предложиха да направим смяна с една по-голяма квартира, която се намираше на ул. Христо Ботев и Стамболийски, срещу киното. Въпреки че беше на шестия етаж, без асансьор, при това с много стъпала, поради високите тавани и в шумен квартал, я предпочетохме. Беше по-самостоятелна и близо до църквата ми и Духовната академия. Лятото целият шум на трамваите влизаше у нас, а зимата мъкнехме въглища от мазето. Това неудобство преодоляхме, след като иеромонах Пахомий, мой състудент, ми предложи да ми качва въглищата всяка седмица и да пълни един голям кош, поставен на задната тераса. Сприятелихме се. Един ден той ми каза, че комунистите няма да ме оставят на мира и ще ме направят свой агент. Аз му рекох: "Това няма да стане." Опитаха се, но аз отказах. Животът ми в България мина нормално и спокойно.

Един ден мама ми каза, че преди тръгване от Турция видяла, че в сандъка ѝ стои турската ѝ лична карта /нуфуз/. "Та ти имаше ли нуфуз?" я попитах аз. "Да, рече тя, аз бях турска поданица". "Какво го направи?" "Слава Богу, преди тръгването за България, го изгорих". "Ах, майчице, ти изгори и мене. Ние сме тук,

защото не бяхме турски поданици”. А Турция беше почнала да дава турско поданство на ония, майките на които бяха турски поданици. Митко беше роден в Истамбул, но беше станал турски поданик благодарение на този закон.

Митко тръгна на училище. Първия учебен ден го попитах какво са правила. Той ми каза, че учителката попитала класа дали между тях има някой, който не е българин. Едно момче рекло, че е циганче, а той рекъл, че е турче. “Кой ти каза, че си турчин? Ти си българин, но турски поданик. Утре да отидеш при нея и да ѝ кажеш, че си българин”.

На 2 октомври 1952 г. в този апартамент се роди дъщеря ни Лидия. Бях запазил турското поданство на Пенка и Митко. Всяко лято те и Лидия отиваха в Цариград при дядо Никола и баба Захарина, докато дядо Никола почина на 31 януари 1964 г., а баба Захарина на 28 октомври 1969 г. След тяхната смърт Пенка не стъпи в Турция.

Преди да завърша Академията, еп. Партений+ ме помоли да сменя мястото си с енорията на негов сродник от храма “Св. Седмочисленици”, защото там той се заплел с някоя жена. Съгласих се. На 15 април 1953 г. бях назначен за енорийски свещеник в храма “Св.Седмочисленици”. Председателят на храма, о. Павел Грозев,+ ме назначи председател на църковното братство, с което развих голяма дейност. На 10 май 1953 г. д. Кирил възтанови древната Българска патриаршия и стана първия български патриарх.

Завърших Духовната академия през 1953 г. с отличие. Пенсионираха старите професори, в това число и професор академик Иван Гошев. Обявиха конкурс за доцент по Литургика. Кандидатите трябваше да бъдат духовни лица. През ум не ми мина да се кандидатирам по този или друг предмет в Академията. Един ден, на път към дома, срещнах на ул. Стамбулийски професор Дюлгерев. Той ме спря и ми каза: “Защо не се кандидатираш за конкурса по Литургика? Ти можеш да пишеш”. Тези думи ме накараха да мисля за този конкурс. Той е същият, който каза блага дума за мен, когато не бях приет в семинарията.

На 1 май 1954 г. патриарх Кирил ме назначи в катедралата “Св. Неделя”, за да даде енорията ми в храма “Св. Седмочисленици” на о. Иоан Неделчев+, брат на Неврокопския митлополит Пимен. Научих, че Кирил Христов,+ баща на световно известния оперен певец Борис Христов+,казал на патриарха: “Назначете благия Благой на мястото на о. Иоан”, който беше хвърлил расото си, за да се ожени на ново. /Христов схванал правилно моята благост - прегръщах и целувах всички, които ми целуваха ръката/. Патриарх Кирил казал на Христов: “Такова намерение имах”. Народът в “Св. „Седмочисленици” ме беше обикнал и като узна за новото ми назначение, протестира. Патриарх Кирил изпрати архиерейския наместник на София, о. Димитър Андреев,+ да ме кандърдисва да отида в “Св. Неделя”, иначе няма да видя Академията. Казах на о. Андреев: “Получих назначителното писмо и ще отида на 1 май в “Св. Неделя”, но не за Академията, а защото патриархът нареди”. Това и сторих.

Междувременно бях попитал г-н Христо Кодов+, гонен от властта, защото брат му бил царски полицаи и беше на служба в “Св.Седмочисленици”, а по-късно пишеше трудовете на професорите в Университета и БАН, ако се кандидатирам за конкурса по Литургика, на каква тема да пиша? Той ми каза: “Пиши за

проскомидията". Отидох в дома на проф. Иван Гошев+, казах му, че реших да кандидатствам за неговото място и го запитах на каква тема да пиша. Той ми каза: "Пиши за проскомидията". Изненадах се. Приех това, като Божия воля. Проф. Гошев ме почиташе от времето, когато дъщеря му, художничката Кина Гошева, ме избра за модел в композицията на картината си "Св. Кирил Философ". Спорът на св. Кирил във Венеция". Беше време, когато тези произведения на изкуството се отхвърляха като "попска работа". След много години, когато нещата в България се промениха, БАН избра и изпрати голямото платно в Москва във връзка с 250 годишнината на Московската академия на науките. Проф. Гошев ме посъветва да отида в Народната библиотека "Кирил и Методи", да поискам от старопечатния отдел всички ръкописни и старопечатни служебници и да преписвам проскомидията, начевайки от най-старата редакция, за да видя как тя се е развивала през вековете. Тръгнах по посочения от него път и работих по 18 часа на ден. Разгледах проскомидията от апостолско време до тези дни.

Рецензенти ми бяха о. проф. Христо Димитров+ и доцент Пандурски+. О.Димитров даде напълно положителна рецензия, а г-н Пандурски даде напълно отрицателна рецензия. От о. Димитров научих, че д. Кирил извикал тримата доценти /Поптодоров,+ Панчовски+ и Пандурски+/ и им бил казал, че няма да видят професорство, ако гласуват за мен. Значи патриарх Кирил ми отъмъщаваше за безсънните нощи, които бе прекарал, когато враговете му бяха пуснали лоши слухове за миналото му, а когато в едно събрание на свещениците поискаха от мен да го защита, отказах да говоря, защото не бях предупреден, за да се подготвя.

Всички професори гласуваха за мен, а доцентите против мен. Бях избран за доцент от Академическия съвет /1957 г./. Когато въпросът стигнал до Св.Синод, патриарх Кирил се опитал първо да продължи срока за писане на трудовете на кандидатите /бяхме се явили трима/, та един нов негов фаворит да се включи към нас. Варненският митрополит Йосиф+ се противопоставил. Тогава д. Кирил анулирал конкурса ни. Аз престанах да мисля за Академията. По-късно бе обявен нов конкурс, уреден за друг негов фаворит - о. Симеон Нанков+ от Пловдив. Някога за избора му в Пловдив, о. Нанков+ гласувал за него. Преместил го от Хисара в Пловдив, дал му църковно жилище в Пловдив, макар че имал жилище в Хисара. След анулирането на нашия конкурс, прати го в Швейцария на научна специализация. Въпреки че от там е получил официално писмо, че лицето не е за научна работа, наложи го за доцент по Литургика. Някои бивши негови студенти ми казваха, че о. Нанков 10 години е чел лекции от Литургиката на Несторовски, преведена преди един век от Неврокопския митрополит Макарий+, от която учехме в семинарията.

След 10 години д. Кирил и о. Нанков се скарали за църковното жилище. Патриархът му го поискал за някой нов фаворит. Отец Юлиев+ срещнал о. Нанков пред Софийската митрополия и в разговора подигнал този въпрос. "На, ще ми вземе апартамента" рекъл Нанков, като показал средния си пръст. Разговорът и жестът бил занесен в часа на патриарха. Той извикал Нанков и го попитал: "Коя от двете служби ще запазиш, енорията в Пловдив ли, или доцентството в София?" Тъй като енорията била по-доходна, докато доцентството давало 105 лв., на месец, той избрал енорията. Тогава д. Кирил ме повика и ми каза "извинявай, за неправдата,

която извърших. Иди и си заеми мястото в Духовната академия, което спечели с чест". На 11 април 1967 г. Св. Синод утвърди решението на Академическия съвет от преди 10 години. Постъпих на работа с увеличената на 1 септември 1967 г. заплата от 200 лв.



Духовниците на Храм-паметника „Св. Ал. Невски“.
В средата Макариополски Епископ Николай;
от дясната му страна съм а, а от лявата Свещеноик. Ив. Кондаков;
На втория ред: Протоиерей Станой Андонов
и Протодиякон Стефан Марков.

През тези 10 години отношенията ни с патриарха се бяха променили. Всичко започна с една грешка на моя колега в църквата, о. Николай Ковачев+. Свещеническият хор на Бъдни вечер отиваше при патриарха да му пеят коледни песни. Дълги години о. Ковачев произнасяше словото, докато една година ми каза: "Омръзна ми да го хваля. Пригответи нещо ти". Приготвих едно кратко слово, в което вмъкнах благодарността към Бога от анафората на Златоустовата литургия "Благодарим ви, Ваше Светейшество, за всичко знайно и незнайно от нас, което вие вършите за светата Църква". На другия ден изпрати частния си секретар, г-н Клисаров, да ми поиска словото. Дадох му го. На Коледа му пратих писмо, в което, му писах, че Рождество Христово е празник на даровете и го помолих да ме върне в храма "Св. Седмочисленици". Енорията ми бе вакантна, защото о. Неделчев бе назначен за енорийски свещеник в Будапеща. На 1 февруари 1966 г. ме върна. Моите енорияши се бяха разпиляли, а противоречията на свещениците се бяха увеличили.

След известно време д. Кирил ми предложи служба в патриаршеската катедрала "Св. Ал. Невски", за да даде мястото ми на Грозьо Грозев+, синът на о. Павел Грозев /Председател на Църковното Настоятелство на храма „Св. Седмочисленици“/. Приех. Заплатите на тамошните свещеници бяха под 100 лв. По моя молба ги увеличиха на 150 лв. На 1 юли 1966 г. се преместих в "Св. Ал.

Невски". Качеството на служението ми се промени. Благодарение на гръцкия, турския, френския ми език посрещах всички по-важни гости – духовници, политици, туристи, дошли от целия свят. Гласът ми бе силен и се чуваше от всички богомолци в тоя огромен храм, проповедите ми се харесваха, защото не говорех за ланския сняг, а за това, което измъченият ни народ очакваше от своте духовници. Бяхме четирима свещеници, под председателството на Макариополския епископ Николай. Веднаж той ми каза: "Само при твоите проповеди никой не напуска храма". Опитах се да го утеша, като похвалих проповедите му, но той не прие. Знаех, че редовни богомолци бяха бивши военни и политици. Веднаж един висш офицер ме потърси след службата да ми каже: "Идвам от името на моите колеги да ви благодаря за словата, които ни произнасяте. Ние разбираме между редовете какво искате да ни кажете". Аз не го познавах и не посмях да му благодаря. Отец Константинов, след една такава проповед за Връбница, беше уволнен от "Св. Ал. Невски", за това се пазех. Но веднаж един добре облечен господин ме изчака на външната врата и ми каза: "Аз съм от Германия. Днес вие унищожихте всичко онова, което вярвах за съвременна България. Вие през време на цялата си проповед говорихте срещу комунизма и комунистите и никой не дойде да ви арестува". "Съжалявам, господине, но аз в днешната си проповед не казах нито една дума за комунистите. Аз говорих срещу злото". Той рече: "За мен злото са комунистите" и си отиде. На 12 юли 1966 г. д. Кирил ме въведе в протоиерейство. Освен заплатата за службата ми в Академията, получавах възнаграждение за празничните ми служби в катедралата.

През 1967 г. Вселенският патриарх Атинагорас I посети Сръбската, Румънската и Българската патриаршия във връзка с подготовката на Светия и Велик Събор на православната Църква. Българската схизма бе вдигната, Българската патриаршия бе възстановена с решение на БПЦ, който акт не бе признат от Вселенската патриаршия. Българската Църква спря да получава св. миро от Цариград и отново отношенията между нашите Църкви се обтегнаха.

Д. Атинагорас бе мъдър и силен духовник и през 1961 г. призна тези два акта на БПЦ и посети България два пъти. Д. Кирил заведе цариградската делегация на вилата си в Драгалевския манастир. Бяха взели и мен. Патриарх Кирил показа на гостите вилата си и гледката към Витоша и тогава дойде до целта си. Двата Синода седнаха около дългата маса на трапезарията. Нашият патриарх повдигна въпроса за игумена (румънец) на Зографския манастир. "Да, рече д. Атинагорас, но защо - не ви ли харесва, не е ли добър монах и игумен?" И така почна един спор, който можеше да развали отново отношенията между двете Църкви. Гърците казваха, че игумените в Атон се избират до живот и ако няма някаква каноническа причина не могат да бъдат махнати. Народността не е каноническа причина. Патриарх Кирил възрази: "Когато бях в Атон, този човек не беше там". И почна един спор, който караше всички да се червят. До мен, в страни, седеше архим. Йоан /после Драговитийски епископ/. Пошушнах му: "Михайлов+ не преведе правилно думите на патриарха ни". "Кажете го на патриарха", рече ми той, макар да знаеше, че никой от нас не може да прекъсне разговорите на двата Синода. Въпреки това, като видях, че нещата вървят зле, приближих се до д. Кирил и му рекох: "Ваше Светейшество", всички млъкнаха. Д. Кирил се обърна към мен разярен. Беше цял червено-син. Аз

продължих: “Вие казахте, когато бях в Атон, този човек не беше там. Михайлов, вероятно уморен, чу и преведе само думите ви “тоя човек не беше там”. Д. Кирил рече: “Да, така казах.” Преведох го на гърците и те: “А, това е друго” и всички се усмигнаха. Този проблем бе разрешен по-късно. Последния ден д. Атинагорас награди със златни кръстове членовете на Малкия Синод и мен и ми даде кръста на д. Кирил, че липсваше по болест. Като научил, че си отидоха без да му дадат кръст, д. Кирил се разтревожи, но аз му връчих кръста и се успокоих. През същото време бе пристигнал и Грузинския патриарх Ефрем II+ с протосингела си архим. Илия /следващия патриарх/ и д. Кирил нареди, аз да се грижа за тях. Те бяха мили хора и заедно прекарахме хубави дни. Скоро д. Ефрем ми изпрати от Москва позлатен протоиерейски кръст. С тоя кръст д. Кирил на 7 януари 1968 г. ме въведе в ставрофорен иконом. След Унгарската революция, нашите управници разбраха, че не само те, но и народът се нуждае от по-нормален живот и почна едно строителство на апартаменти. Включихме се в един партерен апартамент на ул. Яворец 10 /Лозенец/. Трябваше да дам апартамента си на ул. Христо Ботев на семейството, което живееше там, за да се събори къщата им и да започне строежът. Преместихме се в една полуразрушена къща, докато новият строеж завърши. После брахме студ и в новия апартамент, над мазета със счупени или отворени прозорци. Но имах собствен апартамент, за който внесох една първоначална сума и плащах заема от банката по 18 лв. на месец 25 години. Там мама получи мозъчен удар. Нашите лекари я възстановиха. Но на 24 януари 1968 г. почина. Г-жа Радославова, съпруга на академик Радославов, моя енорияшка от ул. Раковски и Славеиков, ми продаде своя гроб от трети парцел на централните гробища. Тя не искаше да лежи до гроба на мъжа си и бе погребана в гроба на брат си. Там лежи сега и моята сестричка, Златка, която почина от рак на 29 юли 2000 г. Тя бе работила в турския вестник и се бе омъжила за Андрей, който почина през 2012 г. и лежи в същия гроб.

Моят съученик във френския колеж Сотири Де Роки,+ който бе гръцки поданик и пазеше това поданство, за да получава пенсията на баща си+ – гръцки офицер, беше се оженил в Гърция с Елени. Те бяха екстернирани през 1955 г. когато турците екстернираха от Турция всички гръцки поданици, във връзка с претенциите им за Килър. Обади ми се по телефона, за да ми каже, че ще отидат с жена си в Румъния, за да вземат богатството на вуйчо му, а на връщане ще ни гостуват. Отишли, но преди тях румънските управници обрали богатството на вуйчо му и те се върнаха с празни ръце. Посрещнахме ги в един ледовит ден. След няколко дни телефона ни зазвъня и един мъжки глас рече: “Нали вие искахте да отидете в Гърция? Можете да замините”. Свят ми се зави. След 20 години откази, вратата на затвора се отвори. Извиних се на гостите и им рекох, че веднага заминавам за Гърция, преди някой да отмени това решение, което чакам цели 20 години, но те могат да продължат гостуването си. Те ми казаха, че са видели всичко в София, което заслужава да се види и ще тръгнат с мен. Получих паспорт, купих си билет за влака до Атина за 10 лв. и тръгнахме за Гърция. В София снегове и студ. След границата, хвърлихме палтата, след Олимп – фанелите, а в Атина и ризите. Боже, какъв свят е имало до България. Братовчедите ми Янаки и Аристиди+, синове на вуйчо ми Фоти+ от първата и втората му жена, ме посрещнаха. Те още живееха в квартала на емигрантите от Мала Азия – Неа Кокиния. Вуйчо Фоти починал.

Втората му жена беше още жива и живееше със заварения син Аристиди+ и със собствения си син Янаки. Той работеше над златни изделия и ги продаваше на търговци златари. Имаше кола и ме разхождаше из цяла Атина. Заведе ме и при вуйчо Герасим+, който бе получил мозъчен удар и не можеше да говори. Но като му казаха, кой е дошъл на гости, мукаше от радост. Голям род, но след много обич между братята, Фоти спечелил голямата печалба от държавната лотария, другият претендирал за половината, защото, билетът бил купен с пари от общата им бакалница. Така парите ги направили врагове. Те не си общуваха. Писах на сестра ми Опи+, че съм в Атина и че искам да им отида на гости. Тя ми отговори да стоя в Атина и че тя щяла да дойде, за да се видим. В един дъждовен ден чаках нея и съпруга ѝ Ставро+ в костурската автогара. Когато автобусът им минавал пред кафенето на спирката, тя видяла един брадясал свещеник с расо и калимавка и извикала на мъжа си: “Какво стана с брат ми!” и припаднала. В нейните спомени ме знаеше като 8 годишно дете. Като слязоха от автобуса и ме видя цивилен с малка брадичка, още веднаж припадна в прегръдката ми. Извини се, че не ме е приела в село. Като получила писмото ми, отишла при попа на селото за съвет. Той ѝ казал: “Ако искаш още един самар на гърба си, извикай го”. Зет ми Ставро+, след войната, бил осъден от гърците на 11 години затвор из островите, защото брат му Апостол+ от София забил българското знаме на балкона им. Аз сериозно ѝ рекох: “Попска работа! Той се е уплашил да не му взема енорията”. Тя ме гледа дълго смутена и когато почнах да се смея, разбра, че се шегувам. След няколко дни, когато си казахме наниза от страдания, които ние и те изживяхме през тия дълги години на раздялата /някои от които писах тук/, изпратих ги в плач и ридание за село. Нямаше какво да правя в тази хубава, но чужда за мен страна. Имах разрешение за цял месец. Заминах на двадесетия ден. Трудните години у нас бяха отминали и животът в България се беше променил. Живееше се.

II

Величкия епископ Андрей замина за Америка без решение на Св. Синод. Правителството и Св. Синод не го признали за Управляющ американската епархия. Тоя факт го накара да промени своето отношение към Македонската патриотична организаци/МПО/ и да получи нейното съдействие. Свещениците Харалампи Илиев+, Георги Николов+, Васил Михайлов+, Георги Недялков и Кирил Антонов+ го признали за техен владика и на 26 юни 1947 г. свикали църковно-народен събор в Бъфало, щата Ню Йорк, който избрал еп. Андрей за митрополит. Протоколът на неканоничния събор бил пратен на Св. Синод в София. Св. Синод го отхвърлил. Еп. Андрей свикал друг събор на 10 август 1948 г., който решил, че "Българската епархия в Америка не иска и няма да приема каквито и да е нареждания, които идват пряко или косвено от българското комунистическо правителство, макар и те да се предават чрез Св. Синод". Св. Синод отхвърлил и тоя събор.

През това време в американската епархия се явява иеромонах Кирил Йончев от Бачковския манастир. Казват, че той бил ятак на Антон Югов+. Това е обяснението екзарх Стефан да го изпрати в Швейцария на специализация. От там той се свързал с д. Андрей, който го докарал в Ню Йорк, въвел го в архимандритство и го направил свой протосингел. Скоро се скарали и д. Андрей го назначил за енорийски свещеник на гр. Толидо, щата Охайо. Така, в Америка се явяват двама монаси на БПЦ – д. Андрей и о. Кирил, един от които можеше да бъде признат за законен архиерей на Американската епархия.

До апартамента ни, на ул. Велико Търново, живееше братът на нашия посланик в САЩ, др. Вуцов. Веднаж го видях да влиза в апартамента на брат си и не забравих физиономията му. Тогава често ходех на разходка в Парка на свободата /Борисовата градина/ и забелязах, че посланикът прави своята разходка всеки ден в определено време. Един ден го зачаках и когато се зададе, завървах в същата алея. Като се приближихме, заговорих му за красотите на парка. "В Цариград, където съм роден и расъл, градини имаше само около нашата екзархия и железната ни църква "Св. Стефан," рекох. Така попаднахме на тема, която го накара да ми каже, че бил посланик в САЩ. "Тогава вие познавате д. Андрей"? казах. Посланикът вече беше пенсионер, а пенсионерите обичат да разказват миналите си преживявания. Разказа ми всички глупави разprávии на поповете. Накрая се срещнал с о. Кирил Йончев и му казал: "Събирай акъла в главата си ако желаеш да те направим владика". Той обещал да помисли, но не му се обадил. "Тогава срещнах Андрея и му казах: „Аз съм зад тебе. Карай!" Така д. Андрей бе признат от Св. Синод за митрополит на епархията.

Вече идваше в България. Беше между тези, които придружаваха патриарх Атинагорас при второто му посещение в България. Срещнахме се във вилата на Драгалевския манастир. Патриарх Кирил повдигна въпроса за проблемите, които гърците в Америка създавали на българските църкви, за да ги присвоят. Тогава даде думата на д. Андрей, който сигурно беше занимал патриарха с тоя проблем. Митрополит Андрей не очакваше патриархът да говори за това, обърка се, почна да мънка. Д. Кирил го спря и изчака д. Атинагорас да даде обяснение. Бившият американски митрополит познаваше много добре Андрея. Той рече: "За първи път

чувам такова оплакване. Вселенската патриаршия желае епархиите на православната диаспора да са подчинени на националните си Църкви. Проблемът завърши. Бяхме седнали на масата. Говорех със Сардикийския Максимос,+ роднина на нашия покоен Главиницки еп. Климент. Д. Андрей взе една ябълка от масата и с фалшивата си усмивка я подаде на Максимос. Той не я прие и ми каза: “Напомни ми за она в рая, който подаде ябълката на Ева”. Гениално сравнение.

Веднаж останахме насаме с д. Андрей. Той ми разказа за своя бивш любимец – дякон Кирил Антонов. Приел го, след като минал към партията на Йончев, като предварително сложил магнетофон, който тайно да записва разговора им. Той го предпочете пред мен!?, а Кирил преминал към Йончев. Казах му: “Вие нямате нужда от човек, който е верен на Църквата, а предпочетохте един ваш доносник, но виждате, че и в България Бог ме постави на висока служба. Българската църква говори чрез моята уста на папи, патриарси и митрополити”.

Патриарх Кирил раздели американската епархия на Ню Йоркска и Акронска. В Ню Йоркската, с един храм, остана Андрей, а в Акронската, с останалата голяма част, постави Знеполския еп. Йосиф+. Един ден д. Андрей тича зад патриарха и го молеше да не разделя епархията му. Патриарх Кирил дори не го погледна, влезе в синодалния си апартамент и му блъсна вратата в лицето, защото със своя лош характер му създаде американската схизма.

По покана на папа Павел VI+, на 19 май 1968 г., България прати в Рим делегация от свещеници и професори от Софийския университет. Патриарх Кирил ме включи като преводач на делегацията. Това бе първото от поредните ежегодни посещения на български делегации в Рим във връзка с празника 24 май.

Заминахме с два автобуса. В единия духовниците, а в другия – професорите от университета. Водач на групата бе Знеполския еп. Йосиф /бъдещият еп. Акронски, а след смъртта на д. Андрей – Ню Йоркски митрополит/. Папата прие на частна аудиенция него и мен докато всички други бяха въведени в една приемна зала. Превеждах от френски на папата и от български на епископа. След частния разговор, папата, д. Йосиф и аз отидохме в залата, където ни чакаха нашите. Папата се качи на един висок мраморен трон, д. Йосиф в подножието му, а аз до него. Той прочете на български приветствието на БПЦ и аз прочетох превода му на френски. Тогава папата слезе при нас и ме попита: “Бихте ли били любезен да преведете и моето приветствие?” “Това е чест за мен” казах. Когато отново се качи на трона, даде ми знак да се кача при него. Качих се и хванах здраво една от мраморните колони на трона. Словото му бе две страници. Превеждах едновременно с произнасянето. Папата ми благодари. На 24 май извършихме молебен при гроба на св. Кирил, който се намира под храма “Сан Клементе”. После взехме участие в официалния прием на българското посолство. Посетихме паметници, църкви, катакомби в Рим, както и древния град Помпей.

С католицизма се запознах първо на шест годишна възраст, в учебната 1928/1929 г. във френската прогимназия “Нотр дам дьо Лурд” в Бомонти. През учебната 1936/1937 и 1937/1938 г. учех във френския колеж “Сент Жан д`Арк”, преименуван през втората година на “Сен Мишел”, защото колежът “Сен Мишел”, който се намиреше до българската прогимназия в Пера, бе закрит и учениците му бяха преместени в нашия колеж.

Когато през 1944 г. бях ръкоположен за дякон и се върнах в Цариград, папският нунций, Анджели Ронкали /бъдещият папа Йоан XXIII/, под претекст, че иска да се запознае с новия дякон, покани на вилата си в Принкипо /Бюйук ада/ на Принцовите острови д. Андрей, мен и българския посланик, който бе католик, консула и няколко българи, католически свещеници. Поздрави ни от балкона в епископско одеяние и слезе при нас цивилен, както бяхме и ние. Постави ме да седна до един висок и строг млад духовник и обясни: "Поставих секретара си до дякона, защото единият е македонец от Британските острови, а другият е ирландец от Балканите" Всички се засмяха, а аз научих, че македонските българи и ирландците имат същата съдба и борба.

Когато почнаха да сервират макароните, д. Андрей попита сервитьора Люиджи, който бе скулптор по професия, с какво масло са приготвени макароните и като чу отговора му, отказа да яде от тях. Беше сряда, та постил. От тоя миг Ронкали спря да общува с д. Андрей. Програмата предвиждаше обиколка на острова с файтони, каквито някога бяха превозното средство на острова. Всички, освен д. Андрей, който изигра номера си на голям постник, се върнахме доволни в града.

През 1968 г. гостувахме на папа Павел VI във Ватикана. Тогава се запознах с пер Пиер Дюпре. Той ръководеше Ватиканските служби, които се занимаваха с източните Църкви. Скоро почна да ми праща богата литургическа литература. Запознах се с реформите, направени след Втория ватикански събор и почнах да пиша отделни статии, за да запозная православните с тези богослужебни въпроси. Озаглавих ги "Римската литургия преди и след Втория Ватикански събор /ГДА XX, 1970 г./, Римското кръщение.../ГДА XXIV, 1974/1975/ и пр. Така, аз извърших задължението си по казаното от Христа Господа: "Да бъдат всички едно...за да повярва светът, че Ти /Отче/ си Ме пратил" (Йоан 17:21)

През 1969 г., във връзка с хиляда и сто години от смъртта на св. Кирил Философ, патриарх Кирил покани всички православни Църкви. Беше болен, но се черкуваше в храма "Св. Ал. Невски". Навел глава, беше се облегнал на иконостаса от към олтара. "Какво ви е тъй дълбокомислен" го попитах. "Мисля си как ще се справя с толкова делегации. Всички са глави". "Оставете гръцките Църкви на мен" му рекох. Той ме погледна така, като че искаше да каже: "Я го виж тоя, за какво се мисли".

Тръгнаха да идват. Вселенският цариградски патриарх Атинагорас с голяма делегация от митрополити, Александрийският патриарх Николай V+ с трима митрополити, Московският патриарх Пимен,+ с голяма делегация, Грузинският патриарх Ефрем II с протосингела си архим. Илия /бъдещият патриарх/ и пр. Шест гръцки делегации легнаха на моя гръб. Патриарх Кирил не можа да отиде на аерогарата да посрещне Александрийския патриарх и той се обиди и не слизаше в трапезарията на хотел Балкан да обядва и вечеря. Еп. Панкратий /бъдещият Старозагорски митрополит/+ бе определен да го придружава, се тюхкаше. А аз му казах: "Успокой се, ще се оправим".

В деня на празненството всички служехме в "Св. Ал. Невски". Когато дойде време да се каже "Впервих помяни, Господи,..." наредих да се споменат само Вселенският и Българският патриарх. Дядо Николай прибави към първата и втора обидата: "Защо не споменаха и нас?" попита ме остро. Казах му "Аз наредих така, за

да съкратим дългата служба". Не го убедих, но нямаше къде да се оплаче .

След обяд в БАН щеше да се проведе научна сесия и словата щяха да се произнесат там. Бях определен да превеждам словото на представителя на Кипърската църква, еп. Хрисостомос /бъдещият Кипърски архиепископ/. Той започна словото си с думите „Архиепископ Макариос Кипърски и президент на Кипър,+ искаше много да присъства на това тържество, но една войска от съседна страна, се готви да окупира Кипър, затова не дойде". На сцената седяха патриарсите. Д. Атинагорас бе цял облян в пот. Халкидонският митрополит Мелитон едва изчака края на словото, скочи от мястото си и извика: "Протестирам!" и напусна залата. Там бяха всички посланици на чуждите държави, между които и турският посланик. Той попитал съседа си от френското посолство: "Какво става?" Французинът му казал: "Вас ядат". Получи се един политически скандал. Турците протестирали пред гръцкото посолство. Гърците пратили телеграма до Макариос в Кипър, като го запитали дали той е упълномощил епископа си да каже това. Макариос отговорил: "Не!"

На излизане от БАН, д. Атинагорас викна към д. Хрисостомос: "Унищожихте ни и още ли продължавате?" (Той имаше предвид екстернирането на всички гръцки поданици от Турция). Вечерта той мина пред мен, без да ме погледне. Върнах се у дома съсипан. Турците казват: "Геджелер гебедир /нощите са бременни/." Не спях, но реших да оправя нещата.

Сутринта влязох при д. Хрисостомос и го попитах: "Имаш ли копие от словото си?". Той ми каза: "Имам". Препиши го, без тези думи, които създадоха скандала и ми го дай", рекох, а той: "Но те всички го чуха". " Чуха го само вашите гърци и създадоха скандала. Аз не го преведох". Той се зарадва и преписа словото. Даде ми го и аз го занесох на Лаодикийския митрополит. Мелитон+ го грабнал от него и отишъл в Турското посолство и обяснил на посланика, че никой, освен гърците, не чу противотурското изказване на кипърския епископ, защото о. Чифлянов, който е от Турция, не го е превел. Посланикът се успокоил и помолил д. Мелитон да ми предаде благодарността на турския народ за добрите ми чувства към Турция. Аз попитах д. Мелитон: "А Турция как постъпи с мен?" Той ми рече: "Забрави го!" и седна да яде. Гръцката делегация можеше вече да се върне спокойно в Турция.

На другия ден д. Атинагорас излезе с митрополитите си от апартамента. Приблужи се до мен и запита митрополитите: "Какво да направим с тоя добър човек?" и сам отговори: "Ще го направим протопрезвитер". През месец октомври 1969 г. Св. Синод на Вселенската патриаршия взе решение да ме въведе в протопрезвитерство и д. Атинагорас писа официално писмо до Патриарх Кирил, че са ме въвели в протопрезвитерство. Патриарх Кирил му отговори на френски: "Той е вече аршипретр". /протоиерей и протопрезвитер на френски се превеждат с думата аршипретр, но имат различно съдържание. У нас имахме стотици протоиереи, но само един протопрезвитер. Хитър беше нашият патриарх. Как го измисли: и агнето цяло и вълкът сит.

Един ден Александрийският патриарх ми довери, че страда от захарна болест и че в пръстите на крака му се появили ранички. Знаех, че нашият Патриарх страда от същата болест. Поисках домашния му телефон и му се обадох. Не му стана

приятно, че го търся в дома му. Обясних причината. Той се свърза с д. Николай. Бях в телефонната централа и чух разговора им. Д. Кирил каза на д. Николай, че е страдал от същата болест, но че сега е добре. Имал лекарство и веднага ще му изпрати. Вън валише пороен дъжд. Изпратихме архимандрит Иларион /бъдещия Доростолски митрополит+/ да донесе лекарството. Без чадър, горкият, се затече в поройния дъжд и донесе лекарството. Влязох при патриарх Николай и му го предадох. Д. Николай рече: "Не зная как да ти благодаря?". Аз спокойно му рекох: „Като не се сърдите и се усмихнете“. "Какво?" попита той. "Усмивка, усмивка, Ваше Блаженство, повторих аз сериозно, колко пъти българите ще видят Александрийски патриарх? Патриарх Кирил не можа да ви посрещне, защото лекарите му забраниха да става от леглото си." Така станахме приятели и той ми разказа житието си. Родил се в Касъм паша /Златния рог срещу Фенер/. Брат му работел в обушарницата на Иван Персинов, който по-късно емигрира в Торонто с жена си и децата си. Играел футбол с българчетата в двора на цариградската ни семинария.

Изпратихме всички чужди делегации и се върнахме в хотел "Балкан". Д. Кирил каза няколко думи на всички и тръгна към изхода. На вратата се обърна към мен и ми каза: "Благодаря".

Патриарх Кирил бе в Румъния във връзка с някакво тяхно тържество. Върна се в София с Иерусалимската делегация, начело с патриарх Бенедикт+. Представи ме на д. Бенедикт още на аерогарата: "Това е свещеникът, за който ви говорих". Целунах ръка на двамата патриарси и тръгнахме към хотел "Балкан". Бяха дошли един ден преди определената за гостуване на Иерусалимците дата. Като влязохме в спалнята, която ни посочиха за госта, видяхме две легла. Д. Кирил побесня и си тръгна с Неврокопския митрополит Пимен. Бяхме тримата. Патриарха вървеше и мърмореше: "Да не тръгна на някъде. Всичко тук се обърква". Митрополит Пимен спокойно му каза: "Не мога да ви кажа нищо преди да дойде Стефанов" /Стефанов уреждаше пътуванията и хотелите/. "Позволявате ли, рекох на патриарха, да отида при госта и го успокоя?". "Ходи!" ми рече д. Кирил и излезе от хотела разстроен. Потърсих по телефона Стефанов и научих, че тази нередност е станала, защото гостите са дошли един ден по рано. Качих се при д. Бенедикт и засмян му казах, че патриаршеският апартамент е бил зает, защото те са дошли един ден преди резервираната дата. На другия ден нещата се оправиха.

Патриарх Бенедикт беше един прекрасен, мил човек. Скоро се привърза към мен. Имах възможност да му изпълнявам всяко негово желание, да му отговарям искрено на всички въпроси. Водихме го в Рилския и Бачковския манастир. Устроихме му навсякъде богати приеми. С мен той се чувстваше като у дома си, защото го предупреждавах къде отиваме, на кого какво да каже. Изпратихме го доволен от БПЦ.

През 1970 г., в "Св. Ал. Невски" се запознах с еп. Ковалевски, глава на т. нар. Френска православна църква. Беше дошъл в България със секретарката си /богата жена/ и протосингела си, архим. Жил /бъдещият владика/. Помолиха ме да говоря за тях на д. Кирил, да приеме тяхната църква под негова юрисдикция. Говорих с д. Кирил. Той ми каза, че не може да стори това, защото майката им Църква е Руската православна църква. Бях му казал, че ме поканиха да отида в Париж, за да се запозная с техния църковен живот. Патриарха ме посъветва да отида, като обеща ,

че той ще вземе решение за това в Св. Синод.

Получих изходна виза за Франция. Заминах за Париж. Живях в хубавия дом на секретарката при д. Ковалевски. През деня работех в Народната библиотека над гръцките евхологии от IX в. Вечерта ходех на богослуженията им. Една чудно емоционална музика, създадена от брата на д. Ковалевски.



Духовенството и Настоятелството при Патриаршеската Катедрала „Св. Ал. Невски“. Седящи (от ляво на дясно): Проф Д-р Илия Цоневски, Проф Ставр. Священоеиконот Благой Чифлянов, Макариополски Епископ Николай (Председател), о. Кондаков и архитект Стефан Кънев. Прави: Прот. Станой Андонов, Павел Брайчев, Георги Фратев и Протодякон Стефан Марков. 23 Октомври 1979 г.

Беше храмовият празник на „Св. Ал. Невски“/1973 г./. Излязох от олтара да видя някои приятели. Спре ме един господин, който ми заговори на френски. Беше новият посланик на Англия лорд Едуин Болланд. Разговорите бяха приятни. Станахме приятели. Заведох него и децата му на камбанарията да видят София и Витоша от високо. Тръгнаха си доволни. Бяхме с дъщеря ми. Решихме да отидем и поздравим именника, архимандрит Александър. Зарадва ни се тоя нещастен самотник. Познавах о. Александър още от Рилския манастир. Помагаше за пренасянето на багажа на баба Андрейчева и на Пенка в определената за тях килия. За благодарност д. Андрей му подари ненужния си дървен посух. При второто им свиждане о. Александър, който обичаше да се шегува, му казал: „Ваше Преосвещенство, вие сте изключително благороден човек. След като заминахте за Цариград, аз разглеждах посуха, който ми подарихте и забелязах, че е тежък. Тогава отворих горния му край и видях, че е пълен със златни лири, които ми дадохте тъй деликатно. Благодаря ви!“ Андрей едва не припаднал. Той ми разказваше много истории от тоя род, като протосингел при д. Михаил Русенски+ и при д. Филарет Ловчански+. Когато се върнах от Цариград той ме потърси и ме помоли да му бъда

изповедник. Приех. Когато почина, го погребяхме с о.Грозьо Грозев. Бях кум на Грозьо+, а дъщеря ми бе кръстница на сина му Павелчо.

Получих писмо от английския посланик, в което ми пишеше, че има гост, Гибралтарския архиепископ и ме молеше да избира 10 духовници и ги заведе на вечерята. Телефонирах му, че в БПЦ това право има патриарха. Той телефонирал на д. Кирил. Патриарх Кирил му казал, че никой няма да може да вземе участие в тая вечеря, защото сме в периода на Великия пост.

Митко бе завършил медицина в София. Тъкмо тогава се откри възможност да специализира в Париж. Нямах проблеми за заминаването му, защото беше турски поданик. Той замина за Париж през октомври 1971 г. Лятото на 1972 г. се върна у дома и ми каза, че Париж е за французите и че той ще замине в една страна, в която се говори френски. Попитах го: "Коя?" а той ми каза: "Канада". Получи канадско лендед емигрантство и на 17 декември 1972 г. замина за Монреал. Посрещнали го синовете на Анчето Георгиева - Сашо и Тони. Писа ми, че не може да е лекар в Канада, докато не вземе приравнителните изпити. Тогава реших да отида в Канада, за да може да чете усилено. Писах му да образуват енория и да ме поискат за енорийски свещеник в Монреал.



Моят клас от Духовната Академия.

Духовната академия устрои тържество във връзка със седемдесетгодишнината на патриарх Кирил. Бях натоварен от Академичния съвет да напиша приветствието, което ще му се прочете. Реших да го построя върху акростих "Болградскому Кирилу", за да почна с думата Бог. Д. Николай, ректорът, много го хареса и го даде на художник да го напише цветно. На самото тържество в аулата, вместо да го прочете той, както бе редно, в последната минута ме накара аз да го прочета. Имаше обед в ректората. Патриарх Кирил бе седнал там, където се преминава от ректората в жилището на ректора. Като виждах тази врата да се отваря и затваря често - от там се пренасяха ястията и питиетата, мина ми през ум мисълта, че патриархът ще настине от отворения прозорец в жилището и ще му дойде краят. След обед отишъл по обичайному в гората. Отпратил шофьора с поръчение да се върне след някой час, но се почувствал зле, спрел една кола и се прибрал с нея в

патриаршията. После го приели в правителствената болница и там на 7 март 1971 г почина. Една важна епоха от историята на БПЦ приключи. Като старши в малкия състав на Св. Синод, Неврокопският митрополит Пимен бе избран по устав за заместник председател на Св. Синод. Правителството устрои грандиозно погребение на д. Кирил. Бяха поканени всички православни църкви. Папата изпрати делегация и Македонската Православна църква изпрати най-висша делегация. Гърците не разрешиха тя да вземе участие в опелото.

Д. Пимен вече се готвеше за патриарх. Използва ме всецяло. По негово поръчение ръководех опелото. Дойде ред Ловчанският митрополит Максим да каже “Яко Ти еси воскресение...”. Той стоеше до Ленинградския митрополит Никодим+ /същият, който след това падна пред новоизбрания папа и умря, отровен от кафето, определено за папата/.

Опелото завърши и ние се прибрахме в олтара. Поръчките на д. Пимен не свършваха. Изпълнявах ги. О. Йосиф Босаков събличаше епитрахила и малкия омофор на д. Максим, когато минавах покрай тях. Той ме попита: “Как сте о. Чифлянов?” Преди аз да смогна да му отговоря, д. Максим рече: “Той е много добре, много добре”. Аз го погледнах спокойно и си тръгнах. Приятно ми беше да го карам да мисли, че не зная какво ме чака. Йосиф Босаков бе от класа, който ръководех. Редовен на лекциите, почитан от неговите състуденти. Беше оглавил стачката срещу д. Николай, когато ректорът изгони от Академията негов състудент, защото не иска да обръсне модерната си тогава брада. Ректорът внесе въпроса в Академическия съвет с предложение студентът да бъде изключен. Всички професори гласуваха за изключването. Само аз гласувах с особено мнение. Д. Николай+ ми беше ректор както в Семинарията, така и в Академията и се почитахме взаимно. След решението, ми каза: “Ти ме охапа!”. Очаквах да реагира, но ме заболя от тези думи. Казах му, че постъпих така, за да го спася от униженията, които го чакат. Целият четвърти курс напусна Академията. Въпросът стигна до Св. Синод и патриарха. Ректорът зачакал патриарха пред Синода. Д. Кирил слезъл от колата, запътил се към синодалната порта, без да обръща внимание на чакащия ректор. Когато д. Николай+ се затичал след него, патриарх Кирил му подхвърлил: “Приеми го, приеме го. Ако за такива работи се изключва студент, трябваше някога мен да ме изключват десетки пъти”. Върна се д. Николай, свика Академическия съвет и приехме изключения, а другите студенти се върнаха в клас. Извиках Босаков и му казах: “Аз сложих главата си за тоя човек. Говори насаме с него и го накарай да обръсне тая проклета брада.” Бяхме допуснали Босаков да говори в Академическия съвет. Пред д. Николай, чухме една противониколаева реч.

Към края на учебната година, Босаков поиска да разговаряме насаме. Приех го. Каза ми, че е решил да приеме монашество. Попитах го дали ще може да върже плътските си възжеления, което мнозина не можаха и умряха архимандрити. Той с убедителен глас рече: “Мога!” Дойдохме до втория въпрос. Той ми каза, че го искат Пловдивският митрополит Варлаам+ и Ловчанският митрополит Максим. Д. Варлаам, вече ме беше помолил да говоря с него и го убедя да отиде в Пловдив, че скоро ще го направи викарен епископ, защото беше болен и се нуждаеше от помощник като него. Пловдив бе централен град. Босаков бе от тази епархия и пр. Но когато чух, че д. Максим го иска, рекох му: “Ще отидеш в Ловеч!” Изненадан,

той викна “Защо?” “Защото д. Максим е бъдещият български патриарх. Ако му откажеш, той никога няма да ти прости и ще гниеш по манастирите”.

Босаков ме послуша и отиде в Троянския манастир и прие монашеско пострижение от ръцете на игумена о. Геласий+. След известно време се срещнахме. Оплака ми се, че д. Максим, който отивал често в Троянския манастир, дори не му обръща внимание. Казах му: “Това да не те тревожи. Той те изпитва, но те наблюдава. Ти работи усилено и му дай да мисли, че нямаш намерение да излезеш от тоя манастир”. Послуша ме и тоя път. Скоро д. Максим го ръкоположи за иеродякон, после и за иеромонах, въведе го в архимандритство. Прати го в Москва да специализира. Бях между делегатите, начело с патриарх Максим, които посетиха Александрийската църква. На връщане от там, минахме през Москва. В един ъгъл видях един духовник, покрил с булото лицето си и като го познах, рекох си: “От тая пръчка ще стане свирка”.

Патриарх Кирил бе погребан в Бачковския манастир до гроба на екзарх Стефан. Още същия ден бе забравен от всички. Все едно, че не бе съществувал. Спомних си френската сентенция, повтаряна от народа: “Льо руа е мор – вив льо руа” /Царят е мъртъв – да живее царят/. Наместник председателят на св. Синод, д. Пимен, ми поръча да заведе Иерусалимската делегация, начело с архиепископа на Лидда Именей в Рилския манастир. Преди да тръгнем за Рила д. Именей ме награди с един нагръден кръст от седеф. Гледаше ни архим. Калиник+ /бъдещият Врачански митрополит/, който носеше нещо като кръст. Изкарах моя кръст и го поставих на гърдите на о. Калиник с думите: “Носи го, докато получиш енголпие”. Когато го ръкоположиха за епископ, дадох му енголпие, но той не ми върна кръста, защото имал подобно енголпие и му ставало комплект.

Величествената Рила и прелестния Рилски манастир плениха сърцата на гостите.

Тръгнахме да се връщаме. При разклона видях колата на д. Пимен да се насочва към Благоевград и си рекох: “Смяната е направена”. Естествено бе правителството да постави на тоя важен пост свой човек.

Когато влязохме в Синода, видяхме, че д. Максим, новият наместник председател на Св. Синод, приема гостите. Явихме се и ние. Превеждам радостите на д. Именей от виденото в Рила. После, вместо да изрази радостта си за новия пост на д. Максим, почна да хвали мен. Аз не преведох казаното. На въпросителния поглед на д. Максим, рекох: “Хвали мен”. Дядо Максим му рече: “Да е жив и здрав”. Първото нещо, което бе копираше от д. Кирил, което предимно казваше за хора, които не обича.

След заминаването на делегатите, д. Максим се зае да чисти Пименовите хора. На първо място мен. Русенският митрополит Софроний+ му казал: “Ти луд ли си? С кого ще работиш? Тоя мил християнин се опитал да ме защити. Но сигурно др. Кючуков+ и стоящите над него, които виждаха моята работа, като узнаха какво е намислил техният човек, са го спрели. Това не значи, че д. Максим измени на себе си, а че остави това за благовремие.

На 4 юли 1971 г. д. Максим бе избран за патриарх. Веднаж, пред мен той каза на о. Кожухаров+: “Когато дойдох при теб да искам певческо място в твоята църква, ти ми каза, че не бих те взел дори за клисар, а ето, че съм патриарх”. Тогава и

дватама бяха забравили, че Св. Дух избира на такива високи постове на Църквата дори и посочените от кръстени атеисти, когато трябва да запази Църквата. Българската църква под чадъра на д. Максим живя в мир, докато падна комунизма.

Аз продължих да работя усилено и ревностно, както при д. Кирил и д. Максим, защото в целия си живот служех не на личностите, а на БПЦ, която представляваха.

На банкетa, даден по случай избора на д. Максим за патриарх, присъсваха представителите на Вселенската патриаршия: Родоският митрополит Спиридон и Мелитонският митрополит Стилианос, които ми казаха, че ако не се изкажат първи, преди Руския, Грузинския и Румънския патриарх, ще напуснат България. Предупредих Неврокопския митрополит Пимен, който възглавяваше придружителите на Цариградската делегация за казаното ми от д. Спиридон, а когато разбрах че д. Пимен не сторил нищо, написах една бележка до д. Максим, за да вземе мерки по този въпрос. Така и този проблем бе разрешен. Чухме, че д. Андрей се е разболял от рак. Дойде да се лекува в България. Приеха го в правителствена болница. Решихме с Пенка да го посетим. Щом ни видя, почна да говори нелепости за брата на Пенка, Анести. Не изглеждаше болен. Изслушахме го и си тръгнахме. На 9 август 1972 г. почина. Добрите монахини на Ботевградския манастир му приготвили гроб. Той променил решението си и бе погребан в гр. Търговище. Това бе последната му грешка. Ако бе погребан в манастира, монахините щяха да му създадат култ на светия. Бог не допудна това.

След заминаването на Митко през 1971 г, дъщеря ми Лидия постъпи в Софийския университет. Завърши турска филология.

През септември 1972 г. Св. Синод посочи мен за представител на нашата Академия за симпозиума на Богословските факултети в Солун. До последния ден не ми даваха изходна виза. Но накрая са решили, че мога да замина. В самолета се радвах, че нещата се уредиха. Минахме над Солун и стигнахме Атина. От Атина тръгнахме за Солун с един по голям самолет, който бе пълен с пътници за Германия. Самолетът, след 30 минути, трябваше да се отбие в Солун. Времето за приземяване мина, а ние бяхме още във въздуха. В Солун бушувала буря. Всички мълчаха. След като самолетът направи няколко опита за приземяване и като не успяваше, пак се изкачваше на високо и страх бе обхванал всички. Най-после чухме, че се приземи, но в тоя миг нещо гръмна зад мен. Видях как всички в ужас се обърнаха към мен, мислейки, че катастрофираме. Оказа се, че паднали забравени съдове. Слязох и мислех вече да не се качвам на самолет. Никой не ме посрещаше. Не знаех къде да отида. След малко пристигна нов самолет. От него слезе Австралийският митрополит Иезекиил на Вселенската патриаршия. Представих му се и той ме взе в колата си и ме закара до Богословския факултет на Солунския университет. Дадох ми една стая. Запознах се с много хора от целия свят. В симпозиума говорих на тема "Богослужения чин преведен от св. братя Кирил и Методий в началото на тяхната Моравска мисия". Сестра ми Опи и зет ми Ставро бяха между слушателите.

След симпозиума, програмата предвиждаше да посетим Атонски манастири. Погледнах списъка на манастирите, които ще посетим, Зографския го нямаше. Помолих приятелите колеги да ми вземат разрешение да го посетя. Разтичаха се и ми взеха разрешение. С мен щяха да пътуват румънският проф. Димитри Станило

и проф. Франко от Солунския университет. За това посещение писах статия в църковен вестник бр.34, 1972 г. Проф. Пандурски+ ми каза, че писаното е изживяно. Върнах се у дома пак със самолет. От тогава много пъти пътувах със самолет - все със страх; но, слава Богу, нищо лошо не ми се случи.

През май 1973 г. бях включен към делегацията на БПЦ, начело с патриарх Максим, която щеше да направи посещения на Цариградския, Александрийския и Йерусалимския патриарх. Аз заминах сам през Атина за Кайро. Не можех да отида в Турция, защото бях екстерниран от там. След няколко дни пристигнаха и другите. Настаниха ни в хотел, от който се виждаше реката Нил и пустинята с пирамидите. Посетихме църкви, музеи с мумии и други древни паметници. После тръгнахме с коли за Александрия и ни настаниха в хотел, който е бил палат на крал Фарук+. Навсякъде преводи. Д. Николай ме награди със синия кръст и диплома. През това време Ватикана бе изпратила на коптите мощи на св. Атанасий Велики. Д. Николай не искаше да приеме водача на Ватиканската мисия, моя приятел пер Пиер Дюпре. Най-после го срещна при изпращането ни на аерогарата, за да му каже: "Как е възможно да пращате мощи на православен светец на еретици". /Коптите са осъдени в ерестта монофизитство. Приемат, че Христос е Бог, а не Богочовек. Патриарх Кирил бе наредил да вода из България един индийски гост, който тогава бе дякон, а после дочух, че бе стигнал до патриаршеска монофизитска катедра. От него научих най-важното за тая ерес. Пиехме кафе в хотел „България“, когато го запитах: „Как е възможно да приемате един исторически доказан Човек за Бог? Той ми посочи кафето пред мен и ме попита: "Как наричате това питие? Аз му отговорих:" Кафе". А той ме запита "Защо не го наричате :кафе и вода?" Тогава разбрах, че ерестта им се състои в названието им, а не в съдържанието на названието им. Хитрият католик о. Пиер Дюпре като нас, не е знаел тая важна подробност, и обясни: "Не зная дали мощите са на св. Атанасий. На тях пишеше Атанасий. Кой знае кой Атанасий е той?"

Атинският архиепископ Иероним ме бе помолил да кажа на д. Максим да направи своето официално посещение в Атина по-скоро, защото има големи проблеми с новото следвоенно правителство. Д. Максим не можа да изпълни молбата му. Милият д. Иероним бе свален от архиепископския трон и замина в родния си остров Ко, където и почина.

На връщане за София, минахме през Москва. Пристигнахме късно през ноща. Посрещна ни Московският патриарх Пимен с много архиереи. Огромни чайки ни отведоха в Патриаршията на вечеря. На дългата маса, д. Максим почна да разказва за посещението ни в Египет и да хвали преводача от английски, Славчо Пиперов превеждаше в Цариград, а аз превеждах на гръцки в Египет. Като свърши думата си, д. Пимен вдигна чашата си с вино, обърна се към мен и каза: "На здарове, отец професор." Така получих аз похвалите, защото, д. Пимен не знаеше, че пред него стоят двама преводача.

Патриарх Пимен ме наблюдаваше при всички посещения в България. Други се подмазваха пред него. Искаше да се приближи до мен, но аз се въртях около шестте гръцки делегации. Най-после, в Рилския манастир ме видя да стоя самотен на доксите и да гледам храма и двора. Една тежка лапа се стовари на рамото ми. Обърнах се. Пред мен стоеше всевластният Московски патриарх. В ръката си

държеше нещо и ми го подаваше. Беше неговият златен медал, издаден във връзка с избора му за патриарх. Целунах му ръката и взех медала, като му благодарих. При посещението му в Академията ме наградих с нагръден кръст, а в Москва, с това дигане на чашата, искаше да каже на д. Максим, че той знае кой върши работата в тия гостувания. При изпращането му на софийската аерогара закачих медала на расото си. Тодор Събев+, който тичаше от сутрин до вечер зад московската делегация, като видя медала, ме попита : “Какво е това?”. Рекох му: “Медала на московския Патриарх. Ти нямаш ли?” “Не. От какво е?” “От книга да е, ценността му е в това, че ми е даден лично от патриарх Пимен+.” Това беше единственото ми посещение в Москва. Само една нощ и то болен и гладен. Всички се бяха разболели в Египет, а аз на път за Москва, та не можах да ям от 28-те ястия, които бяха сервирани.

През същия месец беше определено посещение на Йерусалимския патриарх Бенедикт. Мене ме нямало в писмото до Патриарха. В последната минута някой им казал: “Къде ще ходите без него?” и ме прибавили. Д. Бенедикт ни прие тържествено в патриаршията си. Когато се целуваше с патриарх Максим, ме видя и радостно извика: “Ето го! А в писмото им до мен го нямаше”, като ме посочи на архиереите си. Аз не преведох думите му. Настаниха ни в хотел, който е бил палат на крал Хюсеин през арабско време. Служихме в храма “Св. Възкресение”. Видяхме Голгота и гроба Господен. Тръгнахме из Палестина: Витлеем, храма на св. Константин Велики с мястото, където се е родил Христос, Кана Галилейска, където ни дадоха да пием вино, видяхме реката Йордан, където се потопихме и станахме хаджии, Самария и Иакововия кладенец, където водачът ни изля водата от кофата в кладенеца и чакахме дълго, за да чуем плясъка ѝ, та да разберем думите на самарянката: “Господине, ни почерпало имаш, а и кладенецът е ДЪЛБОК...”. Минахме под Голанските възвишения на Сирия, потопихме се в Мъртвото море, както и в Галилейското море. Видяхме Капернаум. Ядохме от т. нар. Петрови риби, спрехме на мястото, където Господ Исус произнесе “Блаженствата”, завървахме по пътя, където Той изцери десетте прокажени, посетихме манастира на “Св. Сава”, където са писани повечето от нашите църковни песнопения. В едно от пътуванията ни, патриарх Бенедикт каза: “Защо не поставите някоя лента към ордените си, напр, червена. Вие обичате тоя цвят” и ненадейно попита д. Максим: “Ти комунист ли си?” Д. Максим отговори: “Не!”

При частното посещение на д. Максим в патриаршията, той повдигна въпроса за старшинството на българската патриаршия: “Ние не сме на последно място в реда на патриаршиите, а сме след древните патриаршии, преди Московската, Сръбската и Румънската”. Д. Бенедикт рече: “Да, и ние сме Майката църква, но нас са ни поставили последни в реда на древните патриаршии по исторически причини. Ще се задоволим с местата, които са ни дали”.

Д. Бенедикт+ ме наградих с голям нагръден кръст от сребро и седеф, златен кръст с честното дърво, друг златен кръст. /Същия видях да краси гърдите на президента на САЩ, Бил Клинтън, когато се връщаше от Йерусалим./ Въведе ме в протопрезвитерство и ми връчи официална снимка с надпис: “На Високоблагоевния протопрезвитер Благой Чифлянов с отечески благопожелания и благословия. Йерусалимският Бенедикт /27. 5 1973 г./” която пазя като светиня в

иконостаса ми. На заминаване, д. Бенедикт+ ми подшушна да подам ръката си зад гърба му и ми даде шепа малки кръсчета с верижки. Това бе последната изява на бащинската му обич към мен.

На 1 ноември 1973 г. бях избран от Академическия съвет за професор.



Професорите от Духовната Академия

Последният гръцки посланик, Иоанис Колиакопулос, с когото се срещам в “Св. Ал. Невски”, дойде в храма загрижен. Попитах го какво му е. Той ми каза, че манастири в Св. Гора се противопоставили на Вселенския патриарх Атинагорас заради връзките му с папата и по негово искане гръцкото правителство изпъдило много монаси от Атон, в това число и о. Натанаил от Зограф. България е протестирала. “Та за един монах струва ли си да опропащите кариерата си, като развалите отношенията си с България”, рекох. “Там, в Св. Гора, рече той, бушува буря. Ако върнем о. Натанаил, гръците ще кажат: о.Натанаил има зад себе си цяла България, а ние нямаме никого. Ако бяхте на моето място как бихте постъпили?”. Казах му: “Бих върнал о. Натанаил+ с право да живее в някой от метосите на Зограф, а като мине бурята, ще му разреши да влезе в манастира”. Очите на посланика бляснаха. “Ей сега отивам да предложа на гръцкото правителство вашето решение”. Пратил телеграма и проблемите му приключиха. За жалост, скоро след това, о. Натанаил почина в пожара на манастира.

Получи се писмо от Атинския Синод, че са ми отпуснали шестмесечна стипендия, да отида в Атина, за да усъвършенствам гръцкия си език. Нашите нито ми съобщиха, нито ме пуснаха. Гръцкият посланик дойде в “Св. Ал. Невски”, да ми каже, че е бил при министера на външните работи, Иван Башев+ и поставил въпроса, като му казал: “Отговорете ни дали ще го изпратите или не, за да закрием проблема”. Башев се засмял, като му казал: “Ще говоря с Кючуков”. Др. Иван Башев ме познаваше лично. В големия банкет, даден по случай избора на патриарх Максим, наблюдавал как се справям с шестте гръцки делегации и когато минавах покрай него, ме спря и ме попита: “Как се справяте с всички тези гръци така добре?” Рекох му: “С Божията помощ”.

Радвах се, че ще се махна за шест месеца. В една от следващите вечери стоях под стряхата на една врата до кино Славейков, защото валеше. Чух разговора на

двама, които минаваха пред мен: “Чу ли, че министърът на вътрешните работи умрял на Витоша? Рекох си: “Дано да е на вътрешните, а не на външните работи”, а знаех, че само Иван Башев ходеше сам навсякъде из града, а и на ски на Витоша. Умрялият бе Иван Башев. С него умря и моята стипендия.

Дъщеря ми, Лидия, беше се запознала в университета с Янко Петров от Казанлък, който следваше архитектура. На 28 юли 1974 г. се ожениха. След три години се разболя от асма. Лекуващата ѝ лекарка ни посъветва да отидем в Париж при известен специалист. Не ни пуснаха. Асмата се засили. Успяхме да заминем след една година, след като тя се яви пред комисия от 10 човека в паспортен отдел. Сина ми ни изпрати чек. Парите бяха за ядене и прегледите. Имаше къде да ноцуваме. На връщане със влака, минавайки през Швейцария слязахме в Лозана. Там имах едно приятелско семейство от първото ми отиване в Париж – жената на главния съдия на кантона Во бе православна, член на Френската православна църква. Там ме заведе дяконът на д. Ковалевски. Той прегърна и целуна госпожата, а аз се ръкувах с нея. Тя ме попита: “Вие православен ли сте?” Аз рекох: “Да!”. Тя рече: “Тогава защо не ме целунахте?” Бях разказал на о.Дрангов този спомен. По-късно, когато спрях да целувам дори свещениците, той ми каза: “Вие православен ли сте?” и дълго се смяхме. За първото гостуване споменах в проповедта си на 13-та неделя след неделя подир Въздвижение в “Св. Ал. Невски” и в издадения сборник от проповеди, с. 119.

Митко постъпи в една болница да стажува в гр. Тракади, Ню Брънсуик. В тази болница можа да се подготви и да вземе първия държавен изпит. На 1 август 1975 г. замина и се установи в Торонто. На 19 декември 1977 г. той дойде в София за 45 дни. Научихме за връзката му с Мери, малката дъщеря на д-р Григор Возис+. След като се върна, ни изпрати билети за Торонто, за да извърша венчавката им. Тръгнахме с Пенка на 28 юни 1978 г. Венчах ги на 8 юли. Останахме при тях два месеца. За сватбата дойдоха брат на Пенка, Анести и Джини, жена му, от Ню Йорк.

Акронският еп. Симеон /бъдещият Европейски митрополит/ дойде в Торонто и ми каза, че патриарх Максим щял да направи посещение в Северна Америка, но че българите в Монреал не искали да го приемат. Помоли ме да отидем там и аз да ги убедя да го приемат. Ходихме д. Симеон, аз и Пенка, както Анести и Джини. Посрещнаха ни Ламбо+ и Диди Темчеви. Помолих д-р Ламбо да покани най-влиятелните българи, без да им каже, че идвам със специална мисия. Като се събраха, повдигнах въпроса. Цял час се мъчех да ги убедя. Накрая им рекох: “Добре, разбрах, че д. Максим не искате да приемете, а мен искате ли?” Нали за това изпратихте в България Темчев? “От кого ще ме искате?” - попитах ги аз – „Нали от патриарха! Патриарх Максим ще дойде в Монреал, а вие не искате да го приемете”. Така се разреши и този проблем. Приели го и прекарвали много добре с цялата делегация от България. Патриарх Максим им обещал да ме изпрати в Монреал за енорийски свещеник, но нямало отговор от Дирекцията на изповеданията на решението на Св. Синод, което значело отказ от правителството, което най-много зарадва мен, защото Митко вече не беше в Монреал, а в Торонто.

Заминахме с Анести и Джини в Ню Йорк, където останахме цяла седмица. Анести ни разведе из цял Ню Йорк. Върнахме се в Торонто. Там заварихме

радостта, че Митко си е взел и втория изпит. Омръзна ни да живеем в чужди къщи. На 28 август си тръгнахме успокоени и щастливи, че се връщаме в България.

Един ден от Академията ми се обади по телефона и ме помолиха да отида за вечернята, че свещеникът бил болен. Отидох и извърших вечернята. Помагаше ми един студент от подготвителния курс. При тръгването ми, той ми поиска благословение и целуна ръката ми. От деня на ръкоположението ми винаги целувах всеки, който ми целуваше ръката. След няколко дни научих, че това момче е написало писмо, в което ме обвинявало, че съм го целунал и че Академическият съвет е свикан, за да разгледа случая. Видях писмото. Авторът му, в първия лист сложил архим. Горазд, който го ударил в корема, а във втория лист мен, който съм го целунал. Стана ми ясно, че това момче, което за първи път попада в църковна среда, не може да бъде автора на писмото. Рекох на професорите: "Много добре знаете, че не извърших нещо, което е чуждо на църковната традиция, защото целувката идва още от Христа, иначе Господ Исус не би укорил Симона Фарисея, задето не му дал целование при посрещането Му /Лук.7:45/. Тя трябва да е била обичайна между Господа и учениците Му, щом като Иуда я избрал като най-удобен знак, за да Го предаде /Мат.26:18/. Целувката останала като печат на братство, обич и мир в християнската ера. Св. апостол Павел приключва посланията си с думите: "Поздравете се един другия със свето целование"/Рим.16:16, 1 Кор.16:20, 2 Кор.13:12, 1 Сол. 5:26/ Св. апостол Петър поръчва: "Поздравете се един другия с целование любовно" /1 Петр. 5:14/. Тази практика е останала между християните във всички християнски векове. Аз почнах да целувам еноряшите ми в една християнска среда в Цариград и тук продължих да целувам със свето целование всички, които ми целуват ръката за благословение. Кажете го на тези, които са съчинили това писмо."

Тогаваш научих, че авторът на тази интрига бил професорът по Нравствено богословие, Панчовски. Той обещал на Анатолий Балачев, който беше възпитател в общежитието на Академията, че ще го направи професор на моето място, ако ме катурне. Студентът се яви на изпит при мен и ми каза, че той не искал да се подпише под това писмо, но Анатолий му казал, че ако не го подпише, ще го уволнят и децата му ще останат на улицата. Тогаваш той се подписал. След това, Анатолий му казал да замине за дома си, за да не го повикаме и той да го издаде. Академическият съвет го потърси, но не го намери. Скоро узнах, че патриарх Максим ме уволнил от „ Св. Ал. Невски“. Търпението ми се изчерпа и написах по една бележка на всички студенти от четвърти курс, дали съм извършил през тези четири години някоя неморална постъпка с тях и ги помолих да отговорят с „да“ или „не“. Те ми върнаха бележките с „не“ Аз ги изпратих на патриарха. Той ме върна в катедралата. Анатолий бил преместен в софийската църква "Св. Неделя". Той премина към схизмата на д. Пимен+. Един ден научих, че тримата – професорът, възпитателят и студентът, който бе ръкоположен за свещеник от д. Пимен, са починали.

Имах покана от Солунския и Атинския богословски факултет да прочета по една лекция там. Някой пречеше да отида. Тогаваш поисках покана от сестра ми в Гърция, за да я посетя в село Горенци. Дадох ми виза и на 9 октомври 1980 г. тръгнахме с Пенка за Солун. Проф. Зисис, от Солунския университет ни посрещна

на гарата, настани ни в един хотел, а на другата сутрин ни закара с колата си до с. Горенци. Хубаво село, изградено до Костур. Настанихме се в къщата на дядо ми Дине+, в която са се родили татко, чичо ми Лекси и сестра ми Опи+, както и децата й Филарети, Вангелия, Констандин и Елена. /Чичо ми Алекси+ на младини е емигрирал в САЩ, в Медисон Илинойс, където пеел в нашата църква. В мое време там служеше о. Стамболджиев. Получих от него писмо, в което ми пишеше, че в библиотеката на храма намерил един стар часослов, купен на 3 юли 1915 г от някой си Алекси Чафлянов от село Горенци и ме попита дали го познавам. Аз му отговорих, че той е моят чичо. Тогава той ми го изпрати с една бележка: „Той е твой.“ Пазя го до иконостаса ми като светиня. В селото останахме една седмица. Завървах из нивите ни, посетих българските гробища, прочетох молитви над гробовете на моите предци. Гостувах на моите роднини в село и в Костур. Горката ми сестра, при заминаването ни, ми каза “Защо ме оставихте сама?” Племенникът ми, Коста, ни закара с колата си до гр. Екатеринбург при митрополит Варнава+. Той приемаше парада по случай освобождението на града. Като ме видя, постави ме да седна до него, където минаваха военни, ученици и народ. Като свърши официалната част на празника, настани ни в един хотел, води ни на вечеря край морето, а в другите няколко дни посетихме църкви и манастири с обеда и вечери.

Тръгнахме с неговата кола към Атина. Отбихме се в гр. Лариса при митрополит Серафим+, когото бях посрещнал в София, а от там в гр. Волос при митрополит Христодулос+ /бъдещият Атински архиепископ/. Д. Варнава+ се обади по телефона на Митилинския митрополит Яковос, който беше началник по външните дела на Гръцката православна църква, да му съобщи, че съм при него. Той се зарадва и каза: “Да вземе самолет и да дойде в остров Митилини”. Дядо Варнава му каза, че имаме определена среща с архиепископ Серафим и не можем да му отидем на гости. Д. Яковос идваше често в България под моите грижи и ме обичаше като да съм негов син. След много години, на гробищата в Торонто срещнах едно семейство от този остров и когато им казах, че съм близък на техния владика, те ми казаха, че бе починал /Бог да го прости/.

В Атина Богословският факултет ни настани в един хотел. На другия ден беше определена срещата ми с архиепископ Серафим+. Когато той посети София, аз не се занимавах вече с преводаческа дейност, а Иван Желев, който след три години специализация в Атина, се беше завърнал в България. Д. Варнава закъсня и аз бях извикан сам при д. Серафим. Канцеларията му бе пълна с духовници. Той се обърна към тях и им каза да внимават в казаното от мен, че имам опита на страна, където управляват противоцърковници. Влезе закъснелият д. Варнава тъкмо когато д. Серафим ме попита за впечатлението ми от Гръцката църква. През това време в цяла Гърция се говореше за църковните имоти и за тяхното национализиране. Казах: “Време е да отделите Църквата от държавата, докато правителствата са добре настроени към църквата, за да можете да получите онова, което ви трябва за едно самостоятелно съществуване. Нашият покоен патриарх Кирил, при разделянето на Църквата от държавата, успя да получи от комунистите монопола на свещите. Те го дадоха, защото тогава се продаваха малко свещи в България, но по-късно и сега те достигнаха до тонове, които осигуриха богати финанси и ние съществуваме без субсидиите на държавата.” Д. Серафим каза: “Аз съм за разделянето на Църквата от

държавата, но други, като вашия приятел, д. Варнава, са против разделянето.” Д. Варнава+ се обади: “Аз не съм против”. “А!” – рече д. Серафим – „Това чувам за първи път”. Видях, че ако ги оставя да говорят, щяха да се скарат /двата бяха кандидати за архиепископското място, което спечели д. Серафим/, за това продължих: “Освен финансовите въпроси има и морална страна. Доколкото имах възможност да чуя от разни среди, народът записва всички грешки на правителствата ви на вашия гръб. Ако сте отделени, вие сте една демократична страна, народът няма да ви осъжда за чужди грехове”. Така продължихме да разглеждаме синодални въпроси. Д. Серафим толкова много хареса изказванията ми, че се обърна към д. Варнава и го попита: “Къде настанихте о. професора?” Д. Варнава обясни: “Сега Богословският факултет има грижата за него. Утре ще чете лекция в университета. Ние ще го поканим да гостува на Църквата в най-скоро време. Д. Серафим ме покани да служа с него на Димитровден в храма “Св. Димитър” в един богат квартал на Атина. Той ми каза, че ще ме вземе за свещеник в тази богата църква. Засмях се. “ Защо се засмя? Ще те поискам от д. Максим.” Благодарих му и излязохме.

На другия ден беше определено да говоря в Атинския университет. За жалост, студентите стачкували и управата определи една малка зала с надеждата, че ще я изпълнят. Поставили съобщение, че еди кой си, професор в Духовната академия в София, България, ще говори. Студенти от всички факултети тръгнаха на купища и изпълниха амфитеатъра на университета. В първата редица бяха седнали духовници, а между тях и поканения за случая български посланик Николай Тодоров. Говорих на тема: “Богослуженият чин, преведен от св.братя Кирил и Методий в началото на тяхната Моравска мисия.” Беше един триумф. Нашият посланик ми каза, че до тогава гърците не са проявявали такъв интерес. Аз не му казах, че не ме пуснаха за събитието и че съм излязъл от България, за да ходя на гости на сестра си, затова предпологах, че докладът му до Външно министерство е бил искрен и е отразявал истината.

Тръгнахме за Солун. Там говорих на тема: “Анафората на Златоустовата и Василиевата литургия”. Разбрахме се с професора по литургика, г-н Йоанис Фундулис,+ да определи двама добри четци, да четат отделните части по двете литургии, след които аз да давам съответните обяснения. Четохме бързо, че темата бе обширна. Професорите за първи път разбрали възгласа на свещеника: “Победною песен, поюще, вопиюще, взивающе и глаголюще”, а именно, че се касае за пеещи ангели във вид на орли, мукащи ангели във вид на телета, рикаши ангели във вид на лъвове и говорещи ангели във вид на човеци, а чуваха този възглас във всяка литургия от детинство до старини. Проф. Фундулис ми поиска лекцията и аз му я дадох.

Професорите ми казаха, че Солунският митрополит Пантелеймон иска да се запознае с мен и ме заведоха в митрополията. По пътя ме предупредиха, че е особняк, та да бъде внимателен в разговорите, че има титлата „Негово Блаженство”, като Александрийския, Антиохийския и Иерусалимския патриарх. Посрещна ме един мил духовник с блага усмивка. След няколко минути вече разбрах, че ме обикна и можех да говоря с един разумен човек. Казах му: „Солун е любим град на българите. Нашата история говори за него, като за свой град, макар българите

никога да не са го владеели. Вероятно защото е град, в който са се родили нашите просветители св. Кирил и Методий и цариградските императори знаят, че всеки тамошен жител говори български. Професорите, които ме придружаваха, бяха онемели. Този ден те виждаха един друг владика. Рекох му: "Ние, българите, почитаме солунските свети братя от ония славни времена, преди първото хилядолетие, когато, благодарение на тях бяхме взели и превели вашите Богослужбни книги, а вие нямате дори един параклис в тяхна чест в Солун. Той се съгласяваше с всичко казано от мен и ми каза:" Аз ще издигна голям храм в тяхна чест". Разговорът продължи дълго в тоя дух. Накрая той се сбогува с професорите, а мен ме взе с колата си и ме закара в един хубав ресторант, постави ме да седна на първото място, въпреки моето несъгласие, ядохме от вкусните гръцки ястия и ме върна в хотела. По-късно научих, че е изпълнил обещанието си. Солун сега има храм, посветен на светите солунски братя Кирил и Методий. На 26 януари 2017 г. ми се обадиха от гръцката църква в Торонто и ми казаха, че митрополит Пантелеймон е починал. Бог да го прости.

Върнахме се с Пенка в София. Помощник министърът на Министерство на външните работи и председател на Комитета по изповеданията, Любомир Попов, + ме извика да се явя. Той не бил знаел, че съм бил в Гърция. Казах му, че съм отишъл в родното село на татко ми да видя сестра си. Гърците, като научили, че съм в Гърция, помислили, че идвам във връзка с поканите, които били изпратили богословските им факултети, потърсиха ме и аз не можех да кажа, че правителството не ми позволява да чета лекции в Гърция. "Прочетох ги и се надявам, че от доклада на посланика ни сте научили за доброто впечатление, което направих за България". С това проблемът завърши. С този важен министър се срещнах още два пъти. На път за Иерусалим минахме през Атина, където архиепископ Иеронимос ни даде лека закуска. Тогава той беше наш посланик в Атина. През цялото време аз говорих на български и на гръцки. Преди да тръгнем, посланиканикът ни в Атина, ми каза, че търси помощник като мен, а втория път в моя дом в Торонто каза, че съдията ще даде църквата на Йончев, да не си харчим парите. Аз си казах, че той не заслужава службите които, са му дали. Сигурно е прочел поканите, но не ми разреши да отида в Атина и Солун, а аз отидох и прочетох лекциите си. „Св- Троица“ е дадена не на Йончев, а на БПЦ, а в Солун се издига храм на Солунските братя св. Кирил и Методий.

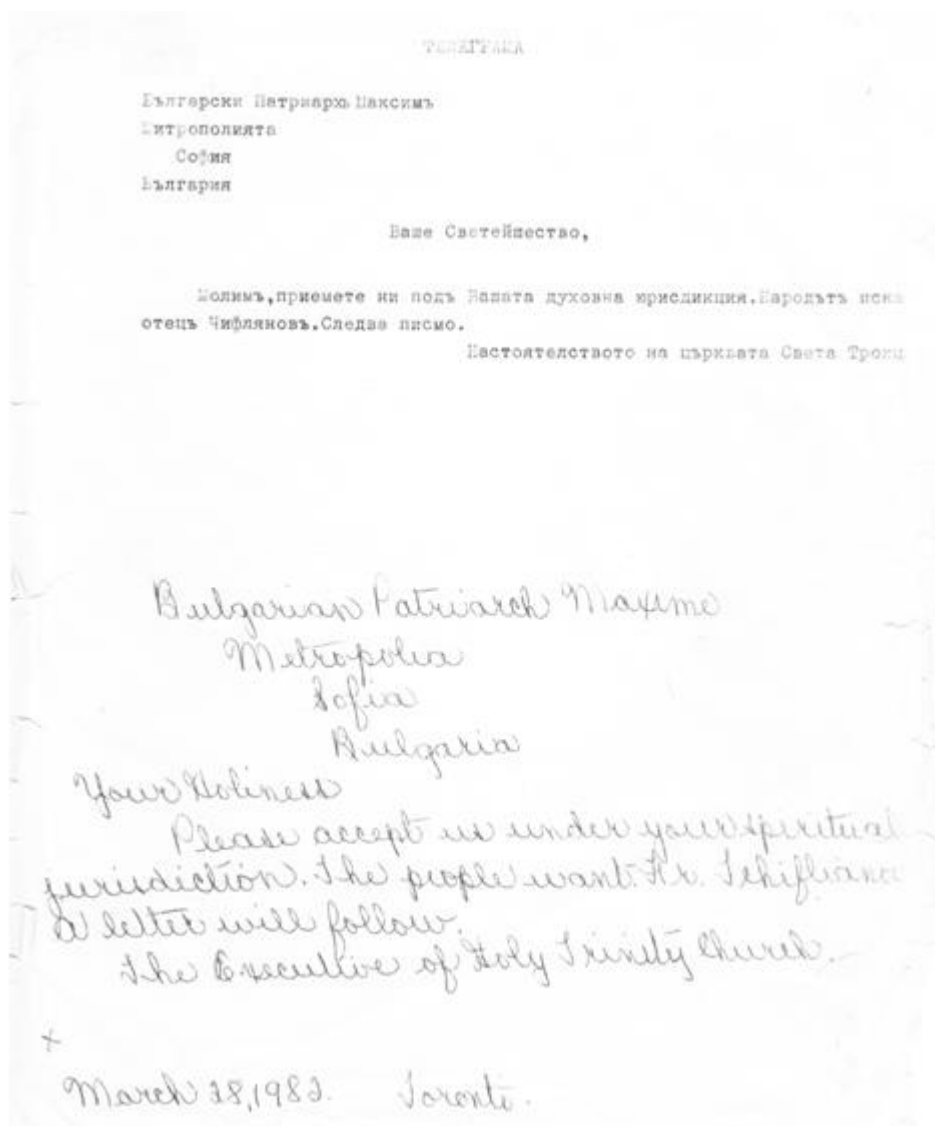
III

През лятото поисках виза за Торонто. Искях да посета сина си. Отказаха ми. През коледната ваканция ми се обади човекът, чийто глас вече познавах по телефона и каза „може да заминете“. На 20 декември 1981 г. заминах за Торонто. Синът ми се беше настанил в един едностаен апартамент на 1050 Брадвю. Отидохме там. Когато пациенти на Митко научили, че баща му е в Торонто, а някои от тях знаеха, че съм свещеник ме поканиха в къщата на Пандо Перелов+. Там заварих настоятелите на църквата „Св.Троица“. Разказаха ми историята на църквата от напускането на храма „Св. Георги“ до тоя момент и ме помолиха да служа през Коледните празници у тях. Казах им, че аз обичам ясните и каноничните неща, че те са под юрисдикцията на Задграничната руска църква, а аз на БПЦ. Те ще трябва да вземат разрешение от владиката Виталий, а аз от патриарх Максим. Те тръгнаха сред зима за Монреал, а аз пратих телеграма до д. Максим. Моето разрешение не се забави, но те, след като успели да получат благословението на д. Виталий, някой голям „патриот“ го разубедил и той смени решението си. Председателят на настоятелството, царигражданинът Дамян Гулев, ми каза, че за жалост, не мога да служа в църквата им. Тогава, Райна Кизова замина за Монреал и са решили с д. Виталий да отида и служа с него, за да ме види кой съм. Аз ѝ рекох, че не мога да служа с тях, защото са схиматична църква.

И тъй, аз служих за празниците /по нов стил/ в нашата църква „Св. Кирил и Методий“ при о. Димитър Попов+, а старият руски поп служи /по стария стил/ в църквата „Св. Троица“. Наближи времето за заминаването ми, защото почвах учебните занимания. В неделя реших да се черкувам в „Св. Троица“ и да се сбoguвам с хората, които ме бяха обикнали при първото ми черкуване. Влязох в храма, но не чувам песнопения, а е вече 10.30 часа. На път за олтара срещнах дядо Стасо+. Попитах го: „Няма ли служба?“ Той ми каза: „Хорът стачкува“. Влязох в олтара и виждам старецът батушка, облечен в одежди, седи и чака. „Искате ли да ви пея?“ попитах го аз, а той: „О, много ще ви бъда благодарен“. Заставах на певницата и пях като никога. Като дойде време за причастника, влязох в олтара и попитах отеча дали мога да проповядвам. Той ми каза: „Можете“ и аз проповядвах на тема: „Днес стана спасение на тоя дом“ от неделното евангелско четиво за Закхей и всяка година я повтарях, защото смятах, че това съвпадение бе пророчество за спасението на тази църква от руско „покровителство“. В залата им съобщих, че заминавам за България. София, дъщерята на месаря Коларов+, който подарил композицията „Св.Троица“ в абсидата на олтара, плака, а братът на писателя, Георги Марков, който бе убит с чадър в Лондон, ми даде да занеса лекарство на майка му, която живеела в Княжево. Тя дойде у дома, за да го вземе и ни разказа патилата си. Вечерта, преди тръгване за София, Филип Миянчев+ ме заведе в един китайски ресторант в Даунтаун. Разпитва ме на дълго и на широко и се уговорихме да преминат под юрисдикцията на БПЦ и да поискат от патриарха енорийски свещеник.

Върнах се в началото на февруари 1982 г. През месец март, служителят, Асен, влезе в клас и ми каза, че патриарх Максим ме търси по телефона. Извиних се на студентите и излязох. Патриарх Максим ми каза: „Получих телеграма от Торонто. Искат да ги приемем под юрисдикцията на БПЦ“. Казах му: „Честито, Ваше

Светейшество, поздравлявам ви за успеха". „Народът иска тебе за енорийски свещеник". Рекох му: "Ще намерите някой по-добър от мен". Той каза: "Не можем да ги огорчаваме". Бяха се поучили от грешката си, когато загубиха Монреал. След 33 години, Бог чу молитвите ми и ме повика да заема новото ми служение. Когато съобщих новината на Пенка, тя ми каза: "Ако ти се ходи, тръгвай, аз не идвам" - и остана да гледа новородения ни внук Благовест.



Бързах за Цветница. На 8 април 1982 г. тръгнах сам с едно малко куферче към аерогарата. Беше заваял сняг. Бях самотен и угнетен. Спомних си думите на Неврокопския митрополит Пимен, преди заминаването ми: "При тебе всичко се забавя, но Бог изпълнява твоите молитви". Повече от 30 години се забави изпълнението на обещанието на еп. Андрей, „ние с тебе ще заминем за Америка, ако ти не ходиш с тия попове /отците Астарджиев и Роман Петров/. Аз не обидих поповете и Бог не забрави моята правилна постъпка. Пътуването до Торонто бе дълго. Спомних си целия си живот, за радостите и скърбите. Сам се чудех как комунистическата власт ме допусна да общувам с гърците така свободно, без да искат от мен доноси. Едва сега /1 юни 2013 г./, когато прочетох книгата „Задгранични репортажи за България" на Георги Марков+, в която той пише, „Хрущов казал на Тодор

Живков да си оправи отношенията с гърците”, получих отговора на моя въпрос. Те виждаха, че аз ги печеля за БПЦ, а чрез нея и за България и не ме закачаха.

В Торонто намерих слънце и зеленина. Всички активисти на църквата и Митко ме чакаха на аерогарата. Бях 59 годишен, но младеех. Всички се нахвърлиха върху мен, прегръщаха и целуваха. И аз ги прегръщах и целувах. В църквата ме чакаха жените. Съпругата на Дамян Гулев+, Мери+, пристъпи към мен, отвори една извезана покривка, даде ми я и ме целуна. Райна+ викна :”И ние искаме!“ И тук се повтори онова, което стана с мъжете. Така започна новото ми служение.

На другия ден бе Цветница. Имах уредена църква и народ, но ни певец, ни хор, защото попадията и хорът стачкуваха. С Дамян приготвихме една касетка с песнопенията на литургията. Неделя сутринта Райна Кизова дойде да ме закара в църквата с колата си. В 10 часа, при пълна църква, казах: “Благословено Царство...” Бях развълнуван. Като допълнение на телеграмата, която бяха пратили писах писмо до патриарха с подписите на всички настоятели. Негово Светейшество им отговори с едно важно писмо. Следващата неделя имам приготвения от мен хор. Този хор, с диригент Мери+, ми пъ 10 години.

Попадия Райна Михайлова+ продължи да идва на службите ми докато опозицията ни даде под съд. Помъчих се да я привлека, а тя ми рече: “Аз тебе няма да те съдя, а тях, които убиха мъжа ми”?! Три месеца след пристигането ми, дойде един пощаджия и ми връчи документ, че съм даден под съд. Същото получили и настоятелите, че сме обърнали църквата в комунистическа?! С какво? С моите проповеди, произнесени в “Св. Ал. Невски”. Тъй като не видях младежи в църквата, един ден ги попитах нямат ли деца, а те ми казаха, че имат, но не идват на църква, защото не знаят майчиния си език. Тогава им казах, че ще говоря всяка първа неделя на месеца на английски проповедта на тема „Нашата православна вяра”, а втората неделя ще повтарям същата проповед на български за ония, които не знаят английски. За жалост, цели три години не видях децата им и спрех английкия текст.

През юни 1982 г. пристигна и Пенка. Митко напусна апартамента на 1050 Бравю на осмия етаж. Там живяхме докато някой ни открадна кухненската маса. Бяхме я изнесли на балкона, за да се храним там. Беше явно, че са я изнесли през външната врата. Това ни накара да решим да се преместим от там и купихме един двустаен апартамент на 15 Вайкора Линкуей с помощта на сина ни и като взехме заем от банката с негова помощ.

Пенка беше оперирана от рак в България. Страхувах се, че ще умре след операцията и лекара ми каза, че ще умре чак след 6 години. На 6-тата година тя получи разстройство, което не спираше. Канадските лекари ме предупредиха, че след две седмици ще почине. След някой ден едно младо лекарче решило на своя глава да ѝ направи инжекция с едно безименно швейцарско лекарство и о, чудо! всичко спря. Лекарчето ми каза, че до тогава всички, оперирани от тая болест, умирали. Жена ви стана прочута в медицината. Всеки ден ще я инжектираме с това лекарство. Сега не знаем до кога ще действа. На другия ден тя се прибра у дома и всеки ден аз я инжектирах още 6 години.

Бях подал молба за лендед емигранство. Трябвало да подам от чужбина, за да решат въпроса в границите на осем месеца, иначе продължавало дълго. От един мой енориаш разбрах, че 15 души подали доноси срещу мен, без да ме познават, че съм голям комунист. Подобно писмо ми посочи по-късно о. Борис Дрангов за себе си,

писано при неговото идване в Торонто. Цели 2 – 3 години нямах отговор от емиграцията. Към края извикаха мене и жена ми в едно здание в Даунтаун. Разделиха ни в отделни стаи и почнаха да ни разпитват. Пенка се разплакала и я освободили. Мен ме разпитва един млад мъж, три дни по пет часа. Там мина и името на епископ Антоний. Дали го познавам? Казах му, че бяхме приятели и когато заминах като преводач на гръцки с делегацията на БПЦ, начело с патриарх Максим, той направил кръст и казал: “Дано самолетът да падне”. Отец проф. Радко Поптодоров казал: “Но там е и о. Благой”. Антоний+ рекъл: “Ще го пожертваме!”. Той мислеше, че д. Максим му пречи да стане митрополит, а аз се тревожех за неговите неуспехи. Чиновникът ме попита: “Сигурно мразите турците?” Бях взел със себе си благодарственото писмо на турската община в Торонто, което те ми бяха написали, защото им дадох безплатно залата на църквата ни, за да събират средства във връзка с голямото земетресение в Турция. Дадох му го да го прочете. Не помня дали ми зададе или не други въпроси. Ако са били за положението на БПЦ, отговорите ми са били в духа на апела ми до Америанските схизматични български църкви, които писах по-късно. След третия ден чиновникът ми каза: “За вас ще дам положителен отговор. Вие сте честен човек”. Дадох ни лендед емигранство, а след три години и канадско поданство.

Св. Синод отзова д. Дометиан от Акронската епархия и го замести с епископ Йосиф Босаков. Той пристигна в Торонто. Дойде и д. Дометиан да го закара в Акрон и замина за София. Когато Видинският митрополит Филарет починал, избрали д. Дометиан за Видински митрополит Митрополит Неофит, който е бил на някакво събрание в Канада, дойде в Торонто и ми връчи един български нагръден кръст. Той искаше да служим заедно, за да ми го даде пред всички, но д. Йосиф му бе поръчал същия ден да тръгне за Акрон и той изпълни нареждането му. Сигурно щеше да му съобщи нещо важно.

През 1985 г. въпреки, че делото за църквата “Св. Троица” не бе приключило, реших да напиша един апел “До всички наши сънародници в Северна Америка, които обичат православната вяра и своята народност и бленуват отново да бъдат единни под духовните грижи на своята Майка църква”. Прочетох го на о. Димитър Попов+. Той много го хареса. Когато му казах, че нямам още канадски документи и му предложих да го изпратим с негов подпис, отказа.

Три години служих по стария Юлиански календар. Реших, че е време да преминем към новия стил, Григорианския календар и след св.Литургия, прочетох следното съобщение на богомолците: „ Драги сънародници, В края на 1968 г. в коледното си послание, покойният ни свещеник прот. Васил Михайлов, постави следното важно съобщение: „Св. Синод на Майката ни църква, със послание от 18 юли 1968 г., съобщи, че от 20 декември, 1968 г. всички неподвижни празници /с изключение на Великдена/ ще бъдат празнувани по новия стил – Григорианския календар. Всички наши църкви в Съединителните Щати и Канада, бидейки в духовно отношение неделима част от Майката църква, въведоха в изпълнение това решение на Св. Синод от горепосочената дата.” Както е известно, продължих аз, това правилно решение на о. Михайлов, по-късно бе отменено поради заплахата на руснаците, че ще го изхвърлят от тяхната временна „закрила”. Нашата църква „Св. Троица” от три години е каноническа. Ние не се нуждаем от „закрили” на която и

да е Църква по света, защото нас ни закрилят каноните на Вселенската православна църква. След като цели три години продължихме да се ръководим от неправилния Юлиански календар, който ни отделяше от Майката църква и от всички македоно български църкви в Северна Америка решихме, че е време през тази година да празнуваме неподвижните си празници по правилния астрономически календар, ползван от канадската държава! Нашият народ прие с радост новото ми решение.

Покойният патриарх Кирил казваше: “Черешите се ядат една по една”. Реших да изчакам разрешението на спора около църквата “Св.Троица”, да получа лендед емигранство и канадско поданство и тогава да се заема със Американската схизма, като разпространя този апел. За жалост, всичко се бавеше. Едва на 18 декември 1985 г. получих лендед емигранство, а на 25 октомври 1988 г. получих канадски паспорт, след като получих канадско поданство.

Св. Синод избра д. Йосиф и мен да вземем участие в работата на Третия конгрес на православните богословски школи, който щеше да се състои на 4 септември 1987 г. в православната гръцка школа “Св. Кръст” в Бръклин, САЩ. Възложиха ми да приготвя доклад на тема “Иконоборческия спор в богословска перспектива”, а на д. Йосиф историята му. Писах 40 страници и прочетох на английски 15 страници. Целия доклад изпратих в България и бе издаден в Духовна култура кн. 7 и 8, 1988 г. По нареждане на Св. Синод, от 22 май до 1 юни, двамата взехме участие в работата на Световната конференция за мисия и евангелизация в Сан Антонио, Тексас, САЩ. Там беше и проф. Тодор Събев, който вече работеше в Световния съвет на църквите в Швейцария. Говорих за агресията на ОСА /Православна Църква в Америка/, която чрез свидетелството на Кирил Йончев се надяваше да вземе църквата ни.

Старият Ню Йоркски митрополит Йосиф почина в България. Мястото му зае Главният секретар на Св. Синод, митрополит Геласий+. Ходихме в Ню Йорк на интронизацията му. Водеше го Врачанският митрополит Калиник и ректорът на Духовната академия - проф. Шиваров.

След пет годишно протакане, сепаратистите извършиха лудостта да открият делото. То продължи от осми до двадесет и четвърти септември 1988 г. Съдията Ж. Холанд Ж. изслуша първо еп. Виталий. Той разви темата, че църквата “Св. Троица” е организирана с архиерейското благословение на Кирил Йончев през 1973 г., че след преминаването на Йончев към ОСА през 1977 г. “Св.Троица” напусна българската епархия и влезе под юрисдикцията на Задграничната Руска Църква /ЗРЦ/ в канадската епархия на Виталий Монреалски. Той описа отрицателната личност на Йончев. На въпроса: “Защо през 1982 г. е свикал общото събрание на членовете на църквата “Св. Троица”, той излъга, че не е свикал общото събрание, за да наложи своя устав, а че въпросът се е повдигнал там. На въпроса: “Верно ли е, че след като хората са отказали да приемат вашия устав, вие сте заявили три пъти: “Вече не съм ваш владика, вие вече не сте в моята епархия, взели сте свещеника си и сте напуснали събранието?” Той излъга, че събралите се са се държали много грубо към него, затова заявил тази заплаха, а си взел свещеника, докато те се опомнят, но като разбрал, че не всички са срещу него, отменил решението си. Съдията разпита свидетелите на сепаратистите Белянук и Бел, които развиха противокomuнистически теми. Той разпита и Кирил Йончев. Той сложи ръката си на Библията, казвайки че

ще каже истината, а през цялото време лъга, докато всички почнаха да викат: “Как може владика да лъже” и съдията трябваше да въдворява реда в залата.

От наша страна свидетелствуваха Дамян Гулев+, Райна Кизова+, Живка Цафарова+, Крис Торбар, Анастас Новачков+, Боб Кели+, митрополит Йосиф Босаков и аз. Всички развихме истината за църквата, а именно, че Кирил Йончев+ уволни о. Васил Михайлов+ от църквата “Св. Георги”. Богомолците последваха о. Михайлов и купиха нова църква. О. Михайлов не последва Йончев в ОСА, а писа много статии срещу Йончев и го обвини, в предателство на БПЦ, че д. Виталий не можа да им наложи устава на ЗРЦ, взе си свещеника и си отиде, и тогава общото събрание взе решение да се върне под юрисдикцията на БПЦ и поиска о. Благой за енорийски свещеник, чийто син е лекар в Торонто.

След делото, казах на нашия адвокат, че ще загуби делото, ако защитата почва от времето, когато Йончев стана епископ, макар и непризнат от БПЦ, което в Канада не приемаха. На 24 юни 1988 г., с едно политическо решение, съдията даде храма на ЗРЦ. Настоятелството трябваше да плати разходите по делото на противниците ни – 150 000 дол. Сепаратистите определили сумата на 250 000. Съдията изключи мен от това плащане. Митко беше женен с Валери Ставро, от която имаше две дъщери – Паула и Никол. Тя бе дъщеря на Крис, брат на милионера Стив Ставро+. Бяхме на гости у Миткови. Стив ми каза: “Докато имаме Наб Хил Фарм (фирмата на 11 те му супермаркети с над 3 000 служители), не се бой”. Предлагаше ми работа в магазините си. На другия ден свика при себе си двете страни – тях и нас. Сепаратистите бяха тъй сигурни в крайната си победа, че извършиха най-голямата си грешка, като казаха: “Кой е Стив Ставро, та ще ходим при него?” Чул това Стив и ни извика. Посъветва ни да освободим адвоката си и ни посочи един сериозен адвокат, който бил специалист по апелационните дела. Той поиска 25 000 долара, за да води апелацията. Трябваше да намерим тая сума, при това безнадеждно положение. Настоятелството свика общо събрание. Говори Райна Кизова и накрая рече: “Ще решим да апелираме решението само ако днес можем да съберем 25,000 долара. Всички млъкнаха. Бяхме дошли до положението, за което поговорката казва „ хиляди умни хора не могат да изкарад камъка, хвълен в бунара от един глупак”. Разбрах, че ако не направя нещо необикновено, църквата щеше да изчезне. Станах засмян, тръгнах към Райна, поисках ѝ лист и писалка и написах 1000 долара, като казах: “Аз давам цялата си заплата за един месец”. Някой викна: “Попа дава цялата си заплата. Ние няма ли да дадем пари за църквата ни?” Изредиха се големи суми и събрахме 25 000 долара. Новият адвокат издейства правото двете страни да служим през седмица. Те докараха от Акрон о. Стефан Митов и отпразнуваха победата си с чужди на църквата хора, докарани от САЩ. Другата неделя служих аз при пълна църква. Третата неделя служи о. Митов на двадесетима души, колкото бяха моите хористи. Скоро научихме, че попа и сепаратистите се скарали, той взел одеждите си и се върнал в Акрон. Те убедили о. Годор от Ниагара Фолс да им служи. Той заключил църквата си и идваше в Торонто да служи в нашата църква, но енорияшите му протестирали и той се върнал в Ниагара. Най-проклетият между сепаратистите, Филип, зета на Вангел Вучков, почнал да кара протестантски служби, като е четял “Отче наш...”. През това време написах една “Декларация на ответниците на Македоно-Българската Църква “Св.Троица” от 15 страници, в която

разкритикувах решението на съдията, от канонически и политически аспект, която Райна преведе на английски и се връчи на новия адвокат, който научи от тоя доклад цялото дело. На 1 май 1989 г. апелацията бе разгледана от трима съдии. В две заседания делото завърши и съдът върна църквата "Св. Троица" на БПЦ. Те възприеха моето мнение, че под църква ние разбираме християнския народ, а не храма, който бившият съдия даде на сепаратистите. Беше пак Цветница. Техен неделен ден бе да ползват църквата. Въпреки това реших да отида и видя какво става. Намерих църквата заключена. Пристигна касиерката на настоятелството, Цвета+ /сестра на Райна Кизова/ с мъжа си, Георги Марков. Поздравихме се и влязохме в храма. Аз изпях тропара на празника като благодарих на Бога за станалото чудо. В Устава на ЗРЦ бях прочел, че ако сепаратистите бяха спечелили делото, имота на църквата щеше да стане собственост на ЗРЦ, а сега ЗРЦ премина под юрисдикцията на Московската патриаршия и патриарх Максим нямаше да смее да я съди. Новият адвокат взе само 15 000 долара. Вероятно останалите 10 000 ги даде нашият благодетел и мой сват, Стив Ставро. Пратих телеграма на Негово Светейшество патриарх Максим: "Христос наистина възкръсна. Получихме църквата". След Великденски радости се прибавиха и други. На 13 август 1989 пристигнаха Лидия и Благовест. Лидия остана в Торонто да гледа болната си майка. Записах Благовест в канадско основно училище. На 25 октомври патриарх Максим ни изпрати поздравителна телеграма и писмо, в което между другото ми пишеше: "Св. Синод, вземайки под внимание неуморимите ви трудове и старания на църковното поприще и по повод 250-годишнината от рождението на св. Софроний Врачански, награждава Ваше Високоблагоевейнство и г-н Филип Миянчев в знак на внимание и за църковни заслуги с ордена на Българската Православна Църква "Свети Софроний Врачански епископ I степен."

В края на 1989 г. комунистическото правителство в България падна. На 5 януари 1990 г. патриарх Максим ни изпрати писмо, от което научихме, че Ню Йоркската и Акронската епархия се обединяват в една епархия и за архиерей на обединената епархия Св. Синод е избрал митрополит Йосиф Босаков. Той ме въведе в протопрезвителство.

В началото на май 1990 г. Пенка почна да диша трудно. Митко я прегледа, дробовете ѝ бяха чисти. Заведохме я в раковата болница и те установиха същата диагноза. Преместиха я в съседната болница "Уелеслей" в бърза помощ и две седмици се мъчиха да я спасят, но на 23 май почина. Опелото ѝ бе извършено в храма "Св. Троица" от митрополит Йосиф в съслужение на всички наши свещеници в присъствие на богомолците от трите наши църкви. Не виждах смисъл да продължа борбата си, за която дойдох в тая чужда страна, но хората ме обичаха и не можех да спра. Продължих да служа. Международното положение бе благоприятно да пусна моя апел до Йончевата епархия. Тъкмо тогава в България се появи нова схизма - трима владици: Пимен Неврокопски+, Панкратий Старозагорски+ и Калиник Врачански се отделили от Св. Синод на патриарх Максим. Цели девет години не бях ходил в България. Реших да отида през лятото, защото о. Димитър Попов от "Св. Св. Кирил и Методий" се пенсионира и прие да ме замести.

В София д. Максим ме прие. В разговора стана дума за Кирил Йончев и д. Максим ми каза, че никога няма да приеме неговото епископство, понеже беше

прочел нашето писмо. През 1993 г. Йончев е бил в България и му е дал писмо, с което се е покаял. Св. Синод призна епископския му сан, а той, като получи каквото му трябваше, до смъртта си не изпълни обещанието си. Бях попитал о. Венцеслав Димитров+, който бе служил под юрисдикцията на ОСА: “Какво представлява тази църква, призната само от БПЦ, защото автокефалията ѝ бе дадена от Московската патриаршия?”. Той ми каза: “Много пияници, събрани в една църква, която живее със заеми”.

Като се върнах в Торонто, казах на настоятелството, че възнамерявам да се пенсионирам, макар че ми трябваше още една година, за да изпълня десетте години в Канада, необходими за получаване на пенсия, освен възраста /65 г./ Те ми изпратиха председателя Баб Кели+ и секретарката Райна Кизова+ с молба да не ги напускам. Останах още една година. През 1992 г. обаче писах на патриарха да ме пенсионира. Същото писах и на църковното настоятелство. Пак дойдоха Баб Кели и Райна Кизова. Казах им, че съм писал на патриарха и не мога да сменя намерението си. Тогава те писаха на патриарха да не внася молбата ми в Св.Синод. Надявах се о. Димитър отново да ме замести, но той ми рече, че и те ще ходят в Бургас. Тогава помолих настоятелството да се събере. Смъртта на Пенка беше толкова голям удар за мене, че аз си мислех, че и аз ще умра след някой друг месец. Не знаех, че ще живея толкова дълго след смъртта на жена ми и затова извърших две големи грешки: 1. Да дам църквата си на о. Кръстан Вукашинов и 2) Да продам апартамента си на Яворец 10 в София.

Получих от сем. Вукашинови едно хитросплетено писмо. Още при първата ни среща ми каза, че и той ще служи 10 години, колкото служих аз. Той остана 23 години в тази църква. Вече получавах 1000 долара, но и те не бяха достатъчни за един нормален живот. Хвърлих цялата си надежда в пенсията ми, която ми казваха, че ще е по – голяма. Пенсионирах се. Когато получих първата си пенсия, видях, че тя е 600 долара, а настоятелството ми беше увеличило заплатата на 1,250 долара, за да не ги напусна. Беше края на юни. Казаха ми, че ще ми увеличат пенсията от началото на следващата година със сноплеман. Обадих се на Вукашинови да им кажа, че се налага да изчакаат до края на годината, за да дойдат. Ушите ме заболяха от виковете им по двата телефона, от които ми говореха. Така завърши претрудното ми служение в чужбина а той започна своето служение. Помолих председателя да му дадат за заплата моите 1 250 долара, а не 800 дол. с както аз започнах. Дойдоха Вукашинови /1992 г./ Отстъпих им църквата.

Бях в църква и получих писмо от д. Йосиф, във връзка с пенсионирането ми. Писмото, титлата протопрезвитер и свободата, за която бленувах в целия си живот, ми бяха дадени и се върнах у дома.

IV

Бях свободен и се заех да уреждам изоставените ми през тези десет години работи.

Проф. Кую Куев⁺ от Софийския университет, като научил, че зная гръцки, ме помоли да прегледам какво гръците са писали по Кирилометодиевските проблеми. Прегледах трудовете на професорите по литургика П. Трембелас⁺, Д. Мораитис, Е. Теодору, И. Фундулис⁺ и др., научих основни неща по литургическите проблеми, но не намерих нищо съществено във връзка със светите братя Кирил и Методий. Проф. Фундулис от Солунския богословски факултет беше писал и издал богослужението на денонощния кръг, за т. нар. асматиическо богослужение във Византия, за което ние в България нищо не знаехме. Всички у нас, които се бяха занимавали с проблема за превода на Византийското богослужение на денонощния кръг от гръцки на старобългарски, имаха предвид съвременното ни компилативно богослужение. Когато четях обширните жития на св. Кирил и на св. Методий, в които авторът е писал, че те са превели целия църковен чин на четири богослужебни служби, а знаех вече, че асматиическия чин имал само четири служби на денонощния кръг, рекох си: “Ето богослужението на денонощния кръг, което са превели св. братя”. В Париж търсих евхологиите на IXв., намерих изворите, историческите сведения, сведенията у нас на Теофилакт Охридски за превода на манастирския иерусалимски чин на денонощния кръг от св. Климент Охридски и написах моя основен труд, озаглавен “Богослужебния чин, преведен от св. братя Кирил и Методий в началото на тяхната Моравска мисия”. Издаването му се нуждаеше от гръцки, старобългарски, църковнославянски и български печатни средства. БПЦ нямаше тогава в издателството си тия средства, за това в годишника на духовната академия XII, 1972/73 г. ги издадох само на български.

Проф. П. Христу⁺ от Солунския богословски факултет беше и директор на Богословския институт за патристични изследвания в манастира Влатадон. Той ми поиска оригинала на труда ми, за да го издаде. Дадох му го и той го включи в Аналекта Влатадон № 31. Забави се изданието поради това, че професорът бил избран за министър на изповеданията на военното правителство. След падането му, го уволнили от всички служби, които заемал.

В Торонто срещнах проф. Тахиаос, който ми каза, че моят труд почнал да се печати, но спрели поради смяната на управлението. Заместил го проф. Фундулис. Посъветва ме да му напиша едно писмо и да го помоля да продължи печатането му. Писах му и той веднага свикал бившите служители, които му занесли целия материал, но отказали да продължат да работят под новото ръководство, вероятно от верност към старото. Приготви ми една удобна килия в манастира Влатадон, в който да живея и работя и тогава ми писа да отида в Солун, за да продължим изданието.

В Торонто се срещнахме и с проф. Тарнанидис, който ми каза, че е използвал моя ръкопис при написването на своята книга: “Славянските ръкописи, открити през 1975 г. в манастира Св. Екатерина на планината Синай”, Солун, 1988 г. Аз му казах, че моята книга излезе през 1996 г., но не знаех, че е открил нови листа от Синайския глаголически молитвослов и молитвите бях ги дал в български превод.

Той ми изпрати прекрасната си книга. Там намерих доста материал. Преписах го на машина и го залепих в края на моите книги.

Въпросът за духовния сан на св. Кирил беше един от неразрешените в славистиката. Писах две статии по този въпрос, отпечатани в Духовна култура, 1977 г. №1 и 1979 г. №6. Проф. Тахиаос ме покани на обед в дома си и ми каза: “В новото издание на книгата ми за св. Кирил магнах казаното от Ягич и поставих казаното от Чифлянов”. Когато видях, че мълча, прибави: “Не се ли радваш?” Казах му: “Радвам се, разбира се, но това сте направили, защото писаното от мен е истината.” Той ми предложи да чета лекции една година по Литургика в Богословския факултет на Солунския университет, а после и деканът ми предложи същото, но аз не приех.

По времето на патриарх Кирил, д. Никодим+ даде положителна рецензия на литургиката ми за Богословския факултет. Тогава патриарх Кирил ми прати синодално писмо, да приготвя една литургика и за семинариите. През това време д. Кирил почина, избраха д. Максим за патриарх, а еп. Григорий+ за Ловчански митрополит и му дадох задължението да рецензира трудовете на професорите, в това число и на семинарската ми литургика. Той написа една страница отрицателна рецензия, в която писа, че съм преписал една протестантска литургика. Отговорих на рецензията, като написах, че рецензентът не знае, че протестантите нямат богослужение, нямат и литургика, от която да преписвам. Той обаче спря издаването на семинарската и дори и на университетската ми литургика.

Когато комунизмът падна и Академията се върна в Софийския университет, деканът на Богословския факултет, проф. Иван Денев+ ми поиска научната ми литургика. След 22 години от предаването ѝ на Синода, през 1996 г. тя бе издадена. Изчерпа се веднага и издадох второ, поправено от мен издание, от което не получих нищо и нито един брой. Готвеше се третото издание, което се забави от една редакторка /Шишкова/ и след нейното пенсиониране, друга я издаде срещу по-голяма сума, но не от поправения втор дискет, а от първия, защото Шишкова го скрила. Книга от второто издание, намерих у главния секретар на Св. Синод, еп. Наум. От Торонто не можех да си преставам, че ще ползват първото издание и смених само заглавието ѝ. Вместо “Литургика” излезе “Православна Литургика” /2008 г./, като прибавих накрая за “Автентичността на Златоустовата литургия”.

През лятото на 1991 г. сестра ми, Александра, ме покани да им ходя на гости в Цариград, защото, след 35 години, турците дали право на всички екстернирани да влизат в Турция. Три години през лятото отивах в България, Гърция и Турция. Първия път слязох в Йешилкьойската аерогара. Дадох си паспорта на чиновника. Той ми го върна и аз разбрах, че вече мога да ходя свободно в Турция. Спомних си пророчеството на оная женица през 1949 г. Коя бе тя, която знаеше близкото и далечното бъдеще на моя живот? Години наред мислех за нейното мистериозно изчезване и я свързвах с Пресв. Богородица, на която мама ме бе посветила при рождението ми и ме съпровождаше през целия ми живот. През това лято се запознах с Халкидонския митрополит Вартоломей. След смъртта на д. Атинагорас, избрали Имброския митрополит Димитриос за Вселенски патриарх, който някога бе свещеник в гръцката църква “Св. 12 апостоли” на нашия квартал Ферикьой и другарувахме. По молба на г-жа Варитими+, майката на моя съученик в френския колеж и настоятелка в кварталната ни църква, патриарх Атинагорас го ръкоположил

в епископски сан, а след това го избрали за митрополит на остров Имброс, да замести митрополит Мелитон, който поискал да се върне в Цариград, по настояване на турците. Това бе и причина името на д. Мелитон да бъде изстригано от турците в списъка на достоизбираемите, за да може той да управлява патриаршията и скромният д. Димитриос да бъде избран за патриарх. Скромнен, но той успял да получи разрешение от турското правителство да изгради новата патриаршия. Видяхме се с него в Кадъкьой на имения ден на д. Вартоломей, където бе дошъл да поздрави именника. След службата отидохме с д. Вартоломей в митрополията му, която е зад градината на църквата. Заварихме патриарха сам в приемната да чака именника. Митрополит Вартоломей ме представи: "Това е един български свещеник, който знае гръцки". Дядо Димитриос се засмя и ми рече: "Как си о. Чифлявов. Отдавна не бяхме се виждали. Последната ни среща бе в Куртулуш /Татавла/". "Имате добра памет, Ваше Всесветейшество" - му рекох. Д. Вартоломей се почуди на близостта ни. Скоро след тая среща, той почина. Избрали за патриарх д. Вартоломей, който се грижеше за болния д. Мелитон в митрополията си.

Следващата зима отидох в Цариград. По традиция, в неделя, отидох да се черкувам в екзархията. Пях на утренията и влязох в олгара, за да се облека за литургията. Поисках одежди. Отец Коста Костов, който бе ръкоположен за свещеник, след като о. Венцеслав Димитров заминал за Америка при Кирил Йончев ми каза: "Няма одежди". Попитах го: "Какво стана с одеждите?". Каза ми: "Те са вътре", т.е. в екзархийския дом. Не го разбрах и заставах в олгара. След литургията, сложих един епитрахил, закачен на закачалката и тръгнах за панахидата на мой приятел. "Ама ти ще служиш ли?" рече да ме спре той. Аз не му отговорих и сложих начало. Накрая произнесох и слово. Като влязохме в олгара, му казах: "За Стефановден да има одежди в "Св. Стефан", защото ще служи".

Църковният настоятел Благой Цилчев, покани председателя Стефан Ковачев и мене на обед. Тогава ми стана ясно поведението на Коста. Заплашен от един турски агент, той спрял да споменава Вселенския патриарх, държал се неприлично с настоятелството и по специално към председателя. Искали да го уволнят, но нямало с кого да го заместят. Ковачев канел свещеници от България, за да ги видят хората и си изберат някой от тях. Коста помислил, че и аз съм един от тях, а след отказа ми да му дам църквата в Торонто, беше станал мой враг. След няколко дни аз, Ковачев и Киряко Лязев, чийто брат е служител в Цариградската патриаршия, бяхме приети от патриарх Вартоломей. Той ме награди със златен, нагръден кръст. Покани нас и българския консул да отидем на Богоявление на обяд.

На Стефановден отидох във Фенер. Беше храмовият празник. Пях на утренията и влязох в олгара да се облека. В тоя момент в олгара влезе един турчин. Обърна се към Коста и го попита: "Този ли е гостенинът ви?" Той каза: "Да!" Тогава се обърна към мен и ми каза: "Вчера сте били при патриарха. Ти трябва да знаеш, че тази църква не е на патриарха, а наша" т.е. на турците. В тоя дух продължи да говори. Аз го гледах и слушах спокойно, но душата ми изживяваше всичко, което бях преживял при екстернирането ми. Накрая той ме попита грубо: "Какъв поданик си?" Аз му рекох: „канадски“. Видях го как отстъпи две крачки назад и без да ми каже нищо излезе от олгара. Значи Коста веднага се е свързал с него, казал му, че съм български поданик и се уговорили да влезе в олгара, когато се

обличам, да ме накара да се съблека и да ме отведе от църквата.

Продължих да се обличам, застанах пред престола и извършихме с Коста службата. Раздадох нафората. Доиде консултът, взе нафора и ми каза: “Вие сте откритие за мен”. По късно, от Канада, изпратих на сестра ми един екземпляр от книгата ми “Богослужебния чин, преведен от св. братя Кирил и Методий...” да я даде на консула, когато отиде да продължи срока на паспорта си. Тя бе българска поданица. След тоя скандал, взех самолета и отидох в София. Не можах да взема участие в обедна на патрарх Вартоломей. От Канада му писах причината. Ние се видяхме с него в Торонто, когато той направи своето посещение в Канада. В банкетата, даден от епархията в негова чест, напусна литията, която го водеше към хед тейбъла, дойде до мен, каза ми няколко мили думи и рече: “Ще те чакам в Истанбул”.

На 8 октомври 1996 г. почина сестра ми Александра+. Опяли я гръцки свещеници в Кадъкьой и я погребали в гроба на мъжа ѝ и родителите му. Не искала Коста да я опе, който създаде тоя скандал, а аз бях научил, че отказал да изпълни задължението си на енорийски свещеник да кръсти внука на председателя Стефан Ковачев, въпреки, че двама български митрополити са му казали.

Лятото на 1997 г. заминах за Турция през Атина да запаля една свещица на гроба ѝ. Софчето, дъщеря ѝ, ми събщи, че купила вила в Чешме, до гр. Смирна /Измир/ и ще ме чака там. От Атина ѝ се обадох, каза ми, че ще се забави, да отиде в Цариград. След като пристигнах тръгнахме с колата ѝ към гр. Бурса, завихме към Бяло море, стигнахме до Смирна и на шестдесетина километра стигнахме Чешме. 15 дни прекарах в тоя курорт и тръгнах за остров Хиос /гръцки/, който беше на 20 минути от турския бряг, а от там със самолет за 35 минути стигнах до Атина, за да взема самолета за Торонто.

През лятото на 1999 г. заминах за Цариград. Турците дали право на българите да пратят от България свещеник с българско поданство, за да обслужва българската колония. Разбрах, че новото правителство в България приело условието на турците. Главният мюфтия в България да получи турско поданство. Чух, че тогавашният български президент използвал приятелството си с турския президент, за да уреди тоя проблем. Истината е, че двойното поданство в България дало възможност всички турци, в това число и главният мюфтия на България, да получат и турско поданство. Св. Синод изпратил в Цариград о. Милчо Топузлиев, брат на Видинския митрополит Дометиан. Той /д. Дометиан/ ми беше певец в храма “Св.Николай Мирликийски, а о. Милчо в храма “Св. Седмочисленици”. Венчах го в моя дом, че кумата му не смеела да влезе в църква. След връщането на о. Милчо Топузлиев в България, енорийски свещеник там е о. Ангел Велков.

Разбрах, че службата в неделя ще бъде във Фенер. Сутринта взех параходчето от Кадъкьой, слязох в Еминьоню, отидох на новата спирка на автобусите и попитах шофьора на първия автобус на къде пътува. Той ми каза: “За Алибейкьой”. Казах му, че там беше чифликът на татко ми. Той не ме разбра. Цариград от 80 000 жители бе станал 12 или 15 милиона. Зеленият “Алибейкьой”, където си играех с Томар – моето огромно, любимо куче, върху което даже се качвах, сега бе покрит с къщурките на бедните емигранти от цяла Турция. Не исках да отиде до там и разваля хубавите си спомени от детството си. Качих се на друг автобус, който минаваше през квартала Фенер и пях с о. Милчо. Не исках да служа с Коста. След

обед ходих на Кадъкьойските гробища да прочета по една молитва над гробовете на сестра ми, Александра, родителите на жена ми, дядо Никола и баба Захарина, както и на д. Мелитон и заминах за Торонто.

През 1998 г. Синът ми ме изпрати в канадската болница “Ист дженерал хоспитал” да ми проверят простатата. Установиха не само увеличена простата, но и рак в простатата. Те искаха да ме оперират. Митко ме изпрати при д-р Уудс. Той ми каза; : “Да не рискуваме, че сте възрастен”. Прати ме в “Санибрук хоспитал” при д-р Данжу /французин/ да ми направят радиотерапия. След 31 радиотерапии, пи-ес-ей /PSA/ я ми беше 0.7. Ходех всяка година при д-р Уудс и д-р Данжу. Пи-ес-ей я ми стигна до 0.3. През тези осем години специалистите пишеха, че при тия резултати не мога да имам рак.

През 2008 г. се спънах и паднах. Ударих главата си в един остър камък. Д-р Уудс ме прати в съседната му болница. Там лежах четири дни и настоях да си ходя у дома. Последния ден, той ми оперира простата, пратил 3 грама от оперираната простата за проверка и ми съобщи, че вече нямам рак, а само разширена простата.

След пенсионирането си служих в нашите четири църкви, както в много гръцки и сирийски православни църкви в Торонто и Ванкувър. Благодарение на мен, свещениците им отиваха на почивка в България и Гърция. Два месеца заместих гръцкия свещеник във Ванкувър в големия им храм “Св. Георги”. Цялата гръцка община се изреди да се изповяда. Служих и в църквата на селището до езерото, те ме поканиха да им стана енорийски свещеник с голяма заплата. Отказах.

През 1986 г. Торонто дойде семейство Минчеви. Макар, че той служеше в храма „Св. Неделя“ в София, никога не се бяхме виждали. Аз познавах децата им и ги почитах. Познавах енорияшите в трите наши църкви в Торонто. Разказвах им, че те са семейство, което изпрати двете си деца в Семинариата и Академиата, за да не почнат да го смятат за комунист. Пееха отлично.

След 13 години някои от настоятелството почнаха да искат традиционното за тази църква уволнение. Дядо Йосиф го задържа до навършването на шестдесет и петата му годишнина. Тогава о. Минчев се пенсионира.

Три души /Михайлов+, Вангел и г-жа Уваков/ ме поканиха в една сладкарница. Помолиха ме да служа в тяхния храм до пристигането на новоизбрания им свещ. о. Шумаров. В продължение на едночасовия ни разговор се опитах да ги разубеда за решението им. Накрая Вангел каза: „Тогава ще вземем руски свещеник” и тръгна да си ходи. Руснаците ме съдеха. Това ме накара да се съгласа. Църквата им направи банкет, на който хората се сбогуваха с тях. В последствие те решиха да заминат за България, за да бъдат с децата си.

Семейство Каневи създаде една прекрасна църква и я посвети на “Св. Димитър”. Канев поиска от Русенския митрополит Неофит да му избере свещеник от неговата епархия. Д. Неофит му изпрати о. Величко Михайлов от Русе, който знае английски, с добри познания по църковно пеене и проповедничество. За съжаление след три години Каневи го освободиха. Никой не разбра истинската причина. Опитах се да ги посъветвам да го задържат, но разбрах, че проблемът е личен. След няколко години о. Величко беше назначен от настоятелството на „ Св. Троица“ /на мястото на пенсионирания о. Кръстан Вукашинов/. Каневи намерили един поляк, който след няколко седмици се разболял и бил в болница. Тогава Диди,

жената на Канев, ми се обади и ме помоли да го заместя. Макар че здравословното ми положение бе разклатено, приех и го замествах няколко седмици. В това време, д-р Вълчев и жена му, Кина, заминаха за България и от седем нови кандидати, избрали о. Йоан, който служел по софийските села, 26 годишен, а жена му е завършила Геодезия във ВИАС. Приеха я на работа по специалността. О. Йоан е и пчелар. След няколко години и той беше освободен от църквата, „Св. Димитър“ като свещеник.

Отец Дрангов навърши седемдесет години и говорехме за пенсионирането му. Разбрах, че е служил в храма „Св. Георги“ цели 33 години под юрисдикцията на ОСА при Кирил Йончев. Когато Йончев умря, го извиках в къщи и му дадох да прочете почти всичко, което бях писал във връзка с американската схизма. Прочете го внимателно и ми каза: „Всичко, което си написал е истина, но ние решихме да запазим йончевата епархия под юрисдикцията на ОСА“.



От ляво на дясно: о. Борис Дрангов, о. Кръстан Вукашинов, о. Николай Георгиев, Митрополит Йосиф, аз, о. Валери Шумаров и о. Величко Михайлов

Отец Дранков се пенсионира като духовник на ОСА. Въпреки, че останаха в схизмата, Св. Синод реши да изпрати о. Николай Георгиев, когото църковното настоятелство на храма „Св. Георги“ поиска. О. Николай бе свещеник в Софийския затвор, после в църквите „Св. Димитър“, „Св. Парашкева“ „Св. Ал. Невски“ и „Св. Петка“, когото познавах от София, а тук разбрах, че има доста качества, но, както ми писа един, „сигурно е дошъл с голяма кошница“. Разбрах, че е разочарован, а и жена му /лекарка/ не желае да напусне България. Върна се в София. Замести го о. Георги Деспотов от Дупница, който се оказа добър свещеник.

На Бъдни вечер 2012 г. ходих да служа в тяхната църква. О. Борис ме изненада. Той организира честването на моята 90 годишнина. Както на 80 годишнината ми подари една чудна икона на Спасителя. Най-после получих една радост в живота ми.

Аз приготвих един доклад за истинската история на Македония. След като написах доклада, намерих кореспонденцията си с водача на македонското движение, Иван Михайлов /Радко/+ и я изпратих на д. Максим, за да я включи в историческия отдел на Църквата. През това време се свързах с о. Иван Петкин от Виена, който ми изпрати издадената от него книга "Монахът в мен" и едно писмо, което ме върна в Духовната академия.

V

Десетина години живях в Македонския старчески дом. Чувствах нужда от помощник. Когато Лидия ми каза, че съседката ѝ по апартамент в старата ни кооперация на Вайкора линкуей, където тя живееше е починала и ще дават апартамента ѝ под наем въпреки голямия наем, реших да го наема. Чувствам се уморен и реших да се отдръпна от всички наши и чужди църкви. Сега се моля пред моя чудотворен иконостос. Ходя в църквата „Св. Георги“, всяка Коледа, когато служим всички свещеници.

Най-важното събитие стана в църквата „Св. Георги“. О. Николай успя да убеди настоятелството да преминат към БПЦ. Преди да напусне църквата и замине за България, о. Николай ми даде книгата, написана от Момчил Методиев: „Между вярата и компромиса – Българската Православна Църква и Комунистическата държава“. Тази книга ме накара да продължа да пиша.

На с.182, между имената на мъчениците-свещеници в Белене, намерих и името на о. Борис Астарджиев, една от многото жертви на д. Андрей.

На с. 376 той е поставил проблема за отношението на БПЦ с Московската и с Вселенската патриаршия. След разглеждането на причините за отрицателното отношение на БПЦ към Вселенската патриаршия, възглавена от патриарх Атинагорас през 1948 г., авторът на книгата се спира на проблемите на българската църковна община в Цариград, който аз разказах в началните глави. Аз съм единственият жив участник във вдигането на схизмата и в църковен вестник съм дал сведения за този и следващия период. Първата грешка на комунистическата власт беше, че изпрати турския поданик, о. Мустрев, да заеме службата на екстернирания свещеник Астарджиев, във Фенер. Втората грешка бе моя, че му помогнах да се премести от Фенер в Шишли, където зае позицията на „екзарх“. Третата голяма грешка бе изпращането на архим. Горазд, като аташе по печата в българското посолство в Анкара. Доиде самоволно в Цариград да измести „екзарха“, който, с турското си поданство бе по-силен от всички власти в България. Методиев пише за мен „с помощта на турските официални власти КОЛОНИЯТА издействала експулсирането на Чифлянов от Турция“. Липсват първото /1938 г./ и второто /1945 г./ уволнение на о. Мустрев, за да се разбере защо той се пенсионира. Ако аз бях виновен с нещо срещу моите съграждани, те можеха да ме уволнят, но не и да искат от турските официални власти да ме екстернират?! Още повече, че всички бяхме израснали заедно, а и с много от семействата бяхме станали роднини по сватовска линия. Настоятелството научи за станалото след като посланика и консула узнаха, че Мустрев е написал писмо срещу мен, за да не мога вече да служа, та той, като единствен свещеник с турско поданство, да бъде върнат. Той трябваше да каже защо е написал това писмо, а той рече: „ Да отидем с о. Благой при валията и да го помолим да отмени тая заповед“. Аз отказах, защото знаех, че валиите, като Понтия Пилата, казват :“ЕЖЕ ПИСАХ ПИСАХ“! Екстернирането ми е било решено от турското правителство в Анкара, а не от валията в Истанбул. Това бе едно и второ, ако бях виновен за експулсирането си от Турция, българската страна нямаше защо „да спира издръжката на общината, а консулството в Истанбул да бойкотира Мустрев“. В София, от директора на изповеданията Павел Тагаров, узнах, че те,

българските власти, са виновни за екстернирането ми, защото не приели условието главният мюфтия в България да стане турски поданик, което приела по-късно демократичната власт. Сега знаем, че всички турци от България имат и турско поданство. Има и трето, ако имах някоя лична вина, за да ме екстернират, каквато Мустрев е измислил в писмото си до митрополит Паисий, след 35 години нямаше да ми разрешат да влезе в Турция многократно, а и сега, когато нямам сили да пътувам. Видях отново любимия си град, срещнах се с роднините си, целувах се с венчаните и кръстените от мен, прочетох молитви над гробовете на татко, на баба, на д. Климент и на починалите приятели, а дори потърсих гроба на о. Мустрев, за да му прочета прощална молитва, но не го намерих и останах с убеждението, че Бог закри очите ми, за да не простя.

На с. 466 авторът на тая книга е дал някои сведения за назначаването ми в Торонто. Той пише, че Йончев „завежда съдебно дело“. Делото е заведено не от Йончев, защото той беше преминал към ОСА, а от едно малцинство от членовете на църквата. Тия петнадесетина семейства, които мразеха Йончев докато бе жив. О. Васил, го е помолили да се яви в съда като техен свидетел, за да иска съдът да му даде църквата. МПО нямаше нищо общо с тоя съд. Писмото срещу телеграмата на Иван Михайлов (Радко), не е писано от МПО, а от наш сепаратист. В началото на моето служение в Торонто, Йончев ме помоли да приема катедрата на проф. Шмеман в Ню Йорк, но аз му отказах, защото знаех, че в замяна ще ми иска църквата. Аз продължих да си гледам работата повече от 7 години. Съдията даде църквата на задграничната руска църква, а не на сепаратистите, с едно политическо решение. Ние апелирахме делото и трима съдии върнаха църквата „Св. Троица“ на БПЦ, защото новият ни адвокат имаше моя доклад, в който разкритикувах решението на съдията.

През тези години в Академията аз създадох НАУЧНА, ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА, каквато нямаха дори гърците, а не протестантска литургика, каквато не съществува, писах много статии в Годишника на Академията и в църковния печат, разреших проблема за духовния сан на св. Кирил Философ, та дори и проф. Тахиаос, в новата си редакция на книгата си за св. Кирил, махна мнението на слънцето на славистиката, Ягич, за да сложи решението на Чифлянов. Църквата „Св. Троица“ щеше да бъде на ЗРЦ под юрисдикцията на Московската патриаршия, д. Максим не щеше да смее да съди Москва, църквата „Св. Георги“ щеше да бъде под юрисдикцията на ОСА и пр.

На 6 февруари 2011 г. членовете на църквата „Св. Св. Кирил и Методий“ имаха общо събрание. Настоятелството постави въпроса за уволнението на о. Валери Шумаров, който е един истински наш свещеник в Торонто. На 24 септември 2012 г., Борис Иванов, дългогодишният касиер и бивш председател на църквата, свика настоятелството в ресторанта на един хотел, защото бе заключил с вериги църквата. През това време защитниците на о. Валери отвориха църквата и се събраха в катедралата, избраха ново настоятелство с председател Александър Караджов, когото Борис махна от своята група. Новото настоятелство докладваше станалото на владиката и получило законно правомощие. Борис Иванов даде новото настоятелство под съд. Почнаха нови дати за съдни дни. На 30 септември 2012 г. о. Валери служи. Храмът бил посетен от много богомолци. Също и в

следващите недели и празници. О. Валери служи повече от една година без заплата, защото тя му беше спряна от касиера Борис Иванов. Втората съдийка по делото решила да му се дава заплата от 1 януари 2013 г. След три годишни дела, делото бе поето от един нов съдия, който изслушал викарния еп. Даниил, комуто предишната вечер о. Валери му беше дал да прочете моя доклад, с който спечелихме нашето дело. През цялото време съдата си е водел бележки. На втората сесия съдията приключи делото с едно църковно решение. Църковните въпроси да се решават от Митрополит Йосиф и църквата да заплати исканата сума от адвокатите на Борис Иванов за работата им 249 000 долара. Въпреки протеста на викарния епископ Даниил, че църквата не ги е наела, че да им плаща, трябваше да бъдат платени и така делото преклочи.

Научих, че патриарх Максим е починал. Рекох: „Бог да го прости!“ На 14 февруари синодалните старци избрали трима архиереи Старозагорския Галактион, Русенския Неофит и Ловчанския Гавриил за кандидати за патриарх, а на 24-ти, 138 избиратели са избрали двама: митрополитите Неофит и Гавриил, от които Св. Синод е избрал Русенския митрополит Неофит за патриарх. Господ да му дава здраве, сили и дълголетие, за да се справи с тежките задачи, които му предстоят.

Какво става с нашите църкви в Канада? В катедралата о. Шумаров продължава да служи. О. Величко Михайлов служи в храма „Св. Троица“. О. Иоан от църквата „Св. Димитър“ бе уволнен и работи, където работи жена му. О. Георги от храма „Св.Георги“ бе уволнен. На 14 август дойде митрополит Йосиф. Той служи в събота /Успение Богородично/ и неделята. Следя живота и делото му. Научих, че е успял да включи църквата в Ниагара към епархията.

На 4 септември 2015 г. научих, че нашите двама свещеници са назначени от гръцкия митрополит Сотириос за енорийски свещеници в гръцките църкви. О. Георги в църквата „Св. Никола“, а о. Иоан в църквата „Св. Пантелеимон“ само за неделите, защото не желаел да напусне другата си работата. Гръцкият владика д. Сотириос и епархията му са под юрисдисията на Вселенския цариградски патриарх. На 17 септември разбрах че д. Сотириос е получил двамата наши свещеници от нашия митрополит Йосиф. Няма проблем. Църквата „Св.Георги“ има свещеник, о. Антон, който е руснак. Той и негов колега служили в една карпато - руска църква „Св. Троица“ та щял да служи в нашата неделите, когато е свободен. Турците казват на това „о да берекет!“ В църквата „Св.Димитър“ на мястото на о. Иоан беше назначен протоиерей Милан от Черна гора. Той и Борис Кригеров, емигрант от Русия, са напуснали ОСА и са преминали под юрисдикцията на БПЦ. Д. Йосиф ги насочил към мен когато го поканили да вземе учадтие в симпозиума, който се състоя на 25 ноември 2011 г. във връзка с празника на св. Иоан Златоуст. От тоя ден почна нашата близост. О. Милан ме закара в Ричманхил, където бе цървата му, а после в Хантсвил, където, в храма, изграден от иподякон Борис до неговия дом, се извърши св. Златоустова литургия и симпозиумът. Там останах два дни и тогава, о. Милан ме помоли да говоря с д. Йосиф за ръкоположението на неговия братовчет Миладин, който следва богословие в една Украинска щкола и за иподиакон Борис. Като се върнах у дома, докладвах на д. Йосиф извършеното в Хантсвил и го помолих да въведе двамата кандидати в священство. Той ми отговори, че ще изпълни моята молба. Те са вече свещеници - о. Борис на своята църква, о. Миладин в църквата на

о. Милан, а о. Милан зае освободената от о. Иоан църква „Св. Димитър“. Но след три години беше освободен. Всички наши църкви отново служат на църковнославянски и английски език.

Реших да издам издадените през 2004 г. мои „Проповеди“. Те са издадени и прибрани в храма „Св. Неделя“. Нина Комарова, която има грижата за разпространението им е написала едно хубаво съобщение в „Църковен вестник“, което „Софийската митрополия“ и „Двери“ са развили с факти от цялото ми служение, за да ме зарадват във връзка с моя рожден ден /93 невероятни години/! Мога да им кажа, че успяха! От сърце им благодаря. Пожелавам им да стигнат и отминат моите години.

Във връзка с моята 93 годишнина, консултът на България в Торонто, г. Емил Миланов, с когото попадия Светлана Михайлова беше говорила за мен ми събщи, че на 10 януари 2016 г. в църквата „Св.Троица“ ще ми бъде връчена „Почетна грамота за дългогодишния ми принос за съхранаването на българската духовност, култура и идентичност в Канада“. Отидохме с дъщеря ми и двете ми внучки, а другите от семейството липсваха от Торонто. Заварихме църквата пълна с народ, въпреки лошото време. Ефимерият на храма протоереи Величко Михайлов и съпругата му Светлана Михайлова се бяха погрижили за всичко. Не се съмнявам, че всички бяхме щастливи да се срещнем отново. Беше един мил задушевен обяд. Хористите пяха Коледни песни.

След милото слово на младия и симпатичен Генерален консул, Петър Крайчев и връчването от него на скъпата за мен грамота, аз му благодарих и му пожелах успехи в работата му в Канада и с нашата голяма емиграция. Амин. /което значи така да бъде, Господи/. Не мина и месец, чух за един важен успех на Генералния консул, че е уредил българското знаме да се вее пред кметството на Торонто на 3 март 2016 г. В деня на Националния ни празник нацията ТРИКУЛИОР гордо се вдигна над Торонто.

След милото тържество в храма „Св. Троица“, нашият консул, г. Емил Миланов, написа една статия за мен в „Алманах Родолюбец“ Брой VIII 2016. В него той написа: „Признанието на България, обичта и уважението на българите в Торонто са заслужена награда за всеотдайната духовна и родолюбива дейност на проф. Чифлянов“. Много му благодаря за хубавите думи.

На 15 май 2016 година моята внучка, голямата дъщеря на сина ми, Паула /кръстена на баба си Паулин/ се венча за своя състудент и приятел, Браиан Линч. Беше една незабравима сватба в частния „Хънт клуб“ на езерото Онтарио в Торонто. Венчах я с помощта на о. Антон, който служи в храма ни „Св. Георги“. Бях ѝ го обещал, преди много години. Втората ми внучка Никол, която е кръстена на дядо Никола /бащата на Пенка/ реши да се венчае през 2017 г. в града на приятеля си, който е от Великобритания. Важното е, че и двете си намериха много добри съпрузи. Синът ми е честит. След сватбата той замина за София. Надявам се и внукът ми, да си намери добра спътница в живота. Амин !

СВ. СИНОД

№ 11-15

16.10.1982 г.
СОФИЯ

Д О

ГОСПОДИН ДАМИН ГУЛЕВ, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ЦЕРКОВНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО ПРИ МАКЕДОНО-
БЪЛГАРСКАТА ИСТОЧНОПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
"СВ. ТРОИЦА"

Гр. ТОРОНТО - КАНАДА

Многоуважаеми г. Гулев,

Приятно ни е да Ви известим, че Светият Синод на Българската православна църква, пълен състав, в заседанието си на 27 април, 1982 година, протокол № 7, с отеческа обич разгледа изпитаното от Вас и членовете на боголюбивото църковно настоятелство на Македоно-българската източноправославна община при храма "Св. Троица" в гр. Торонто, Канада писмо от 20 март 1982 г., с което ни уведомявате, че Общото събрание при свята община е установило, че причините, които са довели до аномалията да се числите ~~към~~ ^{към} ~~до~~ ^{до} граничната руска църква вече не съществуват и сте решили да ~~скъсат~~ ^{скъсат} връзките си с нея и да се върнете под юрисдикцията на Българската православна църква.

В това писмо Общото събрание на църковната община ~~символно~~ моли нас и Светия Синод с отеческа обич да бъдат покрити печалбите събития, които някога са станали причина боголюбивите ни чедра да бъдат отдалечени от св. Майка Църква и да бъдат върнати под юрисдикцията на Българската православна църква, под наше пряко попечителство.

Светият Синод като взе предвид, че църковната община при Македоно-българския източноправославен храм "Св. Троица" в гр. Торонто е организирана от БПЦ, че тя е запазила непоколебимото

чистотата на вселенската апостолическа православна вяра и народностната си принадлежност, че е продължила без прекъсване да се нарича Македоно-българска източноправославна църковна община, че ~~Ма~~кар и временно да е преминала към Задграничната руска църква, ~~та~~ не е скъсала духовната си връзка с Майката Църква БПЦ – ~~продължи~~ла е да спазва всички канонически наредби и духовни традиции: типик, календар, богослужбени книги и език на Майката Църква, че наред с всеправославните светии, богослужебно и молитвено е ~~тачи~~ла родната българска святост, че църковното изпълнение не е било осъждано от Светия Синод на БПЦ и не се е намирало под негово църковна епитимия, р е ш и да Ви известим, че с отеческа обич и благоразположение отново приема под духовната юрисдикция на любещата Майка Църква, Българската православна църква, свидните си духовни чедра – усърдните и богопослушни членове на Македоно-българската източноправославна църковна община при храма "Св. Троица", гр. Торонто, Канада.

Към това дължим да Ви известим, че въпреки голямата нужда в Духовната ни академия "Св. Климент Охридски" – ~~Содря~~ от многополезната научно-изследователска, педагогично-възпитателна, литургично-богослужерна и просветна работа на проф. ставрофорен свещеноиконом Благой Чидлянов, удовлетворява и молбата на Общото събрание на църковната община той да бъде командирован за ваненорийски свещеник.

Светият Синод препоръчва църковното настоятелство да състави и внесе за разглеждане и приемане от Общото събрание Устав на църковната община, след което той да се изпрати за благославяне и одобрение от Светия Синод на БПЦ.

С неизменна отеческа обич Ви препръщаме и като призова-

ваме над Вас и над всички наши духовни чедя Божието благосло-
вение, оставаме Ваш в Христа усърден молитствувател,

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СВ. СИНОД



+ Максим
Тодоров Крушевски



БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

Bulgarian Eastern Orthodox Diocese
Of The U.S.A., Canada And Australia

550-A West 50th Street • New York, NY 10019 U.S.A.

13

Most Rev. Metropolitan Joseph

212/246-4608

TO THE PRESIDENT OF THE CHURCH EXECUTIVE
OF HOLY TRINITY MACEDONO-BULGARIAN EASTERN
ORTHODOX CHURCH

Mr. BOB KELLY

May 24, 1992.

201 Monarch Park Avenue
Toronto, Ontario M4J 4R9

DEAR Mr. PRESIDENT BOB KELLY,

I would like to ask You to read this my message on my behalf to all brethren and sisters of Holy Trinity Macedono-Bulgarian Eastern Orthodox Church on Sunday, May 24, 1992. Thank You!

Very Rev. Fr. Prof. Blagoy Tchiflianov,
Very Rev. Fr. Krustan Vukashinov,
Dear Mr. President Bob Kelly,
Brethren and sisters in Christ,

CHRISTOS VOSKRESE!

By the grace of God the Very Rev. Fr. Prof. Blagoy Tchiflianov this year decides to retire after 48 years since his ordination to the Holy Priesthood /August 2, 1944/.

Throughout his half-century of work in the Lord's vineyard, this dedicated priest has distinguished himself in many ways. He has lived and labored through difficult times that are merely viewed as "pages of history" for us. He has played an integral role in the development and growth of the church and Diocese. In addition to his parish duties and responsibilities his special talants in the areas of administration, education, and organization were constantly utilized by all of the Patriarchs and Bishops whom he faithfully served.

On his day of ordination, every priest makes several sacred vows and promises before Almighty God. Our beloved father, teacher and professor Blagoy Tchiflianov has always taken his oaths seriously. He has been a true priest in every sense of the word. His pastorate has been marked and characterized with loyalty and obedience to his superiors and, most importantly, to Christ Himself and the teachings of His Holy Orthodox Church. He has been humble and dignified in his approach to the sacred priesthood, fully understanding that, in reality, his position of priestly authority meant that he was to be a "servant of all". His goals and aspirations have been unselfish ones, content to labor tirelessly for the sake of the Church and the spiritual rewards promised to us by our Lord.

The Very Rev. Fr. Prof. Blagoy Tchiflianov has seen many changes occur in his almost 50 years of service to Christ's Church. Throughout the moral upheaval and spiritual decay that has permeated society, he has continued to preach a "changless Christ". This, too, is part of the legacy that he lovingly pass on to us.

Our Diocese owes a monumental debt of gratitude to the Very Rev. Fr. Prof. Blagoy Tchiflianov. He has remained firmly upon the path upon which he was placed by His Holiness our beloved Patriarch Maxim and the Holy Synod of the Mother Bulgarian Orthodox Church. He has comforted his flock, nourishing our Holy Trinity Macedono-Bulgarian Eastern Orthodox Church community with the Word of God and the Holy Eucharist. He has brought our faithful the forgiveness of our Creator when they transgressed God's ordinances. He has left a unique stamp of Orthodox Christian quality on the parish he has served and on the Diocese.

May Christ, the Eternal Highpriest, grant to father Blagoy the strength necessary to continue his live of service to Him. We pray that our Father in Heaven may still leave him among us for many years, to help our new priest the Very Rev. Fr. Krustan Vukashinov, with the alertness of mind, the brightness of eye, the clearness and force of voice and the quickness of step that are still at this day so happily his!

- 3 -

You, my beloved brethren and sisters of Holy Trinity, and I as a Diocesan Vladyka, have been truly blessed by his contribution to our Diocesan and Parish Church. So, let us say with one voice, unanimously:

Thank You, dear Fr. Prof. Blagoy!

May our Risen Lord and Savior, in turn, bestow upon Him health and happiness for many years, na Mnogaia i Blagaia Leta!

With blessing and love,



/ / Metropolitan JOSEPH /

CC. Very Rev. Fr. Blagoy Tchiflianov

Very Rev. Fr. Krustan Vukashinov

